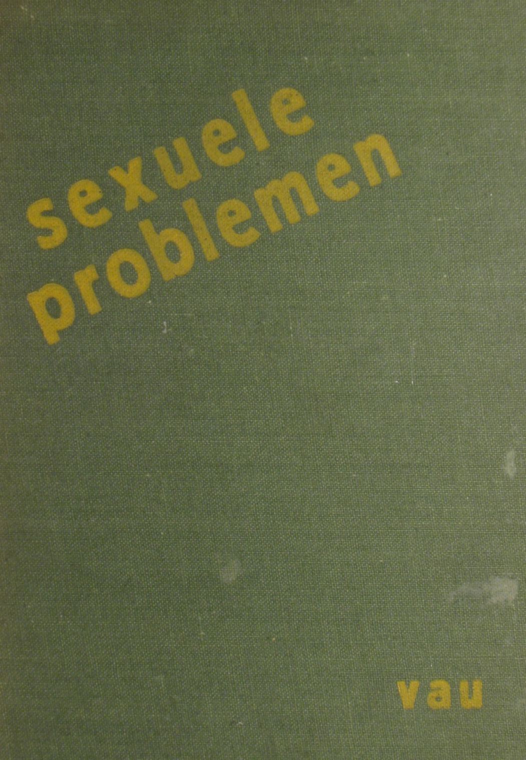

sexuele
problemen
vau

SEXUELE PROBLEMEN

DRIE OPSTELLEN OVER SEXUELE VRAAGSTUKKEN
BEWERKT NAAR GEGEVENS EN MATERIAAL VAN

Dr. WILHELM REICH

EN

Prof. MAGNUS HIRSCHFELD

I. Sexualiteit en Levensleer door A. L. Constandse;
Inleiding door Drs. S. A. Prins.

II. Geslachtsdrift en Misdaad door Fr. van Looy;
Inleiding door Dr. Joh. P. Tuyt.

III. Schadelijke Invloeden op het Geslachtsleven
door Fr. van Looy,

VERENIGING ANARCHISTISCHE UITGEVERIJ
AMSTERDAM 1939

SEXUALITEIT
EN
LEVENSLEER

VOORWOORD.

Het zijn niet alleen, ja niet in de eerste plaats sympathieke gevoelens ten opzichte van den auteur, die mij er gemakkelijk toe deden besluiten, een voorwoord bij zijn werk te schrijven — al koester ik deze gevoelens alleszins.

Evenwel is het mijn overtuiging, dat de samensteller van dit boekje in een zeer grote behoefte voorzien heeft door het te schrijven. Niemand weet beter dan hij zelf, dat de voor ons liggende arbeid vrijwel uitsluitend compilatorisch is, maar de kenner van Reich en zijn theorieën puurt toch op verscheidene plaatsen kernachtig en raak geplaatste volzinnen, die a.h.w. „in a nutshell" de bedoelingen van den groten psycholoog duidelijk weergeven.

Men kan niet spreken van „de leer van Reich", want het gebied, waarop deze geniale Marxist zich beweegt, gaat ver buiten het bestek van een „leer" uit.

De grote sociale onrechtvaardigheid, de klassenstrijd, die er is en waarvoor men slechts met opzet de ogen kan sluiten om ze te ontkennen, de ellende van armoede en oorlog, uitbuiting en werkloosheid, alle aan de ene zijde, de sexuele onderdrukking en nood, het neurotische onvermogen om waarlijk lust te genieten, de opvoeding tot slaafse, autoriteitsvrezende, stakkerige armoedzaaiers, waarvan den allermeesten het besef ingestampt is, dat het zó goed en aldus beschikt is, al deze dingen aan de andere kant, zijn de facetten van de steen, die Reich tot een ogenverblindend schitterend kleinood heeft verwerkt.

Om in de bekende dialektische samenvatting te spreken : uit Marx en Freud als these en antithese steeg de synthese : „Reich" omhoog. Waarbij deze vergelijking, als elke andere, hinkt.

Uiteraard heeft de schrijver niet behandeld of slechts met een enkel woord vermeld die arbeid van Reich, welke zuiver biologisch en psychologisch-therapeutisch is.

Voor den wetenschappelijk geschoolden lezer is dit geen bezwaar, daar deze de genoemde werken in de oorspronkelijke taal kan bestuderen, voor het begrijpen van de sexuele economie en de sexuele politiek is grondige kennis hiervan niet strikt noodzakelijk.

Te anderer plaatse zal men van den scherpzinnigen denker, den logischen wijsgeer, den nuchteren natuurvorser, de scheppingen van zijn heldere geest kunnen genieten, want deze geest is er inderdaad één van die uitverkorenen, die overal verjaagd en verguisd worden om hun grote gedachten.

Nooit of te nimmer zal de mens, die de geschiedenis immers maakt, niettemin kunnen nalaten zijn beste en grootste geesten te mishandelen, zich daarmee in de ogen van het nageslacht onsterfelijke blaam verwervend.

Moedig echter en daardoor bij hetzelfde nageslacht een even grote roem scheppend, zijn diegenen, die dwars tegen de koppige tijdsstromingen in, hun levenwekkende en heilbrengende arbeid doorzetten, in het vaste vertrouwen, dat altijd in alle eeuwigheid de waarheid wint.

S. A. PRINS.

INLEIDING.

Het was niet gemakkelijk, te pogen, een overzicht te geven van de beginselen der sexuele politiek, zoals Dr. Wilhelm Reich deze heeft opgevat. Terwijl de samenvatting zo populair mogelijk behoort te zijn, leent de stof zelve zich daar dikwijls niet toe. De sociaal-economische theorieën kwamen daardoor sterker op de voorgrond dan de zuiver-psychologische. Bovendien was de ruimte, waarover ik de beschikking kreeg, een beletsel, om over alle zijden van het „stelsel" uit te weiden. Ook zoals het boekje nu is, acht ik het echter nuttig voor de verbreiding van kennis omtrent Reich's zo radicale en voor velen nieuwe denkbeelden.

Ik raadpleegde van Wilhelm Reich de volgende geschriften :

Zeitschrift für Politische Psychologie
und Sexualoekonomie. (Sinds 1934).
Der triebhafte Charakter. (1925).
Sexualerregung und Sexualbefriedigung. (Vertaald).
Geschlechtsreife, Enthaltsamkeit, Ehemoral. (1930).
Der Sexuelle Kampf der Jugend. (1932).
Charakteranalyse. (1933).
Massenpsychologie des Faschismus. (1933).
Was ist Klassenbewustsein? (1934), (vertaald).
Dialektischer Materialismus und Psychoanalyse. (1934).
Masse und Staat. (1935).
Psychischer Kontakt und Vegetative Strömung. (1935).
Der Einbruch der Sexualmoral. (1935, 1ste druk 1931).
Die Sexualität im Kulturkampf. (1936).
Die Elektrische Funktion von Sexualität und Angst. (1937).

Moge deze studie de strijd voor een nieuwe gemeenschap dienen.

DE SCHRIJVER.

DE EVOLUTIE VAN HET HUWELIJK.

Reeds in de oudste literatuur over het socialisme blijkt het besef, dat elke wijziging der samenleving ook noodwendig hervorming van huwelijks- en liefdesverhoudingen met zich moest meebrengen. Wie het eerste deel opslaat van Quack's standaardwerk over „De Socialisten", zal bij de uiteenzettingen over Plato, de Wederdopers, Campanella, Fourier, Saint-Simon e.a. ook immer de opmerking aantreffen, dat hun opvattingen inzake het huwelijk revolutionnair waren. Eerst evenwel met de opkomst van het wetenschappelijk socialisme kan de historische evolutie der samenleving worden bestudeerd en de daarmee samengaande ontwikkeling van de huwelijksverhoudingen, die maatschappelijke verhoudingen zijn. Er werd de nadruk op gelegd, dat in de kapitalistische wereld krachten werkzaam waren, economische en psychische, die het stelsel zelf ondermijnen, maar tevens de grondslag vormen voor een nieuwe, socialistische samenleving. De crisis van de kapitalistische gemeenschap moest natuurlijk ook het burgerlijk huwelijk aantasten. De vraag werd actueel, hoe dan het huwelijk was ontstaan en hoe het zich in de toekomst ontwikkelen zou.

In de Marxistische literatuur over de ontwikkeling van de huwelijksvormen ontmoet men steeds weer de namen van de onderzoekers, die de grondslag hebben gelegd voor de zienswijzen, welke ook door het Marxisme zijn aanvaard. In 1861 verscheen van I. I. Bachofen een boek over het „Moederrecht", waaruit bleek — op grond o.a. van Griekse en Romeinse mythen en kronieken — dat aan het vaderrecht een periode van moederrecht was voorafgegaan. Het werk van L. H. Morgan over de „Oer-maatschappij" bevestigde dit, terwijl Engels in zijn boekje over „De oorsprong van de familie, de staat en de eigendom" uit dit en ander materiaal zijn conclusies trok. August Bebel gaf in zijn populair maar zeer belangwekkend boek „De vrouw en het socialisme" weder een overzicht van de stand van het vraagstuk, terwijl men na hem nog moet noemen H. Cunow met zijn „Liefde en huwelijk in het leven der volkeren", en Otto Rühle met zijn boekje: „Liefde, huwelijk, familie".

Behoudens afwijkende inzichten in onderdelen, kan men

toch zeggen, dat uit deze literatuur één algemene opvatting blijkt. Duidelijk is, dat het terugvinden van matriarchaat er op wijst, dat het huidige patriarchale huwelijk niet altijd heeft bestaan, en dus als tijdelijk verschijnsel ook weder in de toekomst zal verdwijnen. De vraag was slechts, welk beeld van de evolutie werd gevormd.

De eerste faze van het liefdeleven is die van het regelloze en ongebonden geslachtsverkeer, waarbij noch bloedschande noch overspel bekend zijn, omdat er van huwelijk geen sprake is. Dat niettemin de verwantschap zich kan splitsen, is mogelijk. Er kan een verwijdering tussen oudere en jongere generaties plaats vinden, die zeker ook kan samengaan met economische conflicten: belangentegenstellingen tussen ouderen en jongeren. De „familieband" moet zich niet verder hebben uitgestrekt dan van de moeder tot de kinderen, zoals ook in het dierenrijk. Indien men dus van „familie" zou willen spreken, wordt die alleen bepaald door de gemeenschappelijke afstamming van één moeder, en zeker niet door het gezag van de onbekende vader.

Ook bij splitsing is het waarschijnlijk, dat familieverwantschappen in de moederlijke lijn zich apart vormen, en dat het matriarchaat, het moederrecht, dus blijft bestaan. Gaandeweg echter wordt de vrije en ongebonden paring vervangen door een meer geregelde, zogenaamde groepsparing, waarbij zusters of meerdere broers aan het geslachtsverkeer deelnemen, met uitsluiting van anderen. (Panalua-familie). De oorzaak daarvoor moet ongetwijfeld worden gezocht in de neiging, goederen op te hopen en te bewaren in één groep, zodat de splitsing in groepshuwelijken meer een economische, dan een sexuele gebeurtenis is. Men heeft de resten van dergelijke huwelijken gevonden bij de Pikten (oerbevolking in Brittannië) en bij de Dravida's (oorspronkelyke bevolking van Indië). (Men vergelijke: P. Masson-Oursel: L'Inde antique et la civilisation indienne. En: H. Hubert: Les Celtes et l'expansion celtique. Beide: Paris, 1932-33).

Een volgend stadium, dat men aantreft, is dat van de zogenaamde gentes, of clans, totaliteit van alle bloedverwanten van moederszijde. Doch hier is het sexuele leven meer gebonden en beperkt. Ook hier is de moeder het hoofd der familie, en behoren de kinderen tot de clan van de moeder

— niet tot die van de vader. Doch het geslachtsverkeer met de moeder is verboden — en zal ook daarvóór minder zijn voorgekomen vanwege het leeftijdsverschil — terwijl ook het verkeer met de *zuster* is uitgesloten. Ja, in de clan zelf is onderlinge paring verboden in zekere gevallen van nabije bloedverwantschap.

Wat heeft nu tot deze inperking geleid? Volgens de genoemde theoretici eerstens het feit, dat men van paring tussen broers en zusters „inteelt" verwachtte, schadelijke gevolgen. Dat is niet aannemelijk. Het staat immers geenszins vast — tenzij broer en zuster beide ziek zijn — dat uit een huwelijk in „bloedschande" een minderwaardig nageslacht zou voortkomen. Het tegendeel is veeleer bewezen, omdat de mensheid zich in onbelemmerde sexuele omgang gedurende eeuwen heeft voortgeplant. Daarbij komt, dat de rol van het vaderschap zeker niet bekend was. Dat inderdaad de vader het kind verwekt, blijkt bij vele stammen niet tot het bewustzijn te zijn doorgedrongen. Dat de moeder het kind baart, is duidelijk. Dat de vader ook het kind vormt, niet. Met andere woorden : ze zien geen noodzakelijk en oorzakelijk verband tussen lustverwekkende paring en smartelijke baring. Indien ze dus al waakten tegen sexueel verkeer van kinderen van dezelfde *moeder*, konden ze dat niet doen ten aanzien van kinderen van denzelfden *vader*: die bleven dan toch „bloedschande" beoefenen, en door „inteelt" kinderen verwekken. Ze konden dus eenvoudig niet op de hoogte zijn van de beweerde nadelige gevolgen van de paring van broers of zusters, omdat ze niet eens wisten, wie — van vaders zijde — broers of zusters waren !

Ook hier moeten economische belangen de doorslag hebben gegeven. Men stelle zich voor, dat voor het verwerven van een vrouw een geschenk wordt gegeven aan haar familie. Huwt dan de broer de eigen zuster, zo komt er niets in, wordt de familie niet rijker. Dat wordt ze alleen, indien een vreemde haar huwt en haar familie dus begiftigt.

Het verdere verloop van de huwelijksvorm leidt dan tot het huwelijk van een *paar*, dus tot een vorm van monogamie, met vele variaties. Zeker is het, dat dit parings-huwelijk aanvankelijk matriarchaal is, en patriarchaal *wordt*. Dat dus het moederrecht omwentelt tot vaderrecht.

Niet ten onrechte heeft men gezegd, dat de overgang van matriarchaat tot patriarchaat één van de grootste sociale omwentelingen was in de geschiedenis. Naar later zou blijken, niet alleen een sociale, ook een psychische omwenteling. Het merkwaardige is, dat men met het matriarchaat — Bebel wijst daarop — het oercommunisme en betrekkelijke sexuele vrijheid ziet samengaan, maar met het patriarchaat privaateigendom en onderdrukking van de vrouw en het sexuele leven. Van sexueel-aanvaardend wordt de gemeenschap sexueel-vijandig. Ook de positie der kinderen wordt van vrij : slaafs, van rechthebbend : rechteloos.

Reeds de genoemde socialisten zagen in de bedoelde omwenteling een economisch feit. Ze stelden zich voor, dat de akkerbouw het domein was van de vrouw, de primitieve nijverheid — weven, vlechten — evenzo. De economische macht der vrouw was derhalve bij deze gevestigde stammen groot. De mannen hielden zich bezig met oorlogvoeren en jacht, weldra echter met veeteelt. De veeteelt moet een bron zijn geweest van handel : men had een overschot, ruilde waren, akkumuleerde, en aldus zou de man zijn economisch overwicht op de vrouw hebben gewonnen door zijn privaat-eigendom. Terwijl de vrouwen in het dorp gemeenschappelijk — naar de clanverwantschap — de grond bebouwden en de vruchten verdeelden, het huis bouwden enz. — zouden nu de mannen elk voor zich eigendom hebben verkregen. Deze hypothese heeft veel waarschijnlijks, omdat inderdaad bij veeteelt-beoefenende volken, die ook vaak nomaden zijn, patriarchaat wordt aangetroffen, bij akkerbouw matriarchaat.

Een andere mogelijkheid — bijvoorbeeld in Engeland en in Griekenland — is, dat zwervende, roofzieke nomaden-stammen (Kelten en Grieken, — die „Ariërs" waren) — binnenvallen in het land, de oorspronkelijke bevolking (die in matriarchaat leeft) onderwerpen, en het patriarchaat invoeren, door de vrouwen als slavinnen te behandelen. Hun eigen vrouwen kunnen dan hoofdvrouwen zijn, de andere bijvrouwen; maar de onderworpenheid is een feit.

Beide hypothesen, die met feiten overeenstemmen, behouden een mate van waarschijnlijkheid, vooral omdat ze het ontstaan van het patriarchaat terecht verklaren uit economisch-politieke factoren. Is nu eenmaal het patriarchaat

ingevoerd, dan wordt de vrouw koopwaar van de man: ze gaat van de handen van haar vader over in die van haar echtgenoot. Indien de man niet in staat is, de vrouw te kopen, moet hij diensten verrichten voor de vader. (Jakob dient zeven jaren voor het bezit van Léa.)

Nieuw licht echter is op dit gehele proces geworpen door Dr. Wilhelm Reich, de grondlegger van de moderne politieke psychologie en sexuele economie, die in zijn boek: „Der Einbruch der Sexualmoral" uiterst belangrijke en baanbrekende inzichten publiceerde, weer op grond van het standaardwerk van Dr. B. Malinowski over „Het geslachtsleven van de wilden in Noord-West-Melanesie", (Men vergelijke ook de studie van R. Reventlow: „Die Familie, eine wirtschaftliche Institution", Zeitschrift II, pag. 166).

Dr. Malinowski heeft jaren lang bij de Trobianders in Noord-West-Melanesie gewoond, en derhalve voortreffelijk materiaal verzameld over hun sexuele zeden, door het patriarchaat ondermijnd. Zo moest de studie voor de socialisten van grote betekenis zijn.

Wat constateert Malinowski?

Bij de Trobianders is voor de kinderen het sexuele leven vrij. Dat beduidt niet, dat ze in staat zouden zijn tot een paringsdaad. Zodra echter lustgevoelens gewekt worden door aanraking en wrijving van de geslachtsdelen, wordt de neiging tot het sexuele spel, waarbij kinderen vader-en-moeder spelen (door werkelijk de paring na te bootsen) niet onderdrukt. Reeds het manlijke kind schenkt zijn meisje een gift, bijv. een kokosnoot, zondert zich met haar af, schept behagen in het wederzijds betasten der geslachtsdelen. Men staat tegenover de sexualiteit volkomen aanvaardend, acht de drift tot paring natuurlijk en normaal, dus geoorloofd. Zodra de kinderen de leeftijd bereiken der „rijpere jeugd", en dus hun sexuele vermogen gerijpt is, wordt sexueel verkeer tussen jongens en meisjes door niets geremd. Beide geslachten kunnen zoveel sexuele ervaring opdoen, als zij zelve wensen. Het sexuele verkeer heeft kennelijk niets te maken met huwelijk en voortplanting. Het huwelijk is een economische verbintenis, en dit sexuele leven een lustbehoefte, die bevrediging zoekt. En aangezien de Trobianders niet aannemen, dat de man het kind verwekt, houdt volgens hen dus ook de voortplanting,

het voortzetten van de familie en van de clan, geen verband met het sexuele leven zelf. Zozeer is dat liefdeleven vrij van economische belangen, dat de geliefden nimmer samen eten, niet samen wonen. Wel zijn er jonggezellen-huizen, waar jongens en meisjes elkaar kunnen ontmoeten, de nacht kunnen doorbrengen. Deze huizen behoren aan de stam of aan het opperhoofd. Tot de zeden behoort ook het uitzwermen van jongens en meisjes naar een andere stam, waar ze één nacht op bezoek zijn, en sexuele betrekkingen aanknopen. Hoewel dorps-jalouzie die zede ondermijnt, heeft men hier nog te doen met rechten der jongeren op eigen sexueel leven, zonder economische plichten.

Het is merkwaardig, dat de vrijheid dezer jeugd zich ook openbaart in het feit, dat de ouderen hen weinig commanderen. Ze worden niet als rechtelozen behandeld, die slechts hebben te gehoorzamen ; ze zouden het waarschijnlijk ook niet doen. Tengevolge daarvan komen er veel minder gevallen van zielsziekte voor (neurosen) omdat de angst voor straf en de onderdrukking van de persoonlijkheid veel geringer is dan in Europa bijvoorbeeld. Tot die gezondheid van de ziel werkt ook het feit mede, dat de eigenlijke verschijnselen van de „puberteit" ontbreken. In de puberteits-periode toch ontwaakt het verlangen naar sexueel verkeer, de behoefte bestaat, terwijl onze maatschappij de uitingen van jeugd-sexualiteit verbiedt. Uit die botsing vloeit voort de zwaarmoedigheid, de zelfmoord, de pessimistische romantiek, de zwoele sexuele verbeelding als ersatz voor de geslachtsdaad, de onrust en ònevenwichtigheid. Bij de Trobianders zal men deze verschijnselen niet zò aantreffen. Bij de sexuele spelen — het dansen bijv. — zal ook niet worden verhuld, dat het doel is : sexuele opwekking. In onze samenleving immers mag daarop geen sexuele bevrediging volgen, en dus ontkent men het motief tot dans en spel. Aangezien bij de Trobianders de daad zelve de consekwentie is, is er geen reden, het motief — sexuele begeerte — te verbergen. De angst voor ontdekking bestaat niet, het schuldgevoel evenmin, omdat deze jongeren geen verbod overtreden. Niets hindert hen bij het nastreven en bereiken van de volkomen sexuele bevrediging, het „orgasme". Er zijn geen innerlijke of uiterlijke remmen. Geen schuldgevoel, geen verborgen zondebesef, geen berouw,

geen angst — ook geen vrees voor ontdekking door ouders. In die omstandigheden kan het orgastisch vermogen, volledig van de geslachtsdaad te genieten, bij jongeren zich ontwikkelen. „De primitieven hebben hun volledige sexuele vermogen tot liefdeleven, de geciviliseerden kunnen niet meer tot volkomen bevrediging komen, omdat hun sexuele struktuur door de morele remmen — door de opvoeding aangebracht — neurotisch gestoord is." (Reich, Einbrüch, pag. 16).

Niet alleen, dat het normale, volledige sexuele leven allerlei zielsaandoeningen verhindert, ook de perversiteit van het sexuele leven wordt voorkomen. Sodomie (paring met dieren), homosexualiteit (verkeer met lieden van hetzelfde geslacht), exhibitionisme (drang zich te ontbloten), masturbatie (zelfbevlekking), fellatio (zuigen van het manlijk lid) komen zelden of niet voor. Ze worden beschouwd als armzalig ersatz voor de volkomen bevrediging bij de normale geslachtsdaad.

In deze matriarchale gemeenschap met haar eigen zeden kan men derhalve ontdekken, dat zielsziekten ontbreken, die onverbrekelijk aan onze civilisatie zijn verbonden. Freud had gelijk met te constateren, dat onze hele cultuur gebouwd is op sexuele onderdrukking, op het ontkennen van driften. Dat dit niet straffeloos geschiedt, bewijzen de ontaardingsgevallen, die zich uiten in ziekelijkheid, wreedheid, zwaarmoedigheid enz. In zoverre is het oercommunisme van het matriarchaat met zijn sexueel-aanvaardende cultuur hoger te schatten dan de onze, omdat ze meer geluk en meer innerlijke rust en evenwicht verschaft.

Toch is ook deze gemeenschap in wording en..... verwording. De oorzaken zijn de van buiten-komende zending, de blanke kolonisatie. Doch ook zonder deze ontbindende factor zou in de maatschappij der Trobianders — omdat nu eenmaal geen systeem de eeuwigheid voor zich heeft — een omwenteling zich voltrekken, waarvan reeds alle tekenen aanwezig zijn.

Eerstens dan, zoals gewoonlijk in het matriarchaat, is aan het sexuele verkeer een beperking opgelegd: broer en zuster — en natuurlijk zoon en moeder — mogen geen sexueel verkeer onderhouden. Ze zijn voor elkander taboe. Bij een huwelijk blijft een meisje behoren tot de clan van haar moeder, de kinderen ook — maar ze huwt een man

buiten de eigen familie. Wel woont ze in het huis en het dorp van den man, de woonstede is „patrilokaal". Maar de kinderen behoren tot het dorp der vrouw, waar later de zoon zijn rechten kan laten gelden op een deel van de akker, een eigen kano, visgerei, vruchten enz. Een mengeling dus van vaderlijke aanspraken — de man blijft in zijn dorp, als in het patriarchaat — en moederrechten. Zo behoudt de vrouw haar eigendom (vaatwerk, kleren) en kan scheiden van den man, door naar de naaste bloedverwant van moederszijde terug te keren, of naar de moeder zelf. Dat evenwel de vrouw huwen moet buiten de eigen moeder-verwantschap om, heeft economische oorzaken. Dat sexueel verkeer tussen broers en zusters als bloedschande geldt (incest) belemmert de sexuele vrijheid slechts zeer weinig, want buiten de onmiddellijke bloedverwanten zijn er genoeg partners te verkrijgen.

Toch is dit beperken der huwelijksmogelijkheden van belang. Immers, het tweede opvallende is, dat met het huwelijk zijn verbonden: kuisheid, verdringing van sexuele begeerten, askese, spaarzaamheid wat de familiebezittingen aangaat en weldra een beginnende splitsing in rijken en armen, in uitbuiters en uitgebuiten, in gezeten en nederige families, ook al zijn dat moederrechtelijk-georganiseerde. Kenmerkend is, dat het dorpshoofd meerdere vrouwen mag hebben, en rijkdommen ophoopt, terwijl de verschillen tussen clans toenemen.

De oorzaak daarvan is, dat de huwelijksgoederen — bruidsgiften — worden gegeven aan de vrouw ,door haar broeders. Aangezien zij slechts familie is van haar broers — de man is feitelijk een vreemde — verzorgen die broeders de zuster. De man, die met deze vrouw huwt, weet dus, dat zijn vrouw „een eigen inkomen" heeft. Hij behoeft niet voor haar te zorgen. Wel moet deze man weer schatting opbrengen ten bate van zijn zuster. Indien nu dit stelsel intact blijft, en elke man voor zijn zuster zorg draagt, zal er van ophoping van kapitaal niet veel sprake zijn. Een gezin zou rijker kunnen worden door wat de vrouw meebrengt. Maar het wordt weer armer, door wat de man voor zijn zuster moet opbrengen. De ene plicht houdt de ander in evenwicht. Indien echter één man meerdere vrouwen huwt, die alle het huwelijksgoed inbrengen, dat hun broeders hun moeten leveren,

wordt het evenwicht verbroken. Het dorpshoofd levert bijv. goederen voor twee zusters — maar hij ontvangt de schatting voor tien vrouwen — hij hoopt dus kapitaal op, en krijgt een overwicht. De clan van de man wordt in dit geval verrijkt, die van de vrouwen verarmd. Het is ook duidelijk, dat de man bij het huwelijk kan winnen, de vrouw zeer weinig. Het is al een teken van mannen-heerschappij, dat alleen de gehuwde man zijn aanspraken in zijn dorp kan laten gelden. Hij wint aan aanzien door het huwelijk. De vrouw echter verliest haar sexuele vrijheid en wint hoogstens dit, dat ze voldoen kan aan de wens, kinderen te hebben.

De eis, dat het meisje geen kind zal baren vóór het huwelijk, wijst ook reeds op een afbreken van het matriarchaat. Hoe is het echter mogelijk, dat ze niet zwanger wordt? In het boek van Malinowski is dat niet opgehelderd. De Trobianders kennen geen voorbehoedmiddelen, geen onderbroken paring (waardoor het manlijke zaad buiten de vrouwelijke schede wordt gestort — coïtus interruptus) maar of ze geen vruchtafdrijving beoefenen, staat minder vast. Malinowski vraagt zich af, of vroegtijdig en vrij sexueel verkeer misschien minder vatbaar maakt — wat erg dubieus lijkt. Toch is de zaak deze, dat het kind ongewenst is zonder vaderlijke verzorger. De man is namelijk de verpleger van het kind. Hij is niet het hoofd van het gezin, want dat is feitelijk de broeder van de moeder.

Het zal den lezer duidelijk zijn, dat door de huwelijksgift een warenruil ontstaat, welke hier kan voeren tot opeenhoping van kapitaal, daar tot verarming, dus tot alle kenmerken van primitief kapitalisme. Ook hier dus is het huwelijk een maatschappelijk, economisch verdrag en gaat het samen met de ontwikkeling van klassentegenstellingen en privaat-eigendom.

Eén punt bleef echter onopgelost. Want men kon weliswaar constateren, dat de opvolging geschiedde in moederlijke en zusterlijke linie, dat vrouw en kinderen tot één clan behoorden, de vader tot een andere — een bevredigende verklaring was er nog nimmer van gegeven. Reich heeft nu getracht, de oorzaak voor dit feit te vinden. Zijn redenering is deze: De gemeenschap van wilden bestaat uit verschillende clans, die

aanvankelijk dus apart moeten hebben bestaan. In elke horde bestond het vrije sexuele verkeer, ook dus de incest. Herhaaldelijk kwamen deze clans met elkaar in botsing, en wanneer de één de ander overwon, was het gevolg tweeledig. De manlijke overwinnaars verbieden aan de overwonnenen, om hun eigen zusters als sexuele partners te kiezen. De vrouwen van de overwonnen clan zijn gereserveerd voor de manlijke overwinnaars. Bovendien moeten de overwonnenen schatting opbrengen, en wel aan den man — uit de heersende clan — die met de zuster huwt. Hier vindt men de economische verklaring van het feit, dat de zuster ten laste blijft van den broeder, en dat deze niettemin geen enkel sexueel recht op haar heeft. Deze zeden van de overwinnaars zouden dan tenslotte de heersende gewoonten zijn geworden voor allen.

FREUD EN REICH.

Het moest onvermijdelijk zijn, dat op de duur tengevolge van deze ontdekkingen Reich kwam tot psychologische inzichten, die in vele opzichten afwijken van die van Freud. De bewondering, welke Reich koestert voor Freud, leed daar niet onder. Freud is geen revolutionnair, maar zijn theorie is dat wel, en kan eigenlijk niet door de kapitalistische wereld worden aanvaard. De grondslag van de sexuele psychologie is door Freud gelegd, en Reich is hem daarvoor dankbaar. (Zeitschrift, III, pag. 150 : Unser Glückwunsch an Freud).

Dat neemt niet weg, dat de grondslag van Freuds beschouwingen niet zonder critiek kan worden aanvaard. Freud meent, in navolging van Darwin, dat de eerste mensengemeenschap, de oerhorde, patriarchaal was, en dat één sterke oervader alle vrouwen en kinderen tyranniseerde, de vrouwen voor zich monopoliseerde, de jongere mannen onderdrukte en het polygame huwelijk instelde. De jonge mannen echter staan dan op, wreken zich op den vader door hem te doden. Er zijn inderdaad zeer vele gegevens, in mythen en verhalen, dat deze vadermoord in de werkelijkheid voorkwam. Welke zijn echter volgens Freud de gevolgen? De gevoelens ten aanzien van den vader waren niet uitsluitend die van haat. Deze jonge mannen hebben hun vader ook bewonderd, zijn hem ook dankbaar geweest, en hebben hem ook tot ideaal gesteld : zo als de

vader wilden ze zijn. Hun gevoelens waren ambivalent: ze hebben de vader gehaat en bemind. (Oedipus-complex, zo genoemd naar de tragische figuur uit de Grieksche sage, die zijn vader — onbewust en ongewild — doodde, zijn moeder huwde, en het straffend noodlot niet ontkwam). Wanneer de vader dan ook gedood is, wordt het gevoel van haat opgeheven, en de herinnering aan de liefde blijft. Het vader-ideaal herneemt zijn rechten, en het geldt voor den zoon — na de daad — als een misdrijf, dat hij den vader gedood heeft. Natuurlijk is dit berouw — want hier ontstaat de wroeging — ook weer een middel tot zelfbehoud, want de zoon, nu op zijn beurt vader geworden, moet de vadermoord gaan vrezen, dus zijn eigen daad gaan afkeuren. De moord wordt tot misdaad verklaard. En ditzelfde besef van zonde veroorzaakt, dat de zoon afziet van het bezitten van de vrouwen van zijn vader. Terwijl dus aanvankelijk de begeerte naar vrouwen motief was tot de daad, zou de uitslag anders zijn : de zoon ziet af van de moeder : de incest is verboden. Alle morele geboden — ge zult niet doden, niet echtbreken, geen overspel of bloedschande bedrijven — zijn uit dit conflict af te leiden.

Voor de dochter doet zich hetzelfde geval voor, doch ook weer anders. Indien we aannemen, dat de zoon de vader heeft willen doden, om de moeder te bezitten — dan is er voor de dochter veel minder aanleiding geweest, om de moeder te doden, aangezien deze haar niet van het sexuele verkeer uitsloot. Wel moet de dochter de vader hebben willen huwen (Elektra-complex) en in hem het sexueel-manlijke hebben bemind.

De normale, gezonde ontknoping van Oedipus- en Elektra-complex is natuurlijk het bevredigende sexueel verkeer met een man of vrouw van dezelfde generatie, losscheuring uit de sfeer van het gezin, zich richten tot de buitenwereld. Doch velen gelukt het nooit meer, los te komen uit de sentimentele gebondenheid aan vader en moeder.

Tegen deze veronderstelling nu heeft Reich protest aangetekend. En daarbij heeft hij één van de wezenlijke bestanddelen van het systeem van Freud getroffen. (Einbruch, pag. 91). Indien de oervader de zonen steeds weer zou verjagen, nadat ze volwassen zouden zijn geworden, moest dan op de duur niet de horde uitsterven? En hoe kon de oervader inderdaad

voorkomen, dat deze zonen toch sexueel verkeer hadden met de vrouwen? Kan de macht van één man zo sterk zijn? Bovendien is het de vraag, of de primitieven wel wezenlijk jaloezie kenden — en of ze de ijverzucht — die zeker een later product van de cultuur is — wel gevoelden? Niets wijst daarop. Bovendien vindt men bij tal van stammen geen besef, dat de sexuele daad iets met de voortplanting heeft te maken, en de oervader kon dus niet de zonen weren, uit vrees, dat de geboren kinderen wel eens niet de z ij n e zouden kunnen zijn! Tenslotte is de vraag, waardoor dan — indien men geen economische overwegingen laat gelden — de incest, d i e r e e d s a l l e r w e g e b e s t o n d, hier zou zijn beschouwd als zonde, en schuldgevoel zou hebben gewekt? Het incestverbod bestaat niet alleen later voor moeder en zoon of broer en zuster, doch dikwijls voor de gehele clan: men moet buiten zijn horde huwen. Dat gebod is echter nooit te verklaren uit het alleen maar afzien van de vrouwen van de overleden vader. Doch de critiek op Freud berust op meerdere gegevens.

Doorslaggevend is natuurlijk het feit, dat overal m a t r i a r c h a l e gemeenschap bekend blijkt te zijn geweest, voorafgegaan door ongeregeld sexueel verkeer. Bij de Trobianders vindt men er de bewijzen voor. De veronderstelling, dat de oerhorde patriarchaal zou zijn geweest, is niet in overeenstemming met de feiten. De patriarchale familie ontstaat eerst veel later — zoals we hebben gezien — en eerst d a n is het mogelijk, dat de psychische gevolgen daarvan zich openbaren. Dit huwelijk is echter n i e t d e n a t u u r l i j k e, n o o d w e n d i g e v o r m v a n s e x u e e l l e v e n, maar een product ener economisch-politieke ontwikkeling. Met andere woorden: sexueel leven is steeds — en zal ook zeer wel mogelijk zijn in geheel andere vormen dan die van het huidige patriarchale huwelijk.

De botsing met Freud heeft nu een verder-strekkende betekenis. Want voor Freud is de onderdrukking van het sexuele leven door het gezin een noodzakelijk proces, waarop de cultuur is gebouwd. Door driften te verdringen is de cultuur ontstaan. Natuurlijk groeit daardoor ook het „onbehagen in de cultuur", maar Freud — die in dat opzicht een pessimist en een conservatief is — ziet geen uitkomst.

Reich echter beklemtoont de mogelijkheid van een geheel anders georganiseerd bevredigend sexueel leven.

De l i b i d o, de energie van de sexuele drift, ontstaat als zodanig uit een chemisch en electrisch proces in het menselijke organisme. Dit materiele proces gaat gepaard met twee driften: 1. Zelfhandhavingsdriften, zoals die zich uiten in honger en dorst. Ze zijn op zichzelf niet lustverwekkend. Honger ontstaat uit een tekort aan energie, en wekt dus een onlustgevoel. De bevrediging van het eten en drinken is eigenlijk negatief: ze s c h ij n t een lustgevoel, omdat ze onlust opheft. Deze driften m o e t e n bevredigd worden, wil het organisme niet te gronde gaan. Men kan het voedsel niet vervangen door een ersatz in de verbeelding, niet zijn voedingsdriften „sublimeren", dat wil zeggen: niet op een ander doel richten.

De tweede hoofdgroep omvat de sexuele driften, die onverbrekelijk zijn verbonden aan de andere. Voedingslusten (zgn. orale) en lustgevoelens bij ontlasting (anale) blijken nauw verbonden te zijn aan de sexuele in eigenlijke zin, die zich concentreren op de geslachtsdelen (genitale sexualiteit). Verwonderlijk is dat niet. Immers, zonder voeding en instandhouding van het lichaam, kan dit niet de energie verwekken, die moet worden uitgestoten, om een lustgevoel te beleven. Lust is derhalve nauw verbonden met uitstorting van energie. (Reeds een halve eeuw geleden betoogde de Franse moralist J. M. Guyau, dat, indien een morele handeling — bijv. hulpbetoon — een lustgevoel verwekt, dit alleen het geval was, omdat men daarbij een overschot van energie afstond en wegschonk).

Echter, omdat bij de lustbevrediging het lichaam niet v r a a g t, doch g e e f t, kan het organisme ook zonder die bevrediging wel blijven bestaan. Een mens kan leven zonder sexueel verkeer, maar niet zonder voedsel. Indien hij echter zich sexueel onthoudt, kàn zijn innerlijk worden verstoord, omdat de overtollige energie geen uitweg vindt en zich richt tegen de structuur van het Ik-zelf. Zo ontstaat de neurose, de zielsziekte.

Dr. Reich heeft zich beijverd, de materiele, chemische en electrische begeleidingsverschijnselen van het lustgevoel te ontdekken. Hij meent, dat het orgasme — de volkomen eind-

bevrediging bij de paring — moet worden beschouwd als een elektro-physiologische ontlading, als ontlading dus van door het menselijk organisme opgewekte electriciteit. Artikelen daarover verschenen in het „Zeitschrift", band I, pag. 29, 125, 207 — en in twee brochures: „Psychischer Kontakt und Vegetative Strömung" (1935) en „Experimentelle Ergebnisse über die elektrische Funktion von Sexualität und Angst" (1936).

Naast de beide genoemde driften — van zelfhandhaving en van sexualiteit — heeft nu later Freud een derde ingelast: een vernietigingsdrift, een doodsdrift, een masochistische neiging tot zelfvernietiging, tot dissimilatie. Ze is volkomen anti-erotisch, en tegen het lustprincipe gekant. Freud heeft deze — ook volgens hem speculatieve — theorie ontwikkeld in zijn „Jenseits des Lustprinzips" en zijn „Das Ich und das Es". De veronderstelling is gebaseerd op het feit, dat elk organisme te gronde gaat, en dat in de zielkunde zich inderdaad zeer destructieve krachten in het innerlijk openbaren. Aanhangers van Freud hebben zich met graagte op deze theorie geworpen, om te betogen, dat dus oorlog en onderdrukking uitvloeisels waren van een menselijke behoefte tot zelfkastijding!

Het aannemen van zulk een doodsdrift is echter volkomen in strijd met het feit, dat elk levend wezen lust zoekt, en onlust vermijdt. En op meerdere plaatsen heeft Reich dan ook de theorie der vernietigingsdrift weerlegd. Men vindt over het masochisme uitstekende opmerkingen in het boek van Reich: „Charakter-analyse", (1933), pag. 234.

Vòòr Freud zijn doodsdrift-theorie had ontworpen, had hij het masochisme verklaard uit een aanvalsdrift (agressie), die wel degelijk gericht was op lustgevoel, doch was ontaard tot sadisme: het lustgevoel kon slechts samengaan met het kastijden van het geliefde object. Zulk een sadistische agressie is een gevolg hiervan, dat een tot nu toe geoorloofde lustbevrediging plotseling wordt verboden. De energie op lust gericht, keert zich dan als een vernietigende kracht tegen de buitenwereld. Wanneer men het kind de moedertepel afneemt, bijt het. Wordt het kind verboden, zijn urine of ontlasting te laten lopen waar het wil, moet het dus zindelijkheid leren, dan is het gedwarsboomd en heeft de neiging tot slaan. Wordt de paringsdaad verboden of gestoord of geremd, dan

openbaart zich de energie in ontaarde vorm, als behoefte om te doorboren of te steken.

Uit dit sadisme nu verklaarde Freud voorheen het masochisme, dat zelfpijniging is. De energie richt zich wel aanvallend op de buitenwereld, maar deze verweert zich, straft. Uit vrees voor die straf durft men dan zijn vernietigende krachten niet meer op de buitenwereld te richten, waardoor ze zich tegen het organisme van het individu zelf keren. De eis van de maatschappij, het gebod, de wet „Ge zult gehoorzamen" leeft in de ziel van den mens, het gezag van buiten afkomstig heeft zich verinnerlijkt. De agressieve driften worden dus door dit „hoger-Ik" in toom gehouden, maar laten zich niet uitroeien. Het Ik van den mens leeft dus tussen het „hoger-Ik" en de driften in, en staat zowel in dienst van de ene als van de andere kracht. Het Ik krijgt schuldgevoel, acht zich zondig, waard, gestraft te worden. Omdat het ongeoorloofd is, anderen te pijnigen, volgt de zelf-tuchtiging, die men dan „Strafbehoefte" noemt.

In elk geval is deze theorie veel waarschijnlijker, dan dat er een aparte vernietigingsdrift, een doodsdrift, zou bestaan. En Reich knoopt dan ook bij de bovengenoemde, aanvankelijke stelling van Freud aan, dat het organisme toch steeds lust zoekt, en onlust ontwijkt.

De patiënt, die evenwel in zijn lustbehoefte is gedwarsboomd, voor wie het leven ontnuchteringen met zich meebrengt, remt op alle wijzen zijn sexueel vermogen. Hij durft zich niet naakt te tonen, verkleint zich zelf — angst! — en tracht alleen door klagen en nederigheid nog liefde op te wekken, waaraan hij natuurlijk wel degelijk behoefte blijft hebben. Wat men dus doodsdrift noemt, is slechts uit angst geboren, en kweekt in plaats van liefde slechts haat, ook haat tegen het eigen Ik. Om nu onlustgevoelens te ontvluchten streeft het Ik naar zelfvernietiging, zoals bij zelfmoord mogelijk is.

„Bewust heimwee naar de dood — aldus Reich, in zijn Charakter-analyse, pag. 285 — naar rust, naar niet-bestaan (Nirwana-principe) komt alleen voor onder voorwaarde van sexuele — in het bijzonder genitale — onbevredigdheid en gevoel van hopeloosheid — is dus uitdrukking ener laatste berusting, van een vlucht uit een (derhalve uitsluitend onlust-

vol geworden) realiteit in het Niet." Maar deze vlucht is nog een poging, de onlust te vermijden ! „Ook in het willen-sterven drukt zich nog het lust-principe uit."

Het is overigens merkwaardig, dat — zoals Reich schrijft in zijn „Psychischer Kontakt", pag. 45 — voor het onbewuste van den zieke het willen sterven een lustgevoel is. Sterven en orgasme zijn beide gekenmerkt door het gevoel van zich oplossen, zich verliezen, versmelten. Klinisch onderzoek hierover leidde dan ook tot deze conclusie : „Het streven naar Niet-Zijn, naar het Nirwana, naar de dood, is identiek met het streven naar orgastische versmelting, dus naar wezenlijke uiting van de wil tot leven. Een doodsvoorstelling, die zou voortspruiten uit het reële sterven van het organisme, bestaat er dus niet, omdat een voorstelling alleen het reeds beleefde kan weergeven, en niemand toch zijn eigen dood ooit beleefd heeft." Vooral in de mystiek heeft men alle gegevens, dat het doodsverlangen feitelijk sexueel verlangen is tot samensmelten, tot vereniging met het andere.

Lopen hier dus de theorieën van Freud en Reich uiteen, ook verder kan men dit verschil vaststellen.

LIEFDE EN HUWELIJK.

De gezamenlijke levensfuncties van een organisme — die, welke het in stand houden en die, waardoor het zich laat gelden — openbaren zich als driften, en voorzover de mens driftwezen is, is hij werktuig van het „Es". Bij de ontleding van de menselijke ziel zal men dus onder het „Es" verstaan de niet-persoonlijke, in alle levende wezens werkende driften, die welke de zelf-handhaving, en die welke het sexuele leven betreffen, en op lustgevoel zijn gericht. Deze driften nu komen noodwendig in botsing met de buitenwereld, de réaliteit, dus feitelijk met de driften van anderen. Natuurlijk kan behalve botsing ook harmonie het gevolg zijn van het contact, maar in het bewustzijn van de geciviliseerde mens leeft veel meer de voorstelling van conflict met de realiteit, dan van vrede met de buitenwereld. In hoeverre zijn we ons nu van dat contact en de verhouding bewust? Natuurlijk kennen we alleen die gewaarwordingen en waarnemingen, die door middel van de zintuigen verkregen, inderdaad klaar bewust

zijn te noemen. Daarnaast echter staan al die gevoelens en voorstellingen, die men vóórbewust kan noemen. Ze kunnen in het bewustzijn treden, zijn slechts tijdelijk of toevallig verdrongen, doch kunnen tot leven gewekt en in de herinnering bewaard blijven, staan dus als het ware tot onze beschikking.

Geheel anders is het met wat Freud het onbewuste heeft genoemd. Hier hebben we te doen met datgene, wat verdrongen is, omdat het niet bewust mag of kan worden. Deze aandoeningen en de daarmee gepaard gaande voorstellingen behoren verdrongen te worden, en zijn het ook zodanig, dat zonder ontleding van het bewustzijn de mens ze niet ontdekt. Niettemin spelen ze een zeer grote rol in het leven.

Waardoor zijn ze verdrongen? Het is bekend, dat het „Es" als driften-complex wordt getemd in de maatschappij. Er zijn een groot aantal regelen en wetten en zeden en moraalgeboden, die allerlei verbieden en weinig toestaan. Ze zijn product van een sociale ontwikkeling, die met de natuurlijke driften en behoeften niet in de eerste plaats rekening houdt, doch wel met ònnatuurlijke zucht naar rijkdom, kapitaalophoping, machtswellust en dergelijke — en die wezenlijke behoeften van de massa onbevredigd laat. Al die geboden en eisen worden het kind vroegtijdig bijgebracht, worden een deel van zijn bewustzijn, en vertegenwoordigen ook het gezag. Want het kind reeds weet, dat overtreding met straf gepaard gaat. Al deze „morele" geboden, die hun kracht ontlenen aan het feit, dat overtreding angst wekt, zijn inderdaad strenge wachters en begeleiders in ons leven, stellen onverbiddelijke eisen. Deze geboden stammen echter niet, zoals Kant meende, uit een metaphysische bron, die zich aan onze kennis onttrekt, niet uit „God", doch uit de maatschappelijke realiteit. Wat men „geweten" noemt, is in eerste aanleg zorg voor het nakomen der geboden, en angst voor bestraffing van de zijde der gemeenschap. Ook berouw en wroeging zijn angstverschijnselen. Men noemt nu deze, tot het bewustzijn doorgedrongen, eisen, het Ueber-Ich, het Boven-Ik. Het heeft tot taak, om alle driften, die indruisen tegen de geboden (de moraal) te onderdrukken, te verdringen. Wanneer dan de drift zich tòch laat gelden, en het Boven-Ik er niet tegen op kan, tracht dit de drift af te leiden, de energie om te zetten

en op een ander doel te richten, de sexuele dus bijv. in sociale arbeidskracht te „sublimeren". Arbeidskracht, dus een kracht, die zich uit en geeft, van het overschot van aanwezige energie, behoort principieel tot de categorie van sexuele driften, alleen gesublimeerd.

Het organisme loopt echter gevaar onder te gaan aan de botsing tussen het „Es" en het Ueber-Ich, of wel aan het conflict tussen driften en realiteit. Het zoekt dus naar een — tijdelijke — evenwichttoestand, naar zelfhandhaving, naar een compromis van twee vijandige machten. Zo ontwikkelt zich het Ik. Het Ik is niet vrij, het is „dienaar van twee vijandige heren", waaraan het op zijn beurt gehoorzaamt en die het ook weerstaat. Het Ik wordt geslingerd tussen de energie van van het Es en de angst, die het Ueber-Ich inboezemt. De drift spiegelt lustgevoelens voor — het Ueber-Ich verbiedt ze. Het Ik heeft vooral tot taak, de driften af te weren, doch ook, de buitenwereld onschadelijk te maken. Tot het Ik kan men rekenen, als uitingen van de persoonlijkheid, het karakter en het intellect. Het intellect is niet iets objectiefs, neutraals, maar staat wel degelijk in dienst van het organisme. De critisch-positivistische wijsbegeerte had reeds lang ontdekt, dat ook het intellect de werkelijkheid vervalst, een beeld ontwerpt, dat ons niet meer bang maakt, waarmee we vrede hebben — omdat elk beeld van de realiteit, dat alleen angstwekkend is, ons tot zelfmoord zou drijven. Het intellect is een wapen van het Ik in de bestaansstrijd, een middel tot zelfhandhaving, dat een bevredigend beeld van de werkelijkheid moet ontwerpen. Het karakter ontstaat uit eisen van het Ueber-Ich en uit de conflicten met de driften. Het reële Ik wil dus zijn, zoals het Ueber-Ich voorschrijft, maar is toch anders. Het zal de angst voor de realiteit te boven komen, door te gehoorzamen, maar dan dringen de driften des te sterker op, en ontstaat nieuwe angst, tengevolge van opdringende, onbevredigende, het innerlijk verstorende energie, die geen uitweg vindt.

Noch karakter noch intellect zijn derhalve volkomen vrij, en alle „waarheid" is dus zeer betrekkelijk en subjectief. Dat neemt niet weg, dat het intellect zo weinig mogelijk subjectief, en zo objectief mogelijk oordeelt, naarmate het organisme minder angst heeft, en minder reden, de werkelijkheid vijandig

te bejegenen en te vervalsen. Hoe minder angst, hoe ruimer en zuiverder ook het karakter.

Indien nu het Ik de energie der driften in bepaalde banen leidt, en dus iets w i l, is deze wil toch allerminst vrij. Maar indien we er in slagen, de oorzaken en de factoren te kennen, die de wil bepalen, kunnen we de wil veranderen: dat wil zeggen, de richting veranderen, waarin de energie zich beweegt, de wijze waarop onuitroeibare driften zich openbaren. Men kan dus wel zijn eigen karakter mede vormen, veranderen, door te kennen, door te weten, welke factoren — driften en maatschappij — het bepalen. Dat de meeste mensen nooit bewust tot zulk onderzoek komen, vloeit voort uit het feit, dat ze niet onbevangen tegenover de wereld staan, en dus bang zijn haar te kennen, zoals ze bang zijn, zichzelf te kennen. Vandaar dat de psycho-analyse (— ontleding van het bewustzijn —) even veel weerstand en afkeer ondervindt als de ontleding van de kapitalistische maatschappij. Beide onderzoekingen wijzen uit, hoe onhoudbaar de sociale en de psychische toestand is, waarin de mensen verkeren. Maar de massa wil dat niet zien, want een hopeloze werkelijkheid wekt onlustgevoelens, en die vermijdt men van nature. Dan liever de werkelijkheid door illusies vervalsen!

Aangezien evenwel het h u w e l ij k product is van 'n sociaal-economisch proces, zal het toch in een crisis geraken, indien de maatschappij zelve een crisis beleeft. En de daarmee gepaard gaande geestelijke verandering zal zich openbaren in veranderde opvattingen inzake de sexuele moraal. Het is August Bebel geweest, die in zijn boek over „De vrouw en het socialisme", uitvoerig heeft getracht dat proces te schetsen, zoals later Otto Rühle het deed, in de reeds genoemde brochure.

Zoals in het algemeen het kapitalisme de verschijnselen van de eigen ontbinding vertoont, doet ook het huwelijk dat. In tal van gevallen toch kan de man niet voldoende verdienen om het gezin te vormen, of is hij werkloos. Derhalve zal de vrouw er naar streven, zelf in haar onderhoud te voorzien, òf omdat ze niet kan huwen, òf omdat haar echtgenoot niet voor haar zorgen kan.

In beide gevallen echter wint ze een betrekkelijke economische onafhankelijkheid, ook voor of buiten het huwelijk.

Indien er kinderen komen, wordt de situatie moeilijker en ingewikkelder, omdat het onderbrengen van jonge kinderen in kindertehuizen of crêches nog weinig in zwang is, of afstuit op het bezwaar, dat er betrekkelijk weinig goede instellingen van die aard zijn. Niettemin, zodra de kinderen naar school kunnen gaan, wordt het weer beter mogelijk, dat de vrouw arbeidt.

De oplossing, die evenwel in de meeste gevallen arbeid van de vrouw mogelijk maakt, is : het voorkomen van zwangerschap, en de Nieuw-Malthusiaanse voorkoming van ongewenste kinderen. Juist door de voorbehoedmiddelen wordt de sexuele vrijheid groter, dan ze reeds was. In het kapitalisme kan men dus reeds constateren : 1. dat het huwelijk van heden, gericht op de gezinsvorming, in een crisis-toestand en zelfs in ontbinding verkeert; 2. dat het voor- en buitenechtelijke sexueel verkeer steeds meer toepassing vindt. Ook verboden van ouders en van de Kerk veranderen daaraan niets. Hoogstens voorkomen ze een gezonde sexuele opvoeding, en leveren ze de mensen onwetend af aan de gemeenschap.

Inplaats van te zorgen, dat de beide partners goed ingelicht zijn, — dat de jongen een meisje vindt uit zijn kring, en niet zijn toevlucht behoeft te nemen tot de prostitutie — te zorgen, dat ongewilde geboorte van kinderen wordt voorkomen, en de techniek der voorbehoedmiddelen wordt verbeterd (wat hoog nodig is) inplaats daarvan speelt men den domme, en gedraagt men zich als de legendarische struisvogel, die de werkelijkheid niet wil zien.

Hoe zeer de kapitalistische maatschappij dit alles thans — zeer terecht — ziet als ondermijning van het eigen systeem, blijkt uit de maatregelen, die worden genomen, om het huwelijk en het gezin te beschermen. Gehuwde vrouwen mogen niet meer werken — kinderrijke gezinnen worden met premies beloond — het buiten-echtelijk sexueel verkeer op alle manieren afgekeurd en belemmerd. Er wordt contrôle geëist in tentenkampen, hotels, op schepen, enz., opdat alleen wettelijk gehuwden bij elkaar slapen. De ouders, die toestaan, dat een meisje een vriend, of een jongen zijn vriendin, op de kamer ontvangt, er mee op reis gaat, enz., gelden nog steeds voor zeden-bedervend, en men zou hen even

graag straffen als voorheen Socrates, zij het dan, dat de gifbeker uit de mode is....

Het is hier niet nodig, met cijfers aan te tonen, hoezeer het huidige, burgerlijke huwelijk, is ondermijnd, en hoe gans anders reeds de practijk is dan de theorie. Op géén gebied heerst dan ook zoveel huichelarij, zoveel levensverknoeiïng, zoveel leugen.

Welke toekomst zien nu bijv. Bebel of Rühle voor het huwelijk? Ze geven voorkeur aan het monogame liefde-leven, doch onder verhoudingen, die feitelijk het bekende huwelijk opheffen. Hun idealen komen neer op de s o c i a l i s a t i e v a n h e t g e z i n. In aansluiting op wat reeds mogelijk is, zien ze in het vooruitzicht een socialistische maatschappij, waarin man en vrouw ook economisch gelijkberechtigd zijn, door de mogelijkheid tot onafhankelijk-makende arbeid voor beiden. Natuurlijk moet dan het huishouden geheel van karakter veranderen. Indien de beide partners een eigen woning hebben, dan is het toch onmogelijk, dat de vrouw het huishouden doen zal in de oude betekenis van het woord. Enerzijds zal het huis rationeel en hygiënisch moeten zijn ingericht, opdat het met weinig moeite is schoon te houden — anderzijds zullen vele werkzaamheden verplaatst worden van het huishouden naar gemeenschappelijke inrichtingen: en zoals de was reeds nu vaak buitenshuis geschiedt, zo zal dan het nuttigen van de maaltijden gemeenschappelijk in restaurants plaats vinden. De „socialisatie van het gezin" beduidt de geleidelijke likwidatie van het gezin als bedrijf, het opheffen van zijn economische functies. Natuurlijk zal dit een g e l e i d e l i j k proces zijn, waarbij gaandeweg de weerstand moet worden overwonnen tegen de „uithuizigheid", weerstand die voorkomt uit het idealiseren en het sentimenteel verheerlijken van het „knusse woninkje", van het „veilige nestje" enz., dat het huishouden zijn zou.

Het is duidelijk, dat de voeding en opvoeding der kinderen dan niet meer in het gezin, doch in kindergemeenschappen zal kunnen geschieden. Dat beduidt niet, dat men de kinderen aan de ouders ontneemt — het beduidt, dat de zorg voor en verzorging door de gemeenschap wordt ter hand genomen. Er zijn vele variaties mogelijk: scholen, die eetzalen en sportvelden en tuinen bevatten, en waar de kinderen bijv. kunnen

zijn van des morgens acht uur tot des avonds vijf uur, en waar de kleinen gebaad, gevoed, onderwezen en opgevoed worden. Doch ook tehuizen, waar de kinderen toch des nachts blijven, en tussentijds met de ouders uitgaan. Men mene niet dat het de kinderen zou schaden. Hoogstens is de gedachte stuitend voor de ijdelheid der ouders, die hun kinderen als speelpop rond zich willen hebben, en geloven, dat z ij alleen in staat zijn, de goede opvoeding te verschaffen, terwijl ze gewoonlijk hun kinderen helemaal niet opvoeden, en het onderricht overlaten aan de school en . . . de straat. De lichamelijke en medische verzorging kan tehuis niet beter zijn dan in een kindertehuis. Maar de geestelijke en morele vorming laat in het gezin alles te wensen over. Daarom zou een methode, waarbij goed-opgevoede opvoeders (dat vooral) volgens een humanitair, rationalistisch en vrijheidlievend stelsel de karakters zouden vormen — en geen gelovigen en onderdanen zouden kweken — zeker de voorkeur verdienen boven de kinder-verknoeiïngen van deze tijd.

Intussen heeft men terecht aan deze toekomst-mogelijkheden toegevoegd de voorkeur voor kinderbeperking. Niet alleen om de maatschappelijke vraagstukken niet nog ingewikkelder te maken — het huidige geboorte-overschot zou ook in een socialistische maatschappij op de duur benauwend worden — doch ook om de vrijheid der vrouw niet telkens weer aan banden te leggen, door perioden van zwangerschap en zuigelingenverzorging. Men kan aannemen, dat de werkende vrouw in een socialistische gemeenschap vrij van andere arbeid zal zijn — met behoud van het inkomen — gedurende een aantal maanden van zwangerschap en gedurende een bepaalde periode van verzorging van de zuigeling. Het onbelemmerd produceren evenwel van kinderen zal ook in een socialistische maatschappij zeer ongewenst zijn, en zowel sociale verantwoordelijkheid als het streven naar onafhankelijkheid van de vrouw zullen de kinderbeperking met zich brengen.

Men kan natuurlijk verwachten — zoals Otto Rühle — dat ook dan aan het min- of meer duurzame monogame huwelijk zal worden vastgehouden. Ook Reich erkent dit. Doch er zijn geen beletselen voor een liefdeleven, dat het huwelijk zelf te buiten gaat. Zowel Lindsey als Wibaut hebben de

mogelijkheid bepleit van een driehoeks-huwelijk, en indien drie mensen van elkander houden, elkander eerbiedigen, en economisch onafhankelijk van elkaar zijn, is er geen enkel m o r e e l bezwaar tegen te berde te brengen, indien alle partijen hun geluksbevrediging daarmee bereiken. Bovendien is vrij sexueel verkeer mogelijk, dat aan geen formule beantwoordt, mits maar de eisen der hygiëne, de verantwoordelijkheid jegens partners en eventuele kinderen, de voorkoming van geboorte van ongewenste nakomelingen, en (alweer) economische onafhankelijkheid de hoekstenen zijn van het sexuele leven.

De betekenis van zulk een omwenteling voor de opvatting der sexualiteit, voor de inzichten inzake de erotische lusten, kan niet anders dan geweldig zijn. De regeling van het sexuele leven, welke mogelijk wordt, zal niet sexueel-vijandig, niet lust-ontkennend zijn, doch integendeel op lustgevoelens zijn ingericht, en sexueel-aanvaardend. Tot nu toe heeft men kunnen opmerken, dat gewoonlijk de opvattingen der arbeiders inzake het huwelijksleven burgerlijk zijn, en Reich zegt zeer terecht, dat de psychische structuur van de onderdrukte klassen d a a r o m de onderdrukking zelf bestendigt, omdat de sexuele moraal van de kapitalistische maatschappij, dus van de heersende klasse, den overheersten wordt ingeprent, waardoor de omwenteling sterk wordt geremd. De gezinsvorming, die de afhankelijkheid van de vrouw, de heerschappij en de financiele macht van den man, de dienstbaarheid van de kinderen met zich meebrengt, kweekt gehoorzame en angstige zielen, kweekt . . . onderdanen. „De sexuele onderdrukking, waaronder de massa's der werkenden lijden, en die zich openbaart in godsdienst, bijgeloof, mystiek van allerlei soort, in belemmering van het denken, in vrees voor het gezag, in blinde gehoorzaamheid, in bereidheid zich voor den uitbuiter te offeren, in het niet-bij-machte zijn tot dienstweigering jegens het militarisme — is het machtig wapen van de bezitters der productie-middelen." (Einbruch, pag. 148).

De psycho-analyst echter weet meer nog: dat alle neurosen, alle zenuwziekten en zielsaandoeningen, zijn terug te voeren tot sociaal-sexuele storingen, door het conflict tussen de geluksbehoeftige en de moraal der huidige maatschappij. De arts, die de patiënt wil genezen, moet steeds er op wyzen,

dat de moraal met haar autoritair en levensvijandig karakter, niet absoluut is, dat men geen reden heeft, aan haar heiligheid te geloven, dat dus de patiënt zich er moet van los maken. „De consekwente, de oorzaken aantastende genezing van de neurosen eiste in de allermeeste gevallen de overwinning van de wettelijke, officiële moraal van de zijde van den patiënt." (Einbruch, pag. VII), omdat de buitenwereld vijandig staat tegenover de natuurlijke driften van den mens, omdat de huidige moraal lust-vijandig is. Wil men de storing, die daaruit voortkomt, opheffen, dan moet men de moraal van heden opheffen, haar betrekkelijkheid en tijdelijkheid en de noodzaak van haar likwidatie inzien.

ZEGENINGEN DER MORAAL.

Welke zijn de gevolgen van de huidige sexuele moraal, die zozeer vijandig is aan de scheppende liefdesdriften van den mens? Welke conflicten en complicaties in de ziel, welke „complexen" verwekt ze? Dr. Wilhelm Reich heeft daarover zijn inzichten gegeven in zijn boekje „Sexualität im Kulturkampf", (1935) waarin men tevens terugvindt de hoofdstukken uit „Geschlechtsreife, Enthaltsamkeit, Ehemoral" (1930). Voorts in zijn „Sexuelle Kampf der Jugend" (1932) en zijn studie: „Sexual-erregung und Sexual-befriedigung". (Deze laatste is ook in het Hollands vertaald). Kleinere geschriften, zoals de brochure van Dr. Annie Reich over „Wenn dein Kind dich fragt..." en artikelen in het „Zeitschrift für Politische Psychologie und Sexualoekonomie" handelen over hetzelfde thema.

Indien we de conclusies samenvatten over de invloeden der geldende moraal, komen we tot de volgende hoofdpunten:

1. Het gezin, zoals we dat kennen, als product van een economisch proces, is de school tot opvoeding der kinderen, doch tevens een werktuig, om die deugden, welke het kapitalisme predikt, aan te kweken. De eerbied voor de familie-eigendom, het familie-egoisme, het standsgevoel, enz. vinden hun oorsprong in de verdeling der samenleving in — vaak jegens elkaar vijandige — families.

De gezinsvader nu is zeer terecht de vertegenwoordiger in

het gezin van de burgerlijke moraal, omdat hij het gezag incarneert — hij is het hoofd van deze gemeenschap. Met het gezin begint de staat. Dezelfde aanspraken als de heersende klassen laat de vader gelden. Men moet gehoorzamen, en niet vragen, waarom. Kinderen hebben geen wil. Kinderen behoeven niet alles te weten. Alleen daar, waar klassenbewustzijn aanwezig is bij de arbeiders, verandert hun houding tegenover de kinderen, en wordt deze kameraadschappelijker.

De onderdrukking echter, en het moeten gehoorzamen, eist grote energie van de onderdanen. Het eeuwig moeten afweren van de aanspraken der ouders — en het steeds moeten bedwingen van natuurlijke driften en behoeften — (naar vrijheid, naar macht, naar kennis, naar liefde) — die wortelen in de sexualiteit (waarvan de voortplanting slechts één der vele functies is), dit steeds moeten strijden tegen buitenwereld en tegen het „Es" verlamt de energie, en belemmert de activiteit, de moed tot critiek en vrij denken. Hoe gezonder de verhouding tussen ouders en kinderen, hoe vrijer, hoe kameraadschappelijker — hoe meer de ouders hun kinderen inlichten en hun toestaan, zichzelf te zijn — hoe vrijer en actiever wordt de levenshouding van het kind. Daarom treedt het kapitalisme op voor strenge doorvoering van de familie-moraal en het ouderlijk gezag. Want de ouderwetse familie is een fabriek van onderdanen.

De arbeider, die aan deze moraal ten offer valt, krijgt aldus een dubbelslachtige positie. Hij is enerzijds onderdrukt door het stelsel en door de patroon — anderzijds op zijn beurt weer onderdrukker. Hij heeft de typische „Feldwebel-natuur"; het onderofficieren-karakter, dat kruipt voor de superieuren, en de recruten drilt. Men kan zich voorstellen, hoe de onderdrukte driften, in de fabriek verboden, zich uitleven in het gezin. Niet zelden moeten vrouw en kinderen bekopen, wat den man in de werkplaats is aangedaan. Maar het resultaat is, dat hij zijn kinderen — en zijn vrouw — doet ondergaan, wat hem zelf wedervaart, en dat dus het systeem der onderdrukking blijft gehandhaafd, en dat daartoe de kinderen worden opgevoed.

2. Bij vrouw en kinderen zelf is niettemin het gezin nog

de enige toeverlaat in de samenleving ,die we kennen. Buiten het gezin immers bestaan voor beiden geen ontwikkelings- en geen beschermingskansen. Zo hebben dus vrouwen en kinderen toch de neiging, het gezin te gaan idealiseren, omdat de laatste toevlucht toch nog steeds begerenswaardiger is dan géén. De vijandigheid der samenleving jegens „buiten-echtelijke" liefde en dito kinderen drijft hen naar het gezin toe.

3. De aldus aanvaarde horigheid, de onderdrukking van het eigen leven en van de eigen sexualiteit (de vrouw immers moet om financiële redenen den man welgevallig zijn, het kind moet zijn belangstelling in het sexuele onderdrukken) wekt niettemin weder haar reacties.

De gekweekte angst verhindert het kind, zijn wezen vrij te ontplooien. Het is volkomen begrijpelijk, dat het kind, eenmaal geslachtsrijp — en dat kan reeds met het twaalfde jaar zijn, hoewel in het algemeen geen vaste regel daarvoor is te geven — ook in de teelballen — wanneer het een jongen geldt — zaad produceert, en dat het lichaam de natuurlijke behoefte en neiging heeft, dat zaad uit te storten. Volkomen natuurlijk kan een zaaduitstorting — pollutie — dus het kind verrassen. Het leeft echter in voortdurende vrees voor straf bij verontreiniging van het bed, en zou over zulk een pollutie nooit durven spreken. Terwijl de uitstorting zelve een lustgevoel gaf, wordt dit door de vrees voor straf tot het tegendeel Niettemin breekt de drift door, het kind streelt en wrijft de eigen geslachtsdelen vol spanning en energie, en „masturbeert". Gewoonlijk spreekt men van onanie, doch dat woord is minder juist: Onan (in de bijbel) stortte bij een paring het zaad niet in de vrouwelijke schede. Maar het kind bevredigt zich zelf. Deze onafwendbare masturbatie, zo gauw ze wordt opgemerkt — en de geheimzinnige, angstige gedragingen van het kind zijn verdacht — wordt door de ouders streng gestraft en tegen gegaan. Men dreigt het kind met afsnijden van het geslachtsdeel — kastratie — zegt, dat impotentie (onvermogen) daar later het gevolg van kan zijn, dat er ziekten uit voortkomen, en dat het ruggemerg zo onttrokken wordt aan het lichaam, zodat verlamming en dergelijke niet zullen uitblijven. Deze nonsens veroorzaakt, dat ook later — want de kinderperiode is daarvoor beslis-

send — de sexuele lust immer met angst verbonden blijft.

En het meisje? Bij haar is de angst zo mogelijk nog groter. Vrees voor ontdekking, als ze inderdaad tot deze daad zelve zou komen. Angst voor een „onecht” kind, een „schande”, die vroeger nog veel meer voorkwam dan thans (de voorbehoedmiddelen zijn daar mede oorzaak van), die gestadig wordt herhaald, maar steeds weer zwaar wordt aangerekend. En indien er eens een kind zou komen — en het mag niet — en men zou zijn toevlucht moeten nemen tot abortus...... Neen, reeds van de beginne is het sexuele leven verbonden met de fantasie van het gruwelijke, het vreselijke, het angstwekkende.

4. In het latere leven moet dit zich wreken. Nimmer komt bij sommige — en vele ! — mensen meer het vermogen terug, waarlijk ongestoord alleen maar van de geslachtsdaad te genieten. De huidige mens, die sexueel verkeer vóór het huwelijk in grote mate beoefent, doet dit, terwijl het streng verboden is. In het geheim, in donkere hoeken en portieken, in bos of tent, haastig, bang betrapt te worden — zo wordt de daad, die de hoogste lust moest schenken, bedreven, en verbitterd. De verboden en vooroordelen van de jeugd, die de ouders hebben ingepompt, de angst voor de kerk en voor de alziende God, die zijn straf niet zal laten wachten — dat alles belemmert rustig geluk, en maakt nerveus, stoort en maakt op den duur ziek.

5. Tengevolge van alle teleurstellingen en angsten, welke verbonden zijn met het sexuele leven, wordt dan gewoonlijk de onthouding goedgepraat, de askese, het verdringen en — zoals dat heet — „vrijwillig afzien” van de bevrediging der driften. Men herinnert zich, dat Freud de wenselijkheid van die verdringing heeft bepleit, door te betogen, dat alle sociale en culturele activiteit gesublimeerde, omgeschakelde sexualiteit is. Dat derhalve arbeidskracht, artistiek-scheppende werkzaamheid, kracht — bij de sport bijv. — slechts kan worden geproduceerd, indien voldoende sexuele energie gesublimeerd wordt.

Er is geen reden, in het algemeen eraan te twijfelen, dat inderdaad de verandering van sexuele in arbeidskracht plaats vindt. Niettemin bewijst de ervaring, dat ook zij, die hard werken, veel aan sport doen — dat ook zij hun sexuele be-

hoeften hebben, en door een te-veel aan genitale energie — die zich dus op de geslachtsdelen concentreert — evengoed naar een vrouw of man verlangen.

De zaak is namelijk deze, dat weliswaar de sexuele energie gedeeltelijk valt om te zetten in arbeidskracht, doch niet alle. Een deel ervan kan worden gesublimeerd, en het is ook niet onmogelijk, dat gehele onthouding bij bepaalde naturen geen schade verwekt — hoewel Reich dat ontkent — doch bij het grootste deel der mensen stoort een niet-te-sublimeren teveel de arbeidsvermogens.

6. Het zieke sexuele leven, de ontaarding der driften, leidt volgens Reich ook tot overspanning, tot lichtgeraaktheid, tot fanatisme, en dus tot haatgevoelens. Wie zich niet gelukkig gevoelt, zal ook anderen spoedig het geluk misgunnen. Leedvermaak, jaloezie en sadisme, maar in elk geval haat, openbaren zich. Die haat kan zich zelfs richten tegen de eigen vrouw. Immers, wanneer het geslachtsleven niet bevredigt, zou de man wel bevrediging willen zoeken bij een andere vrouw. Doch daarin wordt hij door de wet en het monogame huwelijk gehinderd. Het gebonden-zijn aan de vrouw kan dus leiden tot haat jegens die vrouw. Doch vaak openbaart deze zich niet, want moreel gesproken gevoelt de man, dat hij zijn vrouw eigenlijk niets mag verwijten. In zekere zin is hij haar ook dankbaar voor de mate, waarin zij toch zijn sexuele behoeften bevredigt. Hij gevoelt schuldbesef, dat hij de vrouw haatte, en om deze (onbewuste) haat te verdringen, en boete te doen, zal hij zich juist uitputten in liefheid, in vriendelijkheid. Toch blijft het conflict bestaan.

Tenslotte wordt de „moraal" toch overtreden. Zo goed als de vrouwen toch geen kinderen willen, als ze tegen hun zin zwanger zijn geworden, en naar de aborteuse gaan (in Duitsland 1 millioen gevallen per jaar, waarbij 10 à 20.000 vrouwen stierven, en 60 à 80.000 levenslang ziekelijk blijven) zogoed gaan mannen toch naar prostituées. Echtbreuk en prostitutie tieren welig — al zijn ze verboden door de moraal!

7. Maar het grote gevaar van de scheiding der geslachten, van het toornen tegen gemengd baden, van de speciale scholen voor jongens en meisjes, en van het vormen van speciale mannenbonden — ook in het leger bijv. — is toch: de homosexualiteit. Onze christelijke zedeprekers stellen de homosexualiteit strafbaar, die ze zelf kweken. Kenmerkend is,

dat ook Malinowski er op wijst, dat daar, waar de zending de zeden der wilden verstoort,ook de homosexualiteit haar intrede doet. De gevolgen daarvan weer zijn, dat enerzijds het lustgevoel toch beneden dat van de hetero-sexuele verbinding staat, — anderzijds, dat vereenzaming niet uitblijft. Eros is de kracht, die natuurlijkerwijze twee anders-geaarde wezens tot vereniging drijft. De ontaarding door homosexualiteit heeft die erotische functie van vereniging, van overgave, benadeeld. Het is bekend, hoevele homosexuelen juist de eenzaamheid zoeken.

8. Reeds is hierboven gewaagd van het niet meer goed functioneren van het sexuele apparaat, door de vele beletselen, die de maatschappij heeft meegebracht. Bij de man doen zich dan ook voor : impotentie, geslachtelijk onvermogen, gewoonlijk veroorzaakt door psychische, innerlijke remmen, en dus te genezen. De angst voor ontdekking, onbewuste vrees voor het verbod (van ouders, van God) kan nawerken. Men heeft den man een dwaze en misvormde voorstelling gegeven van de vermogens, die voor de paringsdaad nodig zijn — dan twijfelt hij bij voorbaat, of hij er wel toe in staat is, wat juist verlammend werkt. Ook wanneer zich dit niet voordoet, komt toch verminderde orgastische wellust veelvuldig voor.

Bij het meisje is het al evenzo. Men heeft haar frigide, koud, gemaakt, door het onderdrukken van die begeerten, die zondig heten te zijn. De weerzin en de angst voor de paringsdaad kan zich ontwikkelen tot onbewust, maar krachtig verzet tegen de gemeenschap : de schede blijft droog, de paring dus zeer pijnlijk, schedekrampen maken de daad tot een marteling. Onnodig te zeggen, dat zo'n vrouw de man afstoot, dat beiden onbevredigd blijven. Men verwondert er zich dan over, dat juist meisjes, die het laatste — de paring zelve — vrezen, en alles gedogen behalve deze consekwentie — toch niet alleen coquet, maar manziek kunnen zijn, stoeien en handtastelijk worden. Toch is dat niet verbazingwekkend. Juist het onbevredigd-blijven doet hen steeds op zoek zijn naar de man, ze zijn zeer hartstochtelijk, en kennen toch niet het ware lustgevoel.

Dit verschijnsel werkt er toe mede, dat de monogamie, het gebonden zijn aan één man, die dan vaak ook niet voldoet, bij vrouwen leidt tot ontrouw in de verbeelding. Dergelijke fantasieën worden snel verdrongen, maar bij de psycho-

analyse komen ze weer te voorschijn. Het aantal gehuwde vrouwen met „deernen-fantasie", is zeer groot: ze dromen van een anderen man, doch omdat dit is verboden, geldt dit als prostitutie, en ze zien zichzelve als „deernen". Deze droom is toch een lustdroom, al wordt hij afgekeurd door de autoriteit van de moraal.

9. Daar, waar men heeft te doen met de rijpe jeugd, dus in de jeugdbeweging, speelt het sexuele element de hoofdrol. Jongens, die overspannen zijn, indien ze zonder meisjes blijven. Pogingen, om in sexuele spelen — zoals het dansen — ersatzbevrediging te vinden, die lust opwekt zonder haar te bevredigen. Neiging, om de onlustgevoelens te onderdrukken door overdreven manlijkheids-vertoon. In die omstandigheden „zijn ook sexuele discussies meestal niet anders dan een ersatz voor de sexuele daad zelve, doodgewone, geestelijke onanie".. (Sex. k. d. Jugend, pag. 125).

Ziehier het rekwisitoir, dat Reich houdt ten aanzien van de huidige sexuele moraal. Velen moge het te eenzijdig voorkomen, anderen te kras, niemand kan ontkennen, dat al deze verschijnselen zich voordoen, al valt er over de mate en hevigheid te twisten.

HET NIEUWE PROGRAM.

Uit al het voorgaande volgt reeds, welk program Reich wil plaatsen tegenover het oude.

1. De polluties en de zogenaamde onanie zijn op zichzelf geheel ongevaarlijk — een uiting van verhoogde spanning in de geslachtsdelen, die naar òntspanning vraagt. Zodra in de puberteit de geslachtsdelen zaad produceren, blijft de masturbatie nauwelijks uit.

Dat wil niet zeggen, dat ze niet gevaarlijk kan worden, doch: door bijkomstigheden. Op zichzelf draagt de zgn. onanie de mogelijkheid in zich, dat de bevrediging door „zelf-bevlekking" te snel en te gemakkelijk wordt verkregen, en dat het verlangen naar de partner vermindert. Die zelfgenoegzaamheid kan aan het karakter zeker schade toebrengen, het isolement verhogen, de mens minder sociaal maken. Ook is de kans op homo-sexualiteit niet denkbeeldig, indien kwasie-bevrediging ook zonder vrouw kan plaats vinden.

Bij vrouwen wordt door masturbatie vooral de clitoris

geprikkeld. De voortdurende zwelling daarvan door de wrijving, kan dit orgaan doen uitgroeien, zijn functie wordt abnormaal ontwikkeld, dat wil zeggen, dat de vrouw „vermanlijkt". Ook voor het latere geslachtsleven kan dit zijn nadeel hebben. Immers, de zetel van het ware wellustgevoel, van het orgasme, is het binnenste gedeelte van de schede. Is de vrouw echter gewend aan bevrediging door prikkeling van de clitoris, dan is het mogelijk, dat de paringsdaad haar geen voldoening geeft.

Niettemin moet men deze gevaren niet overdrijven. Indien tijdig normaal sexueel verkeer van man en vrouw volgt, is het onaneren zonder gevaar, en de enige ersatz in een periode van onthouding, voor wie de onthouding niet verdraagt. Het is dan ook onzin, om kinderen en jongeren bang te maken, door fantastische wrede verhalen de vrees ervoor aan te wakkeren. Juist dan, als men dreigt met ziekte en straf, is de kans groot, dat — terwijl het onaneren tòch volgt, de drift tòch niet is te remmen — deze daad gepaard gaat met zoveel schuldgevoelens en zoveel angst, dat ernstige ziels-stoornissen zich kunnen voordoen.

2. De overgang naar normaal hetero-sexueel verkeer dient zo spoedig mogelijk plaats te vinden. Op welke leeftijd de rijpheid dat vordert, is niet uit te maken in het algemeen. Wel kan men zeggen, dat de leeftijd, waarop het financieel mogelijk is, te huwen en „een gezin te vormen", veel te ver weg ligt. Dat in het algemeen dus vroegtijdig sexueel verkeer gewenst is. De maatschappij, die dit begrijpt, zal de sexuele opvoeding daarnaar richten, en de mogelijkheid bevorderen, dat dit sexueel verkeer plaats vinde zonder ongewenste gevolgen. Eerstens dus met vermijding van prostitutie, en door verkeer tussen mannen en vrouwen, die elkander kennen, kameraadschappelijk met elkaar omgaan, gezond zijn. Ten tweede door de kennis en de toepassing der voorbehoedmiddelen, al voldoen die heden ten dage niet geheel, en al is technische verbetering ervan zeer gewenst. Ten derde door de opvoeding der ouders, die hun kinderen een eigen leven toestaan, een eigen kamer, vrijheid onder eigen verantwoordelijkheid en opvoeding daartoe — toestemming om te kamperen, samen op reis te gaan. De jongeren doen het nu ook, maar in het geheim, angstig en zònder opvoeding en inwijding. De verlichting, de ontwikkeling der ouders is onmisbaar, voor

de ontplooiïng van het sexuele leven der kinderen. Ook voorechtelijke sexuele ervaring kan van grote betekenis zijn voor een eventueel huwelijk, zij het dan dat niet het huidige huwelijk het ideaal kan zijn. Wat Lindsey noemde het „proefhuwelijk", of de „vrije verloving", — hoezeer hij ook nog was bevangen in burgerlijke vooroordelen — kan toch dit goede hebben, dat de beide partners niet onervaren en onvoorbereid een huwelijk ingaan, dat misschien na de eerste nacht reeds mislukt kan heten. Dat niet elke paringsdaad volle bevrediging schenkt, hebben we voldoende toegelicht. Ook in de sexuele liefde is het bijkomstige — dat wat men noemt „erotiséring", het opwekken van voorlust, het liefkozen, de geschikte ligging, de voorbereiding en het volvoeren van de daad — dikwijls van de grootste betekenis. Maar het is in fatsoenlijke kringen nu eenmaal taboe en onzedelijk, om daarover te spreken, hoezeer de gedachten er ook van vervuld zijn.

3. De keuze is n i e t: zwangerschap (en huwelijk) of onthouding. De keuze is in de practijk feitelijk: voorbehoedmiddelen of abortus. Het behoeft geen betoog, dat Reich voor het eerste kiest, uit principe, en omdat de abortus wettelijk verboden is in deze samenleving, en dus door onbekwame knoeiers geschiedt uit winstbejag. Het is een dwaasheid, dat het sexuele leven alleen zou zijn geoorloofd, wanneer het doel de voortplanting is. Zelfs de Roomsen veroorloven toepassing van de methode Ogino-Knaus, dat is : het uitoefenen van de gemeenschap juist in die periode, dat de vrouw niet kan worden bevrucht. Trouwens, in de tijd der onvruchtbaarheid, na de middelbare leeftijd, vindt ook bij hen het geslachtsverkeer onbelemmerd plaats. Sexualiteit is lustbehoefte, en voortplanting kàn één der functies zijn. Geen man en geen vrouw echter hebben alleen sexueel verkeer totdat en opdat de vrouw zwanger zal zijn, om er daarna van af te zien. Alleen ziekelijke naturen kunnen dat voorstaan en . . . uithouden !

4. Zoals de meeste hygiënisten veroordeelt Reich de onderbreking van de paring, juist op het moment van het orgasme, opdat het zaad van de man de vrouw niet zal bevruchten. (Coïtus interruptus). Het gevaar is groot, dat de man zich niet bedwingen kan, en dat toch zwangerschap het gevolg is. Bovendien is plotselinge onderbreking, in zeer gespannen toestand, voor het zenuwstelsel nadelig, en bevredigt vaak de

vrouw niet. Hij acht het condoom — gummi-omhulsel van het mannelijk lid — of het pessarium (halve holle bol van rubber voor de vrouw) nog het meest gewenst. Eventueel spoeling met oplossingen, die de schede reinigen.

5. De sexuele vrijheid beduidt niet, dat men zou leren of aanbevelen, dat mannen en vrouwen als „vlinders" zwerven en voortdurend van partner veranderen. Het is natuurlijk mogelijk, dat men zich enige malen vergist, zoals dat heet — dat men de geschikte kameraad niet spoedig vindt. Het past ons niet, te moraliseren en den zedemeester te spelen. Doch in zijn „Sexuelle Kampf der Jugend" heeft Reich leerzame opmerkingen gemaakt.

Eerstens dan wijst hij er op, dat men bij het aanknopen van betrekkingen met een meisje niet weet, of de verhouding duurzaam kan zijn. Het is mogelijk, dat dus weldra een afscheid noodzakelijk wordt. Maar men moet bij voorbaat ook zijn partner daarover onderhouden, om zeker te zijn, dat deze daaronder niet overmatig zal lijden. „Men doet derhalve goed, geen sexuele verhouding aan te knopen, wanneer men ziet, dat een toekomstige (eventuele) scheiding voor de andere partij op een katastrofe zou kunnen uitlopen."

Dat zelfde besef van verantwoordelijkheid wil hij ook op andere wijze erkend zien. „Wanneer bijv. een jongen onophoudelijk één meisje na het andere heeft, lijden de meisjes daaronder zwaar. Zo'n jongen is blijkens de ondervinding niet geheel in orde. Even ongezond, even schadelijk en een teken van onze verrotte sexuele verhoudingen is het, wanneer een meisje uit eerzucht en uit machtsbehoefte vele jongens aan zich bindt, met hen speelt als een kat met een muis, geen enkele werkelijk ernstig neemt, en slechts vreugde ondervindt, de jongens te prikkelen, en van geen hunner een sexuele vriendin wordt. Dat berust steeds op een stoornis bij het meisje : in de plaats van de liefde is het heersen getreden." (pag. 50). In zulke gevallen is het mogelijk, dat sociale arbeid en verantwoordelijk werk in sociale strijd, welke veel energie verbruikt, de sexuele overspanning opheft en juist het liefdeleven in gezonde banen kan voeren.

Sterk keert Reich zich ook tegen de opvatting van de sexuele daad als alleen zinlijk in de burgerlijke zin van het woord. Zonder kameraadschap en liefkozingen en hartelijkheid is ook de sexuele gemeenschap een mechanische, on-

bevredigende daad. Zo overheersen belustheid en „geilheid", zonder bevrediging te schenken. „Gezonde zinnelijkheid gaat steeds met vriendelijke en vriendschappelijke gevoelens te zamen. Wie zijn sexualiteit onbedorven kon ontwikkelen, is niet in staat, geslachtsverkeer uit te oefenen, waar geen persoonlijke, tedere, of kameraadschappelijke verhouding voorhanden is. Het is een dwaling, dat de natuurlijke sexualiteit, de tegelijk zinlijke en tedere liefde kan voeren tot de „glas water theorie". Zo men weet, is dit de theorie, dat men even goed elkanders vrouwen of mannen kan toebehoren, kan „ruilen", telkens met een ander kan verkeren — als men uit elkanders glas kan drinken. Reich wijst deze theorie af, zoals Lenin ook smalend heeft opgemerkt, dat men toch bij voorkeur uit een „schoon glas" drinkt. Toch moet men hieruit niet concluderen, dat steeds maagdelijkheid vòòr een vrouw zou pleiten, dat deze „reinheid" zou betekenen, of dat een vrouw, die een liefdeleven achter zich heeft, niet een uitstekende sexuele partner en kameraad zou kunnen zijn. Slechts wilde Lenin de verruwing en de ònverantwoordelijkheid afwijzen.

Terecht klagen vaak de meisjes over gebrek aan kameraadschap bij de jongens- en omgekeerd. Maar de dubbele geslachtsmoraal maakt toch de meisjes vaker de dupe dan de jongens, die zich veroorloven, wat ze in een meisje afkeuren. De jeugd moet ervaren, „dat de sexuele bevrediging niet alleen maar een behoefte-bevrediging is, zoals het eten en naar het closet gaan — maar dat van de soort van hun sexuele leven hun geestelijke ontwikkeling, hun levensfrisheid, arbeidsbekwaamheid, en strijdvreugde zeer wezenlijk mede afhankelijk is." Sexueel leven is „geen kinderspel".

In welk opzicht kan nu de verhouding leiden tot duurzame liefdesbetrekking? Vooropgesteld moet worden, dat hierbij alle economische interessen zouden moeten uitgeschakeld: dat geen economische afhankelijkheid van de vrouw, geen binding door de zorg voor de kinderen, geen financiële overwegingen de doorslag mogen geven. De duurzaamheid mag niet ontstaan tengevolge van het feit, dat beide partners steeds naar elkaar verlangen, omdat ze immer ònbevredigd blijven, elkander niet voldoen. In dat geval stoort de sexuele overprikkeling de kameraadschappelijke betrekkingen, die zich ook op andere terreinen (sociale en culturele) moeten kunnen handhaven. Ook moet men de duurzame verhouding afwijzen,

die wordt geboren uit het gevoel van schuld, of van medelijden. Men durft dan niet te breken, omdat het „geweten" spreekt en men de hulpeloosheid van de vrouw in aanmerking neemt. Blijft dan het samenleven doorgaan, dan kan licht de verhouding in één van haat omslaan.

Gezonde duurzame verhoudingen zouden aan de volgende eisen moeten voldoen : ze moeten een band zijn, ontstaan uit gemeenschappelijke lust-ervaring, die wederzijdse sexuele dankbaarheid meebrengt voor de genoten vreugde in beider leven — en een gevoel van afhankelijkheid (niet van onderhorigheid!) met betrekking tot de nog te verwachten sexuele lust. Bovendien moeten ze berusten op volledige orgastische vermogens van beide partners, en op vereniging van tedere en sexuele, van hartelijke en zinlijke sexualiteit. Beiden moeten bindingen aan jeugdcomplexen hebben overwonnen (zoals het Oedipus-complex, of homosexuele tendenzen) dan aanvaardend en positief staan tegenover de sexualiteit, en beiden moeten de burgerlijke sexuele moraal hebben overwonnen.

6. Ten aanzien van de abortus kan men niet anders, dan de voorbehoedmiddelen verkiezen boven de vruchtafdrijving. Indien echter niettemin zwangerschap zou ontstaan, die ongewenst is, en de vrouw wil meester zijn over het eigen lichaam, dan moet de maatschappij toestaan, dat medici in goed-ingerichte klinieken het recht hebben, abortus toe te passen, zoals voorheen in Rusland, en thans nog in Catalonië mogelijk is. De voorwaarden kunnen zijn, dat de abortus geschiede binnen de eerste drie maanden van de zwangerschap — wanneer er van een levende vrucht nog geen sprake is —. en dat de vrouw sterk genoeg is, de operatie te verdragen. Alleen door toelating van deze maatregel, kan er een einde worden gemaakt aan de clandestiene, ondeskundige en zo gevaarlijke vruchtafdrijving, die — hoewel verboden — zo welig tiert.

7. Intussen kan ieder opmerken, dat dit programma volledig revolutionnair is — dat de verwerkelijking een sociale hervorming eist. Reich wordt niet moede, de noodzaak ener sexuele revolutie aan te wenden als argument voor de onmisbare sociale omwenteling. De sexuele nood, en niet alleen de materiële kan een hefboom zijn tot de overwinning op het

kapitalisme en het naderbij brengen van andere, beter sociale verhoudingen. Met nadruk wijst hij op het falen van de burgerlijke beweging voor sexuele hervorming. Een dergelijke, goed-bedoelde stroming wekt door verbreiding van kennis en inzicht inzake het sexuele verkeer de behoefte aan het verkeer op, doch is onmachtig, iets te doen voor haar bevrediging, omdat de samenleving grondig zou moeten zijn gewijzigd. Het einde van de „Wereldbond voor sexuele hervorming" is dan ook gekomen, omdat de leden van de bond voor consekwenties kwamen te staan, die ze — als burgerlijk-denkenden — niet konden propageren.

Het kapitalisme, zegt Reich, kan de oplossing niet brengen. „Kunnen we heden in het kapitalisme onder de bestaande verhoudingen en levensomstandigheden der jeugd, algemeen zeggen: „Jullie kunt rustig sexueel verkeer uitoefenen?" Neen, dat kunnen we niet, thans ontbreken alle voorwaarden. Onze jongeren zijn meestal door de opvoeding vervormd, en sexueel verminkt, onzeker en niet klaar, er zijn geen woningen voor jongeren en geen voorbehoedmiddelen, er is een ouderhuis, dat de jongere zo zwaar mogelijk bedreigt, als hij ernst wil maken met het geslachtsleven, er is een school, die hem sociaal vernietigt, wanneer hij het probleem aandurft, er zijn paragrafen, die de ontwikkeling der jeugd met straffen bedreigen. En dat is niet alleen een dwang van de buitenwereld, want deze regelen der burgerlijke maatschappij zijn diep verankerd in de ideologie en het zielenleven van den jongere." (Sex. Kamp, pag. 70). Vooral daar, waar de christelijke opvoeding sterke indruk heeft nagelaten, zondebesef en schuldgevoel, waar dus de verdringing tevens gepaard gaat met illusies en dromen, waar inplaats van de werkelijke bevrediging het denkbeeldige geluk is aanvaard, en de geslachtsdrift wordt „gesublimeerd" in burgerlijke zin, daar kan men zich veel vijanden vormen met het propageren van nieuwe denkbeelden, vijanden onder de jongeren zelf. „Ik wil slechts wijzen op de moeilijkheid van de sexueel-politieke arbeid onder christelijke en nationalistische jongeren, om niet de gedachte te laten postvatten, dat we nu zonder meer het geslachtsverkeer algemeen kunnen propageren".

Sterk zegt Reich het in zijn boekje „Geschlechtsreife, u.s.w.": dat de eisen der burgerlijke hervormers zelfs reeds in deze maatschappij ondoorvoerbaar zijn. Werkelijke gelijkbe-

rechtigdheid van man en vrouw — ze is een fraze, omdat de maatschappij aan de vrouw evenmin werk garandeert als aan de man. Opvoeding tot het huwelijk — ja, in averechtse richting, door het gezin. Meer mogelijkheid tot echtscheiding — onmogelijk, zolang de vrouw geen arbeid vindt, die haar onafhankelijk maakt, en zolang de kinderen niet verzorgd worden op kosten der gemeenschap, d.w.z. van allen tezamen. Bestrijding van de oorzaken der prostitutie? Maar prostitutie is een beroep, een vak door vrouwen, die niets anders vinden, of hieraan boven andere beroepen de voorkeur geven — en een zede, gekweekt juist door een samenleving, die de dubbele moraal huldigt, dat het den man wel is toegestaan, geslachtsverkeer uit te oefenen, maar juist niet met het meisje, dat hij liefheeft. In zijn critiek op Lindsey zegt Reich terecht, dat de maatschappij op economische en ideologische gronden het buiten-echtelijk sexueel verkeer niet kan sanctionneren, omdat het burgerlijk huwelijk en de familie-ideologie te gronde gaan. De sexuele onderdrukking moet geschikt maken voor wat huwelijk heet. Doch : dat ook deze onderdrukking niet meer slaagt, dat de zeden ook op dit terrein zich omwentelen, — is een bewijs van de krachten, die in de kapitalistische maatschappij tegen het kapitalisme zelf werkzaam zijn. „De sexuele crisis der jeugd wordt tot een deel van de crisis van de burgerlijke maatschappelijke orde zelf. Binnen het raam dezer samenleving blijft ze — voor de massa — onoplosbaar." (Pag. 128).

In de strijd tegen de huidige maatschappelijke orde wil Reich alle ontevredenheid en alle onlustgevoelens mobiliseren, ook die, welke uit de sexuele nood zijn geboren. Door eèn beroep te doen op de gekrenkte en onbevredigd gelaten gevoelens der massa wil hij de revolutie dienen. De revolutionnairen, zo zegt hij, moeten de massa gevoelsmatig aan zich binden.

Van dit standpunt uit ontwikkelt hij zijn politieke psychologie.

POLITIEKE PSYCHOLOGIE.

Het vraagstuk, waarvoor Reich zich zag gesteld, bij de beoordeling van de handelingen der massa, was dit : Wan-

neer de economische voorwaarden voor het socialisme voorhanden zijn — wanneer techniek en arbeidskrachten een geweldige overvloed kunnen produceren — terwijl echter het kapitalistische stelsel volkomen in strijd met deze mogelijkheden de productie vermindert, voortbrengselen vernietigt, werklozen tot honger verdoemt — indien dus inderdaad al die objectieve factoren voorhanden zijn, in Amerika, in Duitsland, en overal elders — waardoor komt dan toch de massa niet tot de sociale revolutie — en niet tot een werkelijk communisme, zo ze al een revolutie achter de rug heeft?

De probleemstelling is niet nieuw. Met name in het anarchistische kamp wordt deze onvolledigheid van het Marxisme al beklemtoond sinds het begin dezer eeuw. Dat in de massa remmen aanwezig zijn, die de omwenteling verhinderen, toonde B. Reyndorp reeds in 1915 met zijn uitnemend boek: „In de greep van het barbarisme", waarin de psychologie wordt te hulp geroepen tot de verklaring van dit verschijnsel. In het algemeen, zegt Reyndorp dan reeds, ontwikkelen zich de economische en maatschappelijke wijzigingen veel sneller dan dat ziel en geest zich kunnen omschakelen. Terloops vonden we het ook bij Marx: „De tradities van het verleden rusten als een nachtmerrie op denken en voelen der levenden".

Reich komt tot gelijke conclusie: aangezien het kapitalisme verankerd is in de psychische structuur van de mensen, in hun onbewuste, handhaven zij het kapitalisme, zelfs dan, wanneer het historisch reeds lang veroordeeld is.

Voortbouwende op Freud en op zijn eigen theorieën heeft Reich in verschillende geschriften de oorzaken trachten te vinden van de teleurstellende houding der massa ten aanzien van het Duitse nationaal-socialisme. Hij deed het in zijn „Massen-psychologie des Faschismus" (1933), in zijn „Wat is klassenbewustzijn?" (1934) en zijn niet-gepubliceerde (althans niet in de handel zijnde) boekje over „Masse und Staat" (1935).

De ideologie, zo zegt hij terecht, is niet louter product, niet alleen machteloze bovenbouw. Ze is een actieve factor in de historie, een „materiële macht". En wel hierdoor, dat ze niet alleen uit bepaalde maatschappelijke verhoudingen ontspringt, maar die ook bevestigt. Indien we uitgaan van de

driften, dan weten we, dat het kapitalisme de driften onderdrukt, en hen daardoor van karakter doet veranderen. Of wel ze ontaarden, òf wel ze worden gesublimeerd. In het eerste geval zullen zich afwijkingen voordoen, die de huidige maatschappij zelfs kan benutten : gierigheid, in zichzelf besloten zijn, ijdelheid, particularisme, eigenliefde — maar ook wreedheid en haat jegens het menselijke. In het tweede geval zal de mens genoegen nemen met een ersatz, die voor de natuurlijke bevrediging in de plaats treedt. Zoals in het sexuele leven de onderdrukte sexualiteit leidt tot het streven naar sublimeren van de sexuele energie — in arbeidskracht, enz. — waarin dan bevrediging wordt gezocht, zo zal ook de behoefte aan rust en zekerheid (het overwinnen van de angst) aan geluk en lust (op allerlei gebieden) door bevrediging *in de verbeelding* worden vervangen. En zozeer kan de waanbevrediging vat hebben op den mens, dat hij van werkelijke voldoening niet meer wil weten: de vooroordelen, de angst vooral, remmen de normale lust-bevrediging, beschouwen die als onzedelijk, d.w.z. als angstverwekkend. Het geweten, dat spreekt, is de angst, die dreigt. Zo kennen we de reinleven-mensen, die niet meer van hun sexualiteit kùnnen genieten, omdat ze die vies, gemeen, minderwaardig vinden. Zo ook de gelovige, die het geluk en het lustgvoel op aarde niet wil, omdat hij ze beschouwt als bedorven — door de zonde besmette — begeerten, die de vergelijking met de hemelse vreugde niet kunnen doorstaan, ja, zelfs die toekomstige zaligheid in gevaar brengen.

Men zou het geval zo kunnen samenvatten : òf de drift ontaardt, en dan kan men constateren, dat de dwang van de moraal er tegen moet worden te hulp geroepen — òf wel de drift wordt gesublimeerd, — soms alleen verdrongen — is dan een afweer tegen de lustbehoefte zelf. De drift, eenmaal ontwapend door de moraal, wordt vazal van die moraal.

Dit proces is minder eenvoudig, dan Marx zich dacht, toen hij sprak van het feit, dat : „het maatschappelijk zijn het bewustzijn bepaalt." De maatschappelijke verhoudingen en eisen reproduceren zich in de ziel der mensen, *doch veranderen daarmee de gehele innerlijke structuur*, die zich tegen-verdere wijziging van de onderbouw — van de maatschappelijke voorwaarde voor die psychische „bovenbouw"-verzet. Om het anders te zeggen : de mens heeft

zich nu eenmaal sinds de jeugd aangepast bij de verhoudingen, en handhaaft ze daardoor. Het enige hoopgevende en verblijdende is, dat de tegenstrijdigheden en onhoudbaarheden in die omstandigheden zich ook in de psyche laten gelden, en dus een tegenwicht vormen tegen het conservatisme der tradities.

De overwinning van de nazi's in Duitsland moet dus mogelijk zijn geweest, omdat ze appelleerden aan gevoelens, die verankerd lagen in de massa. Een blik in de statistiek toont, dat 40 procent van de bevolking in Duitsland was verproletariseerd en dat van hen, die in loondienst stonden, de industrie- en transport-arbeiders driemaal zo talrijk waren als de bedienden en beambten. De maatschappelijke voorwaarden voor socialisme schenen aanwezig. Niettemin wisten de sociaal-democraten en bolsjewiki in 1932 slechts 12 à 13 millioen stemmen op zich te verenigen, en de nazi's met de Duits-nationalen 19 à 20 millioen, terwijl de middenstof eerder naar rechts dan naar links zwaaien zou. Dat bewijst dus, dat grote groepen van kiezers de gedachten vertegenwoordigden en de geest van hun meesters. In werkelijkheid is natuurlijk de toestand nog ongunstiger, dan de cijfers tonen, omdat het grootste deel der kiezers van de sociaal-democraten al even verburgerlijkt is. Wat Marx eens concludeerde, stemt met de werkelijkheid overeen: „De gedachten der heersende klasse zijn in ieder tijdvak de heersende gedachten, dat wil zeggen, die klasse, welke de heersende materiele macht der gemeenschap is, is tegelijk haar heersende geestelijke macht." Vandaar, dat in het vroege stadium van haar heerschappij de bourgeoisie nog niet veel gelegen is aan de zeden en de opvattingen van het proletariaat: in het vroeg-kapitalisme zijn sexuele losbandigheid, alcoholisme, gebrek aan geestelijk leven — ook in Nederland! — schrikbarend. Wanneer echter de arbeiders een grotere macht worden, in verzet komen en zoiets als klasse-bewustzijn verkrijgen, gaat de bourgeoisie zich intensief bezig houden met de (burgerlijke) scholing van de arbeiders. Het gezinsleven wordt verheerlijkt — hoezeer men ook de gezinnen had uiteengerukt! — het kind moet aan de hoede van het gezin worden toevertrouwd, de school vormt het, de kerk wordt gesteund, de pers een machtig instrument. Alle burgerlijke deugden — spaarzaamheid, zuinigheid, gehoorzaamheid, askese, onderdrukking van

de sexualiteit — worden overal ingeprent. Is iemand eenmaal fatsoenlijk genoeg, dan gaat hij zich ook burger gevoelen, zich identificeren met de heersende klasse, welker manieren, zeden, gewoonten hij heeft overgenomen. Alleen de practijk, de tegenstelling tussen zede en werkelijkheid, de huichelarij enz., kan hem dan de ogen openen. Maar elke revoltering van de geest stuit op groot innerlijk verzet.

Het verwondert dus niet, dat het nationaal-socialisme typisch blijkt te zijn de beweging van de kleine burgerij. Deze is geen echte bourgeoisie, en in zoverre niet kapitalistisch. Indien dan ook deze kleine burgerij zich tegen het kapitalisme verklaart, en daarmee bedoelt : tegen de grote kapitalisten — dan is ze niet ònoprecht, dan behoeft dat geen leugen te zijn. Maar de gevoelens jegens het burgerlijk systeem zijn tweeledig : enerzijds, vooral in de crisis, wanneer de middenklasse verarmt en het moeilijk heeft, komt ze in verzet. Maar de haat gaat met liefde samen: want het heimwee, zelf eens kapitalist te zijn, trekt evenzeer aan, als de misere van het kapitalisme afstoot. Het ideaal is, bourgeois te zijn, hoezeer men den bourgeois ook haat . . . . Het was dus mogelijk, dat in de beweging der nazi's een revolutionnaire stroming en een reactionnaire zich lieten gelden, en dat op 30 Juni 1934 de ene door de andere letterlijk werd onthoofd. Het is echter ook duidelijk, dat deze tegenstelling steeds zal terugkeren, binnen het raam van het fascisme zelf. De klassentegenstellingen der maatschappij laten zich gelden in het bewustzijn, zelfs van hen, die burgerlijk denken en voelen.

Bij de talloze staatsambtenaren openbaart zich de tweeslachtigheid in het zieleven nog op andere wijze : enerzijds zijn ze ontevreden loondienaren, anderzijds echter — als schakel tussen de staat en de arbeiders — identificeren ze zich met de staat, gevoelen zich een deel daarvan, en „delen" dus ook in de macht. Indien deze mensen machtsbesef hebben, is het niet proletarisch, maar étatistisch : ze denken zich geen machtsvorming door de arbeidersklasse in bedrijven en raden maar alleen machtsvorming door de staat. Ze zijn er voorstanders van, dat de particuliere bourgeois door de staat wordt overheerst, en zelfs kunnen ze zover gaan, dat in het staatskapitalisme de staat alle functies van den kapitalist overneemt. Maar de staat likwideren strijdt met hun elementair machts-bewustzijn, en zo houden ze dus het kapitalistisch

systeem — waarvan de staat slechts de openbaring is — overeind. De politie-agent, de beambte en de ambtsdrager, hoezeer uit het proletariaat voortgekomen, wordt door zijn positie een steunpilaar van de staat, ook innerlijk. Indien al een revolutie de kapitalisten treft, zal hij zich daar niet tegen verzetten ,op voorwaarde, dat de staat de macht zal verkrijgen, welke voorheen de bourgeoisie bezat. Zodra echter de omwenteling aan den staat zelf zou raken, moet ze neergesabeld. Het is dus mogelijk, dat een omwenteling de bourgeoisie onteigent, en toch niet het kapitalisme overwint, omdat dit in de staat sterker weer naar voren treedt, in loonslavernij tussen rijk en arm, in gezag en gehoorzaamheid enz. (Rusland, en in zekere zin strekkingen ter onteigening in fascistische landen).

Om terug te keren tot het nationaal-socialisme, dit knoopt rechtstreeks aan bij de kleinburgerlijke opvattingen aangaande sexualiteit gezin, ouderlijk gezag enz. Hoe sterk wordt er niet de nadruk op gelegd, dat de familie een bedrijf is, een economische cel, bijv. in de theorie van de erfboerderijen, van het handhaven van het kleinbezit. (De revolutionnair kan hier wijzen op de tegenstelling tussen theorie en practijk, omdat de kleine werker en handelaar er nog slechter aan toe is, dan voorheen : de wetten van het kapitalisme sparen hem niet !) Ter blijvende onderdrukking van de sexualiteit wordt de plicht, de gehoorzaamheid, de zelfbeheersing enz. overdreven en krampachtig (want het protest van de driften zelf moet overstemd worden door het luide getuigen !) beklemtoond.

Tenslotte moet het eergevoel worden ontwikkeld, als compensatie, als ersatz-bevrediging, waarop men trots kan zijn.

Na deze gevoelens te hebben aangewakkerd, na een typisch *infantilisme* te hebben gekweekt, worden nu al deze „deugden" overgebracht op datgene, wat het gezin en wat vader en moeder vervangt. Het is waar, dat de nazi's de mannen en de jongens uit het gezin weghalen. Daarin *kan* dus een ontbindende strekking aanwezig zijn. Maar het is even juist, dat ze de burgerlijke gevoelens onmiddellijk weer binden aan andere voorstellingen dan die van het gezin en aan ander organismen. Het is kenmerkend, dat Hitler geheel in hun verbeelding *de vader* vervangt, en dat alles aan aanhankelijkheid — en vrees — voor Hitler is ontleend aan soortgelijke gevoelens voor den vader. Vandaar ook de identificatie met den Leider, die hen beveelt, maar op wien ze

vertrouwen. De religieuze verering veroorzaakt zelfs, dat Hitler gaandeweg de voorstellingen van God en Christus op de achtergrond dringt. Hij, in levende lijve, is hun verlosser, hun heiland, hun vader. Wie de talloze getuigenissen van de zijde der nazis kent omtrent Hitler, kan hieromtrent niet in twijfel verkeren.

Evenzo wordt het moeder-ideaal door de natie vertolkt. In de katholieke kerk treft men nog de verering aan van Maria, die de zondeloze moeder is, door geen man bekend. Dat de moeder wordt gedacht als de reine, vloeit hieruit voort, dat de zoon — hoezeer hij ook aanvankelijk sexueel aan de moeder is gebonden — nimmer enig verlangen naar de moeder màg dulden : het incest-verbod belet dat. De moeder is dus ònaanraakbaar, ongenaakbaar in sexuele zin. Ze is alleen moeder, geen sexueel wezen. Doch met het protestantisme bemerkt men reeds, dat de idealisering van de moeder niet langer betrekking heeft op Maria, doch op het moederland (dat eigenlijk verkeerdelijk „vaderland" heet) welks „moedertaal" men spreekt, dat ook bijna steeds als vrouw wordt voorgesteld, als Maagd. (Marianne, Germania, De Nederlandse maagd). En bij de nazi's krijgt deze „ònsexuele" moederverering een pathologisch karakter. Het is duidelijk, dat het fascisme vooral de beweging is van zonen, die mentaal in de puberteit zijn blijven steken, met verdringing van hun sexualiteit, en infantiel zijn. Op Moederdag heet het in 1933 : „De moeder is de draagster van het familieleven, waaruit de krachten spruiten, die ons volk weer omhoog zullen voeren. Zij, de Duitse moeder, is de enige draagster van de Duitse volksgedachten. Met het begrip Moeder is Duitszijn eeuwig verbonden — kan iets ons nauwer verenigen als de gedachte ener gemeenschappelijke moederverering?" En Goebbels laat zich ontvallen : „Wanneer iemand je moeder in het gezicht zou slaan, zeg je dan ook: Dank je — hij is ook een mens? Dat is geen mens, dat is een onmens. Hoeveel ergers heeft de Jood onze Moeder Duitsland aangedaan, en doet hij haar nog aan."

Het is begrijpelijk, dat de moeder ook vertegenwoordigt de materiele zorg voor het gezin. En als men Duitsland vergelijkt met de moeder en het volk met een gezin, en men schreeuwt dan, dat de moeder en de familie honger hebben, omdat de ruimte, de grond ontbreken, en dat men op roof moet uitgaan,

om deze familie voor honger te behoeden, dan speculeert men weer op het familie-egoisme, op de drang naar verrijking van die familie, doch nu toegepast op de natie. Het imperialisme misbruikt de binding aan het familie-leven op deze wijze. Het nationalisme profiteert ervan, want niemand hoort graag kwaad spreken van zijn familie. Alle kwaad, dat men daarvan rondstrooit, treft immers ook het familielid. Indien dus de burger familie en natie gelijkgeschakelt in zijn onbewuste, zal hij die natie verheerlijken, alle slechte eigenschappen ontkennen, omdat hij daarmee zichzelf verheerlijkt. Het nationaal „narcisme" — eigenliefde door liefde tot de natie — is een niet alleen in Duitsland voorkomend verschijnsel!

Het blijkt bij dit alles, dat de geestesgesteldheid van het nationaal-socialisme geheel is gebaseerd op de man, en dus geheel past bij het patriarchaat. De ongehuwde Hitler is het symbool van de uitverkoren zoon (van moeder Duitsland), die echter tevens vader wordt. Het symbool van alle zonen, die vader worden willen! Kenmerkend is bij Hitler de uitgesproken sexueel-vijandige levenshouding. Zoals het een vader betaamt, waakt hij voor de „kuisheid" van het gezin — terwijl hij daarmee toch slechts de moraal reproduceert, die hem als zoon door zijn moeder is opgelegd. De ontzaglijke vrees voor bloedschande, voor syphilis, weerspiegelt de vrees voor sexueel verkeer, dat volgens de zeden ongeoorloofd is. Het zou niet behoeven te verbazen, dat iemand van een dergelijke psychische structuur zodanige remmen tegen de hoogste sexuele lust in zich heeft, dat hij impotent is. En dus alle geslachtsdrift sublimeert en richt op andere doeleinden, zonder dat de drift ophoudt, hem te overontrusten. Integendeel, de hele rassenleer van de nazis is uiting van een mentaliteit, die zich met niets zo bezig houdt als met de sexualiteit. Het is mogelijk, naar Reich beweert, dat de massa onbewust in het hakenkruis een sexueel symbool ziet: òf wel het zonnerad, en als zodanig het manlijk beginsel — òf de ineenstrengeling van twee wezens, de paring. Zeker is, dat in de Arische godsdiensten, waaruit dit teken zou stammen, een sexuele mythe toonaangevend is: Vader Hemel (of God) ligt boven op Moeder Aarde en bevrucht haar.

Welke zonderlinge, verwrongen opvattingen hebben echter Hitler en de nazi's over bloedschande en syphilis? Dat alles

ontstaat door... rasvermenging, door rassenschande... Alle onreinheid, alle ziekte, alle vuilheid vloeit uit die rasvermenging voort. Het is niet nodig, hiervan de onzin te bewijzen — het is alleen nodig, de oorsprong ervan aan te tonen en die ligt in de ontaarde en misvormde sexuele moraal van samenleving en mens. Zozeer blijkt dàt, dat de nazis, die een typische mannenbond vormen, en mannenverenigingen willen, en bij arbeidsdienst en leger ook steeds de gemeenschap der mannen bevestigen, noodwendig de homosexualiteit in de hand moeten werken uit angst en afkeer van de normale, hetero-sexuele paring. Het sexueel-ontkennende karakter van het nationaal-socialistische kleinburgerdom is het beste bewijs voor zijn reactionnaire bedoelingen: den mens zijn levensgeluk, zijn lustbevrediging op aarde te ontnemen, en hem in dienst van een corrupt systeem tot askese en honger en de „heldendood" te veroordelen....

Maar terwijl Rosenberg oreert over het reine leven van de Noordse rassen, en de Oosterse volken verwijt, dat ze zich aan sexuele uitspattingen overgaven, en aldus bij rasvermenging de reinheid van de Ariërs bevlekken — terwijl de deugden van de kuise huisvrouw hoog worden geroemd — wordt in het Derde Rijk een weergaloze pornografie verspreid in de vorm van anti-semitische lectuur. Alle onderdrukte, verminkte, ziekgeworden sexuele driften doen duizenden en duizenden gretig grijpen naar de „Stürmer" en naar dergelijke uitgaven, die enerzijds uiting zijn van perverse erotische fantasie, anderzijds door hun verhalen over sexuele misdrijven der Joden — in geuren en kleuren! — onbevredigde lustbehoeften der massa prikkelen. Dat is nu de reinheid, waaraan het Duitse volk behoefte heette te hebben...

De nazis menen, dat verhalen over sexuele misdrijven van tegenstanders afschuw zullen wekken. Men kent het procédé: gruwelijke geschiedenissen over vrouwen-verkrachting in Rusland en door communisten elders. De „socialisatie" der vrouw zou er toe leiden, dat elke vrouw voor elke man klaar moet staan. Het arbeidscomité der communisten zou elke man een bewijs geven, waarmee hij recht zou hebben op een vrouw, hier genoemd „een exemplaar van het volkseigendom". Een man mag een vrouw drie maal per week gedurende drie uur bij zich houden en dergelijke onzin meer. Precies dezelfde verhalen kwamen terug, toen de strijd in Spanje begon: men

vertelde, dat de rode miliciens bonnen kregen, waarmee ze elke vrouw konden verkrachten ... Waarvoor die bon dan nog nodig was, is niet bekend !

Doch in werkelijkheid zijn zulke verzinsels alleen ontsproten aan de zieke fantasie van onbevredigde naturen, die last hebben van hun sexualiteit, en daarom op deze gedachten komen. Eén blik in de „Stürmer" van Julius Streicher kan dat bevestigen ! (Men zie Zeitschrift, II, pag. 129).

Is er dan geen hoop op genezing? Geen mogelijkheid tot reiniging? Ja, meent Reich, indien men aanvangt bij de jeugd! Alleen, door in de jeugd het protest te wekken tegen haar onderdrukking, vooral ook tegen de erotische onderdrukking, en indien men daartoe de juiste methode en de goede tactiek vindt, is succes mogelijk. De kerk bemoeit zich zeer positief met de sexualiteit der jongeren, hoort hen uit (de biecht) vergeeft de zonden, maar speculeert toch op de belangstelling voor het sexuele, op de weetgierigheid, die wel is waar niet bevredigd, doch wel geprikkeld wordt. De nazi's weten allerlei in de grond sexuele driften aan te wenden, om daarop — en op de in het gezin verkregen eigenschappen — hun macht te grondvesten. Doch de socialisten laten dit vraagstuk onbesproken, ze kiezen geen stelling, d.w.z. ze laten het terrein over aan den vijand. De socialisten beseffen niet, hoe het komt, dat er zovele duizenden ònpolitieke mensen zijn, die geen partij toebehoren en niet militant zijn, doch wel danszalen en bioscopen bezoeken, en wel het variété en de sportterreinen. Deze mensen zijn niet-politiek, omdat ze geheel in beslag worden genomen door hun sexuele moeilijkheden, hun innerlijke conflicten, hun onbevredigde natuur, Hier zoeken ze sexuele prikkels — bij dans en film — daar afleiding en ontspanning. Is het niet de taak, hen op te vangen, door te spreken over hun werkelijke noden, over hun sexualiteit, over wat hen bovenmate interesseert, om hen bewust te maken van de onderdrukking, waarvan ze het slachtoffer zijn? Is het niet nodig, de massa gevoelsmatig aan zich te binden?

In zijn boekje over het klassenbewustzijn vinden we datzelfde thema weder behandeld. Wat de intellectuelen en de militant „klassenbewustzijn" noemt : kennis van economie en filosofie, van ethiek en historie — dat is niet het klassenbewustzijn van de massa-mens. De enkeling, de pionier, kan zich

ontbering opleggen voor een idee. De massa wordt bij ontbering rebels tegenover de beweging, die haar de askese oplegt. En dat is volkomen haar recht en haar plicht. Het is goed, wanneer de massa inderdaad eist: volkomen behoeftenbevrediging, op een zo schatrijke aarde. De vraag is juist nu: welke wensen en angsten heeft ze, welke de overwinning van het revolutionnaire inzicht *belemmeren*? Elementen van het klassebewustzijn zijn al die psychische factoren, *die de mens in conflict brengen met de burgerlijke orde*. Bij de jongeren in de puberteit immers is het verzet tegen het gezag van de ouders — dat hen verhindert, zichzelf te zijn en aan hun behoeften te voldoen — een opstandige factor, en evenzo de neiging om te kamperen, om het ouderlijk huis te verlaten, om te dansen en sportief te zijn, d.w.z. manlijk te zijn of (waar het meisjes betreft) in nauwe aanraking te komen met jongens. Deze tendens kan worden benut ten bate van de revolutionnaire beweging, indien deze maar tegemoet komt aan de weetgierigheid, aan de lustbehoefte, aan de vrijheidsdrang — en dan kan dans en zang wel degelijk binden, juist wanneer de instelling ten aanzien van de sexualiteit in de revolutionnaire een geheel andere is dan in de burgerlijke kringen. Bij de vrouwen moet men aanknopen bij haar noden in het gezin, in het sexuele leven, in de opvoeding der kinderen, haar drang naar economische onafhankelijkheid versterken en op dit terrein de strijd met de burgerlijke maatschappij beginnen. In het eigen gezin — omdat allen nu eenmaal, ook revolutionnairen, nog in gezinnen leven — de verhouding tot vrouw en kinderen zo kameraadschappelijk mogelijk maken, met eerbiediging van elkaars vrijheid, met vertrouwelijke gesprekken over elkaars moeilijkheden. Laat de kinderen gerust evengoed *jij* en *jou* zeggen tot de ouders, als omgekeerd. Laat de kinderen hun ouders bij de vóórnaam noemen, en in hen kameraden zien. Worden de kinderen ouder, sta hun dan voldoende vrijheid toe, — die ze anders toch clandestien nemen! — maar bereidt hen voor, wijdt hen in, erken hun recht op een eigen kamer enz. Met schema's over hoge politiek, met thesen over Marx en de dialectiek bereikt men hoogstens een kleine voorhoede, die misschien wel de intellectuele, maar niet altijd de strijdbare arbeiders omvat. De grote massa echter, die de politiek maakt, die de doorslag geeft, bereikt men niet.

De bourgeoisie misbruikt menselijke driften, na die te hebben misvormd en verminkt, tot haar eigen doeleinden: onderdrukking en uitbuiting. Maar de driften zijn omkeerbaar, in die zin, dat ze ook zijn aan te wenden voor socialistische doeleinden. Strijd- en aanvalsdriften kunnen de staat dienen, maar ook de arbeiders, en zo kan machtsbegeerte (gezonde, niet-ontaarde) evengoed het klassenbewustzijn versterken als nu de staat. In het algemeen is de neiging tot geluk, tot lustbeleving, tot bevrediging, tegen de samenleving te keren, die we thans kennen. Uit het dagelijks leven der massa, uit de gewone feiten van de dag moet men het klassebewustzijn ontwikkelen. Dit kan op zijn beurt, door besef van klasse-solidariteit en door het machtsgevoel, dat daarmee samengaat, de angst voor de revolutie verdrijven. Men moet de massa duidelijk maken, dat ze nu reeds de werkplaatsen en fabrieken bezit, hoewel de profijten ervan haar niet toevallen, en dat omwenteling slechts is: „het bezetten van het eigen bezit". Men moet in het algemeen de politiek in dienst stellen van de behoeftebevrediging der massa, en dan zal ze klassenbewustzijn en revolutionnaire beweging tengevolge hebben. Anders gezegd: overal het leven een politieke strekking en inhoud geven, een niet-burgerlijk doel. En dit zo doen, dat men niet afschrikt. En vooral niets-ontziende openbaarheid, openhartigheid, geen „geheime diplomatie". Aldus Dr. Reich.

Hier raakt Reich aan de nog geenszins tot oplossing gebrachte en uiterst moeilijke vraag, welke de verhouding dan moet zijn tussen de kern (de voorhoede, de leider) en de massa. Dat de leiding klaar inzicht moet hebben, en historisch, zielkundig, ook politiek-economisch geschoold moet zijn, is juist. Doch meestal vindt men deze veelzijdige vorming alleen bij intellectuelen, die vakmensen zijn, studeerkamergeleerden, en geen mensen, die tussen de arbeiders staan. Een vakverenigingsleider, hoe gering ook zijn kennis is van deze problemen, kan meer vertrouwen hebben gewonnen, door in een staking tot het einde naast de arbeiders te staan — dan tien intellectuelen, die een juist inzicht hebben, maar geen invloed bij het proletariaat. Waar zijn de leiders in de juiste zin van het woord, de opvoeders, die werkelijk de arbeiders zo ver willen brengen, dat elke leiding overbodig wordt, omdat de arbeiders zelf hun maatregelen en besluiten moeten weten

te nemen, en bij machte zijn, zich zelf een oordeel te vormen? Waar de voorgangers, die niet door machtswellust verblind, niet slechts de eigen positie willen verdedigen, en die de zaak der arbeiders dienen willen ? Waar zijn de leiders, die meer weten dan de arbeiders, doch deze kennis benutten willen, om de arbeiders te bevrijden, hun innerlijk om te vormen? En zo ze er zijn, hoe winnen ze invloed op de massa?

Wellicht zal men geen juiste antwoorden weten te vinden voor deze vragen. En zal men er zich mee moeten vergenoegen, dat ieder op zijn eigen terrein en in zijn eigen vak — op school, in fabriek en werkplaats, in de kunst, in de artsenpractijk — het vertrouwen wint der niet-politieke massa, en wel door kennis, menselijkheid, begrip voor haar noden — en dat ieder van deze invloed gebruik maakt, om elke tendenz, die tegen het kapitalisme kan worden gericht, te versterken, dus te mobiliseren als politieke kracht. Zo kan men de mensen in het dagelijks leven bereiken, en zo ook kan elk, desnoods op zeer bescheiden wijze, een „leiderstaak" vervullen, door een lid te zijn van de voorhoede, van de kern, die doelbewust is, en de doeltreffende orientering van de ontevredenheid beoogt.

En juist hier kwam Reich in botsing met het pro-Russische bolsjewisme.

REICH EN RUSLAND.

Er is misschien niets dat Reich zozeer heeft bezig gehouden als de Russische revolutie en de opbouw van de Sowjet-Unie. In vrijwel elke publicatie van zijn hand wordt zijdelings of rechtstreeks op Rusland gewezen, als het land, waar reeds is verwerkelijkt, wat in Europa nog vrome wens is. En toch wordt Reich, na zijn boekje over „Massenpsychologie des Faschismus" uit de partij der bolsjewiki gestoten, en ziet hij zich genoodzaakt, eerst voorzichtig, driester tenslotte, zich tegen het Moskouse bolsjewisme te richten. Hij meent dan, dat in Rusland veel is veranderd, en in de derde internationale evenzo. Natuurlijk is dat waar. Maar even juist is het, dat Reich zich gedurende jaren heeft laten verblinden, en ook vóór 1933 niet heeft willen inzien, wat toch reeds klaar was als de dag : dat de revolutie in Rusland werd gelikwideerd. Men verwondert zich, dat Reich's oppositie tegen het zoge-

naamde Stalinisme zo lang op zich heeft laten wachten, te meer, daar hij op andere gebieden over zoveel critisch denkvermogen en over een scherpe kennis van het proces, dat zich in Rusland voltrekt, de beschikking bleek te hebben. Het verwaarlozen van andere dan Marxistische lectuur over Rusland — bijv. van anarchistische en links-soc. rev. zijde — veroorzaakte, dat men slechts een eenzijdige kijk op de gebeurtenissen verwerft.

Hoe dit ook zij, weldra heeft Reich zich toch ontworsteld aan eventuele suggesties en ook ten aanzien van Rusland zijn critische houding hervonden. De oorzaken daarvan waren duidelijk genoeg. Tal van maatregelen, die Reich zozeer had bestreden in het nationaal-socialistische Duitsland en in burgerlijke landen, werden nu ook ingevoerd in Rusland. Indien we de balans opmaken van die wetten en gewoonten, die in Rusland kennelijk contra-revolutionnair zijn, dan blijken we zeker niet te doen hebben met toevallige, incidentele gevallen.

1. De organisatie van de arbeid wordt steeds meer militair, en ook de mentaliteit wordt gekweekt, alsof de arbeid onderdeel is van een veldtocht, die men voert. De gedachte, van buiten uit steeds bedreigd te worden, moet ten slotte chauvinistisch werken.

2. Bij de voortdurende wedstrijden, om zoveel mogelijk arbeid te presteren — Stachanof-beweging bijv., de vroegere stootbrigades — kunnen alleen de besten meekomen. De anderen, en dat is het grootste aantal, hebben geen deel aan de premies, niet aan de eer, maar bovendien kweken die maatregelen nijd en jaloezie, minderwaardigheidsgevoel en onlust bij de arbeid. De een wordt fanatiek en ijdel, de ander berustend en innerlijk gekweld. De mogelijkheid van socialisme lijdt daaronder zeer.

3. De theorie van het socialisme in één land kweekt een nationale zelfgenoegzaamheid en een verkeerd begrip van wat socialisme is.

4. De geweldige Stalin-verheerlijking leidt tot herstel van al die psychische eigenschappen, die de basis worden van het fascisme, van het nationale socialisme : autoriteitsgeloof, vaderverheerlijking, uitschakeling van de critiek, overgave aan den leider enz. Men leze eens dit : (Rode Krant, Leningrad, no. 14 van 4 Febr. 1935): „Al onze liefde, al onze trouw, onze kracht, ons hart, onze heldenmoed, ons leven — alles voor

jou, neem het, jij, grote Stalin, alles is van en voor jou, Leider van ons grote vaderland. Gebiedt over je zonen, ze kunnen zich in de lucht en onder de aarde, in het water en in de stratosfeer bewegen. De mensen van alle tijden en alle volkeren zullen je naam als de heerlijkste, sterkste, wijste, schoonste noemen. Jouw naam staat bij elke fabriek, elke machine geschreven, op elk stukje aarde, in elk menselijk hart. Indien mijn geliefde vrouw een kind ter wereld brengen zal, dan zal het eerste woord zijn, dat ik het zal leren : Stalin . . ." Commentaar is overbodig.

5. De leuze „voor het socialistische vaderland", ja, kortweg voor het „Russische vaderland", is een nationalistische fraze.

6. De reactionnaire opvatting van de familie, die in de plaats is gekomen van de vroegere ideologie, herstelt weder de burgerlijke idealen. Reeds in romans van Alexander Kollontay van tien jaar geleden kon men lezen, dat het huwelijk of het gezin zich herstelde. Weldra deed de regering alles, om dit proces te bevorderen, en weer het gezinsleven tot ere te brengen. Bij de toenemende ongelijkheid in lonen streden de vrouwen om den man met de beste positie, dreven den man aan, om carrière te maken, omdat daardoor de vrouw een dienstmeisje kon houden en een kamer meer kon huren.

7. De kleinburgerlijke huwelijks-opvattingen leidden dan ook weldra tot de zelfde sexuele wetten als in andere landen. Op 7 Maart 1934 werd zonder enige noodzaak een wet ingevoerd tegen de homosexualiteit, hoewel men elke homosex. had kunnen voorkomen — typische gevallen uitgezonderd — door normaal, hetero-sexueel verkeer te regelen. in het leger bijv. en bij arbeiders, die in onbewoonde gebieden nieuwe steden bouwden. Inplaats van te voorkomen, ging men straffen, en wel met maatregelen, als in de reactionnaire landen. Homosexueel verkeer tussen volwassenen — waarvan dus de gemeenschap generlei schade ondervindt, kan worden gestraft met 3—5 jaar gevangenis, en bij „verkrachting" of knapenschennis van 3—8 jaar. Deze paragraaf 154a is strenger dan elders. In tsaristisch Rusland strafte men tot 1903 alleen met verbanning en 10—20 zweepslagen, en daarna met drie maanden celstraf, en bij verkrachting of knapenschennis met 3—8 jaar. In het huidige Duitsland kunnen jongens of meisjes beneden 21 jaar worden vrijgesproken, voor volwassenen

geldt drie maanden, doch bij geweldpleging en omgang met minderjarigen kan de straf stijgen tot 10 jaar. Men ziet, dat de Russische wetgeving hier niet gunstig bij afsteekt. Homosexualiteit is zeker niet altijd natuurlijk en noodwendig, kan door hetero-sexueel verkeer worden vervangen in tal van gevallen na goede behandeling, en dan waarschijnlijk meer lustgevoelens schenken — maar een misdaad tegen de maatschappij is ze in geen geval, voorzover geweldpleging en dwang — ook economische dwang — niet in het spel zijn. Daarom is een dergelijke wet eenvoudig reactionnair.

8. In 1920 was de medische abortus vrijgelaten, en werden klinieken ingericht, om deze te kunnen toepassen. Men ging uit van de idee, dat — door woninggebrek, door tekort aan kindergemeenschappen, door economische nood, en omdat de vrouw meesteres over haar eigen lichaam behoorde te zijn — dat door al deze factoren in vele gevallen geboorte van een kind ongewenst kon zijn, en om de clandestiene zo gevaarlijke abortus te voorkomen, werd wettelijk geoorloofde tot noodzaak. Inderdaad werd er veel gebruik gemaakt van deze mogelijkheid, doch indien men het aantal gevallen te groot acht, moet men zich afvragen, welke de oorzaken waren van het veelvuldig aanvragen van de abortus. (In Leningrad in 1928 bijv. meer dan 50.000 gevallen). De oorzaken zijn: gebrek aan voorbehoedmiddelen, en gebrek aan kennis ervan — verwaarloosde sexuele opvoeding — tekort aan woningruimte — slechte verdiensten, door prijsstijging en de eisen van het vijfjarenplan — kortom, al die oorzaken, die ook in andere landen kindergeboorte ongewenst kunnen maken. Inplaats van die oorzaken op te heffen, en o.a. kindertehuizen enz. in te richten, en zeker voorbehoedmiddelen te verbeteren en bekend te maken, ging men de wet op de abortus weer afschaffen. Zonder de opinie der menigte te doen gelden — zonder rekening te houden met de bezwaren — werd in 1936 de abortus weer geheel verboden. Artsen, die ervan beschuldigd worden, kunnen 1 of 2 jaar gevangenisstraf krijgen, ondeskundigen 3 jaar, wie een vrouw ertoe overhaalt, kan met 2 jaar worden gestraft. Doch dat niet alleen. Men gaat de grote gezinnen belonen : bij het achtste (!) kind krijgt de huisvader 2000 roebel per jaar, bij het twaalfde 3000 roebel per jaar en 5000 roebel ineens. Met andere woorden : de kinderproductie wordt een financiële zaak ! Het is onnodig

hier aan toe te voegen, dat het patriarchale gezag, de macht van de vader, de gehoorzaamheid van het kind, weer worden hersteld. En dat de vrees voor vrijheid een typische burgerlijke angst is, die in het gezin vrijwel uitsluitend angst is voor de sexualiteit. Men verbaast zich dan ook niet, dat in Rusland de askese, de strenge, bijna Calvinistische kuisheid en „reinheid" opgeld doen en worden bevorderd. En dat bij een volk, dat overigens onder het tsarisme minder preuts was of sexueel-vijandig, ten spijt van de kerkelijke propaganda en het patriarchaat, die voortdurend botsten met de neiging tot natuurlijke sexualiteit. Zou Rusland dan toch na de féodale periode in de burgerlijke terecht komen?

9. De bolsjewiki buiten Rusland laten geen gelegenheid voorbij gaan, om de heiligheid van het gezin en de verdediging van de godsdienst te preken, nadat ze die aanvankelijk even hardnekkig hadden ontkend. In Frankrijk heeft de „Humanité" een campagne gevoerd ter redding van het gezin, en daarbij opgewekt tot hoger loon en meer vacantie — opdat dit het familie-leven ten goede zou kunnen komen. De leuze van „een sterk land en een talrijk ras" is door de bolsjewiki aangeheven, en men moest „het ras redden". Nu is ras (race) bij de Fransen niet hetzelfde als bij de Duitsers, en men moet het lezen, alsof er stond: de bevolkingstoename redden, de Frans-sprekende gemeenschap uitbreiden. Vroeger reeds had men in Duitsland in bolsjewistische leiders-kringen de propaganda van Reich afgewezen, en handhaafde men alle, uit de familie geboren, eigenschappen: gehoorzaamheid aan de leiding, die bureaucratische besluiten nam, aanvaarding van het nationalisme in de strijd tegen het verdrag van Versailles, terwijl men tegelijk sociaal-democratische arbeiders en hun vrouwen afstootte, door hen uit te schelden voor sociaal-fascisten, inplaats van hun noden te begrijpen en daarbij — dus bij de conflicten van elke dag, in het gezinsleven enz. — aan te knopen. En het droeve resultaat is bekend!

In Nederland is bij de verkiezingen van 1937 door de bolsjewiki een hevige campagne gevoerd voor herstelling van het gezin en erkenning van godsdienst — in een land, waar die godsdienst een volkomen politiek-reactionnaire aangelegenheid is! De bolsjewiki beroepen zich er op, dat terwijl overal het gezin in ontbinding verkeert, het juist in Rusland weer in ere wordt hersteld en wordt gered . . . .

Dit alles heeft Reich overzien, en het heeft hem moeite gekost zijn pro-Russische standpunt prijs te geven. Men kan uit alles bemerken, dat de scheiding tussen hem en de bolsjewiki hem zeer ter harte is gegaan. En nog schijnt hij enigszins verbluft te zijn over deze ontwikkeling in de Sowjet-Unie, waarvoor hij naarstig de oorzaken zoekt. Bovendien wil Reich zich niet uitspreken over de mogelijkheden in Rusland, over de verdere ontwikkeling, die nu kan worden verwacht, en over de mate, waarin het socialisme op de terugtocht is gedreven. Een behandeling van dit vraagstuk zou ons te ver voeren, maar ik meen, dat Reich te veel heeft geloofd, dat inderdaad vòòr al deze maatregelen en processen Rusland communistisch was. Dit is m.i. een dwaling geweest. De breuk met het verleden is lang niet zo groot, als Reich wel heeft gemeend.

Niettemin zijn zijn opmerkingen over het gebeurde hoogst interessant. In zijn „Sexualität im Kulturkampf" (1936) heeft Reich uitvoerig over dit alles geschreven, terwijl in vele artikelen van het Zeitschrift de materie is aangeroerd, evenals in „Masse und Staat". Volgens de opvattingen van Marx, Engels en Lenin zou de staat door de omwenteling worden vernietigd. De burgerlijke staat moet worden opgelost — dat is de leuze bijv. van Lenin in zijn „Staat en revolutie". Daarvoor in de plaats zou treden het georganiseerde proletariaat, als dictatoriale macht tegenover de overwonnen bourgeoisie, doch met democratische structuur naar binnen. Voor arbeiders alle rechten van vereniging, van vergadering, van pers en critiek — dus „sociale democratie" — voor de overwonnen klassen echter, voor kapitalisten, militaristen enz. gelden die rechten niet meer. Reich gaat uit van de veronderstelling, dat Rusland deze vorm van „dictatuur van het proletariaat" zou hebben gekend, in en na de revolutie. Doch reeds in 1918 heeft Rosa Luxemburg er op gewezen, dat partij-dictatuur in geen geval is, wat Marx (in 1871 bijv.) onder de bewuste term verstond. Er is veel meer van de tsaristische staat overeind gebleven, dan voor de omwenteling nuttig ware geweest.

De overgangsperiode van kapitalisme tot socialisme is er één, waarin de psychische structuur van de mens moet worden vernieuwd. De leiding, van de voorhoede en de kern, is daartoe onmisbaar, mits deze weet, dat opvoeden is, zichzelf overbodig maken. De „opvoeding der arbeiders" is ook in de strijd voor het socialisme eerste noodzaak. Voor wie lei-

ding wil geven, geldt: eerst leren, dan leiden — en dan kunnen heengaan. In Rusland ontbrak de leiding, die aan deze voorwaarden kon voldoen, niet geheel, maar wel dikwijls. Dit tekort had hersteld kunnen worden door zelfwerkzaamheid der massa's. Maar ook dezen waren niet in staat, de functies van de staat over te nemen, omdat ze te zeer waren geremd door hun opvoeding, de tradities, en door hun reeds misvormde driftleven. Bij velen was de innerlijke structuur onveranderd. Slechts weinigen hadden werkelijk besef, dat hun het bedrijf toebehoorde, dat door allen alles was veroverd. De noodzakelijke arbeidsvreugde ontbrak, en dan werden er maatregelen genomen tegen het wegvloeien van arbeiders en luiheid. Arbeid is echter alleen een behoefte, alleen een vreugde, bij een goed-geregeld sexueel leven. Alleen dan verkeert de ziel in rust, alleen dan is het een lust, de sexuele energie te sublimeren in arbeidskracht, wanneer het noodzakelijk deel dier energie (dat niet zonder schade te sublimeren valt) op de paringsdaad is gericht. Bij gebrek aan goede sexuele economie herstelden zich reactionnaire instellingen en gewoonten ,ook het gezin.

Ook de familie bestemt dus mede de rol van de staat, want zij schept tegenstrijdige belangen, strijd om de economische macht en ophoping van kapitaal bij de een, onteigening bij de ander.

Van hoe grote betekenis wel de samenhang is van politiek en sexualiteit, wordt hierdoor bewezen, dat zodra in Katalonië de strijd tegen het fascisme een revolutionnair karakter kreeg, zich dezelfde maatregelen opdrongen als aanvankelijk in Rusland : in Januari 1937 werd het niet-wettelijke huwelijk in vele gevallen met het wettelijke gelijkgesteld, terwijl de legale abortus door medici, werd toegestaan, op voorwaarde, dat de vrouw niet langer dan drie maanden mocht zwanger zijn, gezond genoeg om de operatie te kunnen doorstaan, en slechts éénmaal per jaar hulp kon inroepen. Dat laatste dient om, door v o o r k o m i n g van zwangerschap te propageren, elke abortus op den duur overbodig te maken. Bovendien streeft men in Katalonië naar het bouwen van scholen, die tegelijk kindergemeenschappen zijn, waar de kleinen gevoed en verzorgd worden, heel de dag blijven, en voortreffelijk worden òpgevoed volgens libertaire, humanitaire en rationalistische methoden. Helaas kan men over de toekomst dezer

omwenteling niet gerust zijn. Merkwaardig is, dat de Russischgezinde bolsjewiki geheel de zijde hebben gekozen van de Spaanse burgerij, en tegenover de anti-godsdienstige en sexueel-revolutionnaire theorieën der anarchisten en syndikalisten, de bescherming van het gezin en de godsdienst, zogoed als het absolute gezag van de staat, hooghouden. Deze contra-revolutionnaire houding moet voor Reich een droeve teleurstelling te meer zijn geweest.

En even bitter als opstandig roept hij uit: „Men kan slechts de waarheid zeggen en aan het leven hier eindelijk zijn volkomen vrije loop laten. Sexueel vermogen en lichamelijke frisheid en schoonheid moeten tot blijvende idealen van de revolutionnaire vrijheidsbeweging worden. De revolutie kan niet de trek-os, maar moet de stier, ze mag niet de slachtkip, maar moet de haan willen! De mensen waren lang genoeg trekossen. Kastraten zijn geen revolutionnaire strijders." (Sex. im Kulturkampf", pag. 232).

VOORUITZICHTEN.

Welke vooruitzichten bieden de sexueel-politieke opvattingen van Reich? Een beter georganiseerd sexueel leven in een socialistische maatschappij. Welke toekomst-mogelijkheden hebben ze?

De officiele partijen van tweede en derde Internationale hebben ze verworpen. Uit de Internationale Psycho-analytische Vereniging is Reich geroyeerd. In Denemarken zijn Reichs vrienden — o.a. Dr. Leunbach — vervolgd, in werkelijkheid om hun revolutionnaire inzichten, in naam wegens abortus. Na een langdurig proces en aanvankelijke vrijspraak, volgde later op andere gronden een veroordeling, voor Leunbach tot drie maanden gevangenisstraf en vijf jaar verbod practijk uit te oefenen. Ook de sociaal-democratische regering van Denemarken staat even vijandig tegenover de sexuele vrijheid, zoals de „sex-pol" die opvat, als de Russische. Elders dreigt men een arts, die sexueel verkeer tussen ongehuwden goedkeurt, met schorsing uit zijn practijk, en wordt de artsenwereld tegen hem in het vuur gebracht, omdat hij de sexpol-theorieën zou voorstaan!

Het is *niet* merkwaardig, dat een kaste van artsen, met beroepsgeheimen en een winstgevend monopolie, van nature reactionnair is. Doch dat ook de officiele psycho-analytische

wereld zich tegen haar eigen consekwenties keert, bewijst, dat alle conservatieve krachten worden gemobiliseerd, om de in wezen revolutionnaire tendenzen van Freud's leer te ontkennen en te vernietigen. Freud zelf — meer uit gehechtheid aan de burgerlijke orde dan uit persoonlijke vrees of lafheid, want hij heeft veel aangedurfd ! — weigert te erkennen, dat zijn theorie de basis der burgerlijke samenleving ondermijnt. Hij houdt staande, dat de cultuur een product van sexuele onderdrukking is, en dat zonder deze onderdrukking geen cultuur mogelijk is. Nu moet men eerst zich afvragen, wat Freud dan cultuur noemt. De huidige samenleving, met haar innerlijk leed en haar zielsziekten, die Freud zelf heeft blootgelegd? Misschien terecht beoogt Reich, dat hoge cultuur zonder sexuele onderdrukking mogelijk is. Natuurlijk is dit niet een constateren van wat is, doch van wat mogelijk is. Men kan bijv. wel erkennen, dat de Trobianders een cultuur hebben, en dat deze op verschillende gebieden hoger staat dan de onze, zonder nog in het algemeen van een „hoge cultuurvorm" te spreken. Freud kent echter geen andere cultuur dan van patriarchaat en eigendom, en daardoor komt hij tot de conclusie, dat onderdrukking van driften en sublimeren alleen tot beschaving voeren.

Deze halfheid is des te opvallender, omdat Freud wel de grondslag van de godsdienst heeft ondermijnd. Daartoe behoorde evenveel moed als om de sexualiteit zo naar voren te brengen, als Freud heeft gedaan. Hij heeft er op gewezen, dat wat God heet, eigenlijk niet anders is dan de voorstelling van de vader, in de illusie geprojecteerd. Godsdienst is een gevolg van infantilisme, van het niet te boven komen van het vader-moeder-complex. Reich en zijn aanhangers hebben deze theorie uitgebouwd, en gewezen op de sexuele ondergrond van elke godsdienst. De verering van de Moedermaagd is niet anders dan moeder-aanbidding, hoewel tegelijk heimwee naar de vrouw in het algemeen — zij het naar de verboden vrouw, want Maria is kuis en rein. De Maria-fantasie der monniken is voor den psycholoog leerzaam. Zoals onderdrukte sexualiteit haar ersatz vindt in de Maria-aanbidding, kan men zeggen, dat passieve homosexualiteit tot Jezus-aanbidding kan voeren. „De religie — aldus Teschitz — parasiteert op sexuele onlustgevoelens." Ze is echter, omdat ze vrees en gezag in het menselijke innerlijk handhaaft, onmis-

baar voor deze maatschappij. En zo goed als gezonde sexualiteit de negatie beduidt van de vroomheid, betekent ze ook de negatie van de huidige maatschappij. En vandaar ook de krampachtige poging om de sexuele onderdrukking als noodwendig te handhaven.

Waarachtige wetenschap echter is zonder vrees. Weliswaar hebben een aantal analysten, die met de maatschappij in conflict kwamen, zich trachten aan te passen, en ze gaan het conflict uit de weg. Anderen gaan zelfs zo ver, dat ze de psycho-analyse rechtstreeks in dienst stellen van de maatschappij. Met een beroep op de (niet-bestaande) doodsdriften en vernietigingsdrift, beweren ze, dat de mensen de politie nodig hebben, omdat ze „strafbehoefte" hebben en geregeerd en overheerst willen worden. Zelfs maakt men er — evenals indertijd van de theorie van Darwin — zozeer een caricatuur van, dat men beweert, dat het proletariaat het „Es" voorstelt, de totaliteit der driften, die door de bourgeoisie, het „Ueber-Ich", in toom moeten worden gehouden . . . Zoals men het Darwinisme zo uitlegde, dat de bourgeoisie de hogere soort was, die het recht had, in de strijd om het bestaan de lagere soort, het proletariaat, te exploiteren !

De wetenschap, die Reich diende, is gevaarlijk. Ze heeft ontdekt, dat men de jeugd een onderdrukking oplegt, en een ideologie, die haar structuur zo verandert, dat het was, of deze moraal in het belang der mensen zelf was — dat de jeugd dus haar eigen onderdrukking als zedelijk en noodwendig aanvaardt. Ze heeft opgehelderd, dat dit feit de weerstand tegen de uitbuiting opheft, dat de onderdrukten zelfs een deel van hun energie aanwenden, om hun eigen slavernij te bestendigen. Dat daardoor delen van de arbeiderklasse zich in dienst stellen van de bourgeoisie, en dit feit ook verdedigen, met andere woorden : dat de onderdrukten zichzelf onderdrukken... Doch dit alles mag wel waar zijn — het mag niet gezegd worden. Evengoed als de theologie steeds legende heeft herhaald, die geen historie is — en toch daarmee doorgaat — evenzo mag de zielkunde niet de waarheid onthullen. En Freud zelf heeft zich afgevraagd, of de maatschappij zijn ontdekking wel kon verdragen, en of ze zich niet van de psycho-analyse zou ontdoen . . . .

En toch . . . zo goed als Copernicus en Galileï het oude

wereldbeeld verstoorden en de grondvesten der kerk aantastten, en toch hebben volhard, — zo zeker zullen steeds weer geleerden hun wetenschap trouw blijven, ook al is die in haar uitkomsten in strijd met de huidige maatschappelijke orde. Er was een tijd, dat geneesheren wegens ketterij vervolgd en dat sterrenkundigen op de brandstapel terecht kwamen. We weten thans, dat in de Duitse concentratiekampen plaats is gemaakt voor die geleerden, die hun sociologische, hun ethnologische of economische kennis niet hebben willen laten prostitueren voor de doeleinden van het nationaal-socialisme. Terecht zegt Reich : „De hedendaagse belemmeringen van de wetenschappelijke arbeid is ongehoord. De tegenwoordige tijd wordt in het bijzonder gekenmerkt door mystiek, horigheid en blindheid der brede massa van de bevolking .... De volstrekte afwezigheid van angst alleen en de strikte weigering, zich van welke zijde ook beperking te laten opleggen bij het onderzoek, is de enige correcte socialistische taak, die de natuurwetenschappelijk-geschoolde mens heeft te vervullen. (Zeitschrift, III, pag. 100). En terecht had reeds Marx geschreven : „Hoewel de opbouw der toekomst en het vaststellen voor alle tijden niet onze taak is, zo is het niettemin des te zekerder, wat we nu te volbrengen hebben : ik meen, de niets-ontziende critiek op al het bestaande, niets ontziend, zowel in die zin, dat de critiek voor haar resultaten niet terugdeinst, als in die betekenis, dat ze geen conflict met de bestaande machten vreest."

Reich heeft naar deze woorden gehandeld, en de revolutionnaire resultaten van zijn onderzoek in zijn veelomvattende arbeid neergelegd. In het heden zijn hem daarvoor weinigen dankbaar, in de toekomst wellicht velen. Maar wat deert het? Gestreden te hebben èn voor de wetenschappelijke waarheid èn voor het geluk der mensen, geeft aan een leven meer waarde, dan welke gedweeë dienstbaarheid ooit zou vermogen.

De toekomst is aan de stoutmoedigen !

GESLACHTSDRIFT EN MISDAAD

INLEIDING.

HIRSCHFELD'S KRIMINALITÄT UND SEXUALITÄT in deze verkorte heruitgave, vestigt de aandacht op vele zwakke plekken, ook in onze wetgeving en rechtspleging : een volkomen verouderde wetgeving van door godsdienstige leerstellingen verblinde ter zake ondeskundigen. Zij vooronderstellen en eisen een vrije bedwingbare drift in 't geslachtsleven, en menen de bedwingbaarheid dezer drift te kunnen bevorderen door gevangenisstraffen, die toch nimmer zò groot leed toebrengen als geslachtsziekten en onwettig ouderschap, die tezamen nimmer in staat waren „onzuiver" geslachtsverkeer te voorkomen.

Ondanks het feit, dat Hirschfeld, één mijner grote leermeesters, de nieuwere zielkundige denkbeelden niet kon overnemen, wat ook in dit boekje duidelijk blijkt, stemt het mij tot grote vreugde een heruitgave van één zijner werken te kunnen inleiden, voelend daarin een eerherstel voor de balling, gestorven in eenzaamheid, ver van zijn door misdadige handen verwoest museum en verbrande grote wetenschappelijke werken.

Dat ook onze rechters, opgevoed en gevormd door „Frau Moralin", medegewerkt hebben aan het als onzedelijk verbieden van zijn groot wetenschappelijk werk „De Zedegeschiedenis van de Oorlog", heb ik voor hen diep betreurd.

Moge dit werkje velen doen vragen naar groter werk van deze man : er is nog veel, dat waard is bewerkt te worden.

JOH. PH. TUYT.
Zenuwarts-Geslachtskundige.

's-Gravenhage, November 1938.

I.

WIE IS SCHULD OF WAT IS SCHULD!

De blanke samenleving is ziek, zwaar ziek. Wij beleven derhalve droeve en donkere tijden. Maar er zijn levenswaarden, die — zelfs de machtigste vijand — ons niet ontnemen kan: de vreugde in het natuur-wetenschappelijk onderzoek van het geslachts- en liefdesleven.

Wetenschappelijke kennis beteekent dan nog troost, indien zij zich — zooals in dit geval — met het lijden der menschheid, door hun afwijkingen in het geslachts- en liefdesleven bezig houdt.

Vooral, indien men de vraagstukken niet behandelt uit het verouderde standpunt van „W i e is schuldig?" maar uit het modernere, dat alle sluiers wegrukt en vraagt: „W a t is schuldig?"

De eerste geleerde, die op crimino- en sexuo-psychologisch gebied — dat wij hier eveneens betreden — baanbrekend werk verricht heeft, was: R. v o n K r a f f t-E b i n g.

Zijn „Psychopathia sexualis" heeft velen het vertrouwen in zichzelf en een rustig geweten hergeven en wij hopen vurig, dat ons werkje hetzelfde doen mag.

Krafft-Ebings werk is evenwel verouderd, want het beperkt zich tot een aantal — hoewel zeer merkwaardige — gevallen, de samenhang ontbreekt, die aan alle verschijnselen eigen is. Men mag niet uit het oog verliezen, dat Krafft-Ebing slechts psychiater was, zij het ook met een omvangrijke detail-kennis op velerlei gebied en een zeer humane denk- en zienswijze. Onwillekeurig kwam hij tot de slotsom, dat pathologische sexueele delicten het gevolg waren van zuiver zielkundige afwijkingen, datmannen, vrouwen onder sterke innerlijke dwang

daden begingen, die hun veelal met den strafrechter in aanraking bracht.

Dit is niet het geval. Maar toch moeten wij Krafft-Ebing dankbaar zijn. Want, reeds de veronderstelling, dat het liefdes- en geslachtsleven zijn zetel in het hersenstelsel had, beteekende een vooruitgang bij vroegere zienswijzen, die als zetel het hart aannamen.

Nog oudere theorieën stelden de lever en zijn afscheiding voor de stemmingen en gevoelens der menschen — hun liefde en haat — aansprakelijk.

In oude begrippen, die hun beteekenis aan de gal ontleenen, zooals melancholie (chole — gal) of een uitdrukking als cholerisch temperament, vinden wij ongeveer deze opvatting terug.

Dergelijke meeningen stonden langen tijd in een slecht wetenschappelijk daglicht, maar de jongste natuurwetenschappelijke onderzoekingen, waaruit de leer der inwendige afscheiding is ontstaan, de theorie van verschillende aandrijvende en tegenwerkende stoffen, — de door Starling ontdekte klier-hormonen —, die door verschillende klieren worden afgescheiden in het bloed, om daar een celprikkel uit te oefenen en voorts via bloedsomloop en zenuwstelsel niet alleen invloed uitoefenen op de physische, maar ook de psychische toestand van het individu, beteekenen, in zeker opzicht, een terugkeer tot de ideeën der oude geleerden.

In ieder geval weten wij thans, dat de hersenen in het sexueele leven van het individu niet die voorname rol spelen, welke Krafft-Ebing veronderstelde, ook al mag men natuurlijk hen in samenhang met andere verschijnselen, niet verwaarloozen.

Volgens onze, modernere opvattingen bepaalt de geheele menschelijke persoonlijkheid — zijn individueele constitutie — zijn leven en sociale activiteit, zijn denken

en voelen en ook de vormen van zijn geslachtsleven.

Daarbij verliezen wij niet uit het oog, dat deze individueele constitutie afhankelijk is van het „bio-genetisch kapitaal", dat hij van zijn ouders en voorvaderen geërfd heeft, alsmede de omgeving, waarin hij opgroeit en leeft.

Onder de omgeving verstaan wij dan de klimatologische, familiaire en sociale invloeden, die eveneens een groote invloed uitoefenen op de individueele constitutie.

(Vooral de sociale invloeden zijn in dit verband van het grootste belang).

De mensch is geen abstract wezen. Hij is slechts denkbaar temidden van zijnsgelijken: in de menschelijke samenleving, hoe on-menschelijk deze ook ingericht mag zijn.

Van oudsher is de inrichting van de menschen-maatschappij een niet direct menschelijke geweest. Allerlei vormen van slavernij hebben elkaar afgewisseld, maar een is steeds van groote beteekenis geweest: de sexueele slavernij.

De sexueele slavernij, die steeds gepaard ging met veel sexueel bijgeloof, een vorm van sexueel weten, die men gemeenlijk „moraal" noemt, waarbij het natuurlijke als slecht en het onnatuurlijke als goed werd voorgesteld.

Dit zou op zichzelf reeds genoeg zijn om mensch en maatschappij ziek te maken.

Maar er is nog meer. Armoede, oorlogen, hongersnooden en revoluties waren tot dusverre de zeer on-menschelijke begeleidende verschijnselen van het op privaat-bezit van lichamen en productie-middelen gegrondveste stelsel.

Wij hebben in den beginne de vraag gesteld: „Wat is schuldig?" En die vraag zullen wij tijdens ons onderzoek van geslachtsleven en misdaad herhalen, om den mensch tot menschelijkheid op een gebied, waar dit dringend noodzakelijk is, op te voeden.

II.

WAT IS EEN „MISDADIGE HANDELING"?

Ons systeem — het bio-psychische — veronderstelt een wisselwerking tusschen het physische en psychische, tusschen de beide bovenste hersenen - en onderste genitaal-hemisferen. Hierbij moet de volgende beperking gemaakt worden. Niet alleen de geslachtsklieren bepalen de constitutie-formule van het individu, maar een geheel stelsel van klieren (w.o. de schild-, alvleesch-klier, de hypophyse), klieren met inwendige secretie, overal in het lichaam verdeeld, een soort klieren-orkest, een samenspel van vochten en krachten, waaruit een voor ieder individu verschillende constitutie- en klierenformule ontstaat, als kiem en kern, oorsprong en oorzaak van zijn persoonlijkheid.

Wij zullen enkele bewijzen voor bovenstaande veronderstelling aanvoeren. Worden bij menschen en dieren vòòr de rijping de geslachtsklieren verwijderd, dan ontwikkelt zich lichaamsbouw en zieleleven bij deze individuën op volkomen andere wijze, dan indien deze organen hun werkzaamheid verrichten. In het bijzonder de geslachtsdrift is in geringe mate, soms in het geheel niet, aanwezig.

Het zou ons te ver voeren om alle details van deze afhankelijkheid afzonderlijk te vermelden, slechts dit zij vastgesteld; de normale toestand keert grootendeels weer, indien het gelukt de afwezige klierhormonen op kunstmatige wijze en wegen het organisme weer te geven.

Nog meer valt dit psycho-incretorisch paralellisme op bij twee-geslachtelijke (bi-sexueele) personen, die noch het volkomen mannelijk, noch het volkomen vrouwelijk type bezitten.

Een klassiek voorbeeld is het geval, dat wij uit de publicatie van het Stockholmsche artsen-echtpaar S a l é n, kennen.

Dit echtpaar had een keukenmeid in betrekking met opvallend-mannelijke manieren, diepe stem, baardgroei, studentikoos wezen en een hevige afkeer van mannelijke toenaderingen. Zij stierf op 45-jarigen leeftijd aan longontsteking en sectie op het lijk bracht een zaadbal-eierstok (testovar) aan het licht. Dit geval, dat natuurlijk niet op zichzelf is blijven staan, sterkt ons in de overtuiging, dat er een samenhang bestaat tusschen het karakter van de gonaden en hun afscheidingen eenerzijds en de uiterlijke vorm van het geheele organisme anderzijds.

Memoreeren wij tevens de proefnemingen van Steinach, die erin slaagde, door inplanting van overeenkomstige kiemstokken, jong-gecastreerde mannetjes in wijfjes, gecastreerde wijfjes in mannetjes en beiden in hermaphrodieten te veranderen, al naarmate hij een zaadbal, een eierstok of deelen van beiden inplantte; hiermede schijnt de bewijsketen voor de incretorisch-bepaalde sexuaal-constitutie zoo vast geklonken, dat moeilijk een exact-objectieve onderzoeker aan haar juistheid kan twijfelen, temeer nog, omdat nog een groot aantal latere ontdekkingen haar aannemelijkheid ondersteunen.

Krafft-Ebing kende deze vorderingen der natuurwetenschap nog niet. Wel waren tijdens zijn leven reeds de eerste publicaties van Brown-Séquard verschenen, maar diens onderzoekingen waren slechts enkelen bekend, zoodat van een verdere ontwikkeling der nieuwe leer nog weinig of geen sprake was, om niet te spreken van een verdere ontwikkeling van de leer der inwendige secretie, die wij vooral aan Biedl te danken hebben.

Leggen wij dit moderne klieren-onderzoek aan de beschouwing der verschillende drift-afwijkingen op geslachtelijk gebied ten grondslag, zoo leidt dit tot een natuurlijke afron-

ding, die het sexueele weten tot s e x u o l o g i e, d.w.z. g e s l a c h t s k u n d e verheven heeft.

Dit weten begint met het algeheel ontbreken van de geslachtsklieren en de gevolgen, behandelt verder de andere ontwikkelingsstoornissen van het geslachtsleven tot het einde der rijpwording, omvat vervolgens die verschijnselen, die vermenging van mannelijke en vrouwelijke klierenafscheidingen en de hiervan het gevolg zijnde vermenging van mannelijke en vrouwelijke eigenschappen tot grondslag hebben en komt tenslotte tot de verschillende stoornissen in de sexuaal-stofwisseling, die deels als vermeerderde, deels als verminderde sexualiteit optreden of ook in den vorm van sexueele verdringing, achterblijven of teruggaan der uitdrukkingsvormen van het geslachtsleven tot uiting komen.

Hoe verhouden nu deze afwijkende sexuaal-constituties en eigenschappen zich tot die handelingen, die wij misdaden plegen te noemen.

De eerste vraag is nu : wat verstaan wij eigenlijk onder een misdaad ?

Kenmerkend voor een misdadige handeling is in de eerste plaats de schending van de wil van een ander persoon, het gebruiken van geweld ; schenden van het recht, dat de mensch van oudsher over lichaam en eigendom bezit.

Deze rechten zijn ook op sexueel gebied van kracht. Men mag echter niet over het hoofd zien, dat overeenkomstig het dubbelzijdig karakter der erotische gemeenschap bij geslachtelijke handelingen de wil van twee personen betrokken is.

Nu is geen twijfel meer mogelijk. Wie gewelddadig de wil van zijn partner uitschakelt, hetzij door geweld, hetzij door het gebruiken van verdoovende middelen, begaat een misdadige of beter nog : een anti-sociale handeling.

Ditzelfde geldt, wanneer bij een individu nog geen uitgesproken geslachtswil aanwezig is : d.i. voor de rijping.

Wij nemen aan, dat er vóór de geslachtsrijpheid, dus in de kinderjaren, van een geslachtelijk zelfbeschikkingsrecht nog geen sprake kan zijn ; het is dus noodzakelijk dat een leeftijdsgrens vastgesteld wordt, tot welk tijdstip de, zich nog in zijn ontwikkeling bevindende mensch, voor sexueele toenadering beschermd moet worden, waarbij rekening dient gehouden te worden met de ervaring dat deze rijping bij verschillende rassen en personen op zeer onderscheidene leeftijd plaats grijpt.

Veel moeilijker is de beoordeeling van de vraag of er van eenige misdadige handeling sprake kan zijn, indien twee geslachtsrijpe menschen, onverschillig van welk geslacht, in vrije wilsbeschikking tot handelingen overgaan, die als zoodanig, geen schending van de rechten van den ander beteekenen.

III

STOORNISSEN.

Mannen en vrouwen, die geen geslachtsklieren en geen geslachtelijk verlangen bezitten, kunnen zich niet aan sexueele misdrijven schuldig maken. Dit is ook in de practijk gebleken.

Toch vinden wij in oude geschriften enkele eigenaardige gevallen o.a. de beschrijving van een sexueele misdaad, begaan door een soldaat, die wegens verkrachting tot de strop werd veroordeeld en bij wien na sectie, ofschoon hij zich aan dit vergrijp had schuldig gemaakt, geen geslachtsklieren werden aangetroffen.

Wij zijn niet in staat dergelijke sensatie-verhalen te controleeren, moeten ze echter op grond van eigen ervaringen als hoogst ongeloofwaardig beschouwen.

Daartegenover staat het aangaan van een huwelijk door personen zonder geslachtsklieren wat, zonder direct een mis-

daad te zijn, toch als een niet genoeg te laken handeling beschouwd moet worden.

Ik heb, schrijft Hirschfeld, in mijn functie als leider van het „Institut für Sexualwissenschaft" te Berlijn — verschillende gevallen beoordeeld, waarbij mannen in het huwelijk waren getreden, bij wie van geslachtsdrift geen sprake was.

Van geslachtsgemeenschap kon dan geen sprake zijn en meestal werd zulk een huwelijk ontbonden.

De oorzaak was in de meeste gevallen: verregaande onwetendheid op het gebied van het geslachtsleven.

Genoemde personen hadden tengevolge van hun lichaamsgebrek nooit veel belangstelling voor het geslachtsleven getoond, zij veronderstelden — hoewel zij grootendeels tot de zoogenaamde goed-opgevoede, in sexueele vraagstukken echter tot de slecht-opgevoede standen behoorden —, dat tijdens het huwelijk al het verdere wel vanzelf zou komen en waren verbaasd en tevens diep teleurgesteld, toen dit niet het geval bleek te zijn.

Ik herinner mij echter een geval, waarin de man van zijn toestand op de hoogte was en die, na eenmaal ongelukkig getrouwd en gescheiden te zijn, met het oog op mogelijke geldelijke voordeelen niet ongeneigd bleek een tweede huwelijk aan te gaan. Een dergelijke houding is zeer afkeurenswaardig.

Overigens heb ik veelal van personen zonder geslachtsklieren gehoord, dat het hun opgevallen was, hoe koel vrouwen hen bejegenden, alsof zij instinctief raden konden, zonder ook maar iets naders te weten of te vermoeden, dat dergelijke baardlooze mannen met hun hooge stemmen en breede heupen als sexueele partners niet in aanmerking kwamen.

Alvorens tot de tweede vorm van ontwikkelingsstoornis — het psycho-sexueele infantilisme — over te gaan, wil ik even nog iets over een vorm van geslachtsklierenloos-

heid zeggen, die met de criminaliteit in direct verband staat: de gewelddadige verwijdering der geslachtsklieren, zonder twijfel een der oudste strafvormen, om sexueele misdadigers onschadelijk te maken.

Het is wel opmerkelijk, dat men deze straf in dezen barbaarschen tijd weer gaarne zou toepassen. *)

Ik ben van meening, dat de rechter alleen bij zeer ernstige misdrijven tegen de zeden en op zeer deskundig advies — mag overgaan tot dergelijke gewelddadige verminkingen!

In zeer bijzondere gevallen, kan men de beklaagden vrijwillig de keus laten of zij aan het verlies van hun vrijheid of het verlies van hun geslachtsklieren de voorkeur geven en verder slechts in die gevallen, waarin de verwijdering der klieren ook werkelijk zeer groote kans biedt op de genezing van de voor de gemeenschap gevaarlijke drift-afwijking.

Dit is — volgens mijn practische ervaring — slechts bij enkele afwijkingen het geval.

Bij inter-sexueele mannen en vrouwen bijv., die uit vrijen wil een dergelijke operatie hadden ondergaan om niet met de wet in conflict te komen, heb ik een volkomen verdwijnen van hun driftrichting niet kunnen vaststellen.

Eèn afwijking bestaat er echter, waarbij deze ingreep inderdaad een genezing tengevolge kan hebben en dit is de bovengenoemde groep der psycho-sexueele infantielen.

Personen, die aan deze afwijking lijden, vertoonen op viervoudige wijze hun in ontwikkeling-achter-gebleven-zijn. Hun algemeene lichaamsbouw is gewoonlijk slecht, het zijn kleine, zwakke menschen, vaak met geringe baardgroei, weinig-zeggende of kinderlijke gelaatsuitdrukking en andere gepronon-

*) Men leze de speciale uitgave over dit onderwerp „Kastratie en Sterilisatie" bij de uitgevers (ƒ 0.30).

ceerde kenteekenen van onvolkomen lichamelijke ontwikkeling.

Deze lichamelijke minderwaardigheid gaat dikwijls gepaard met geestelijk-achter-gebleven-zijn : vele infantielen zijn achterlijk, op dertigjarigen leeftijd en ouder als twaalfjarigen, zij weten soms niets van de meest alledaagsche gebeurtenissen, vertoonen vaak duidelijke sporen van achterlijkheid, waarmee een eenzijdige begaafdheid, die zich bij nader onderzoek vaak als een zuiver mechanische dressuur ontpopt, in flagrante tegenstelling staat.

Met deze twee afwijkingen gaan twee andere symptomen gepaard. Er bestaat een abnormale ontwikkeling van de geslachtsorganen : bij den een zijn de beide zaadballen in de buikholte blijven steken, de ander heeft azoospermie, d.i. een volkomen ontbreken van zaadcellen.

En nu komt het karakteristieke : de geslachtsdrift bij dergelijke personen ontwikkelt zich niet volkomen, zooals bij rijpe normale volwassen menschen, maar behoudt zijn kinderlijk karakter, zoekt het liefst bevrediging bij kinderlijke individuën.

Tot eer van het menschelijk geslacht zij gezegd, dat de meeste kinder-verkrachters zich bij wetenschappelijk onderzoek niet als boosaardige wezens ontpopten, maar als geestelijk, lichamelijk en genitaal achterlijke menschen.

Ik heb als gerechtelijk deskundige zeer veel van dergelijke gevallen ter beoordeeling gehad en kwam ten slotte op grond van diepgaande onderzoekingen tot de bovenstaande conclusie.

Een geval uit de zeer vele. Enkele jaren geleden verscheen in ons Instituut een man, ongeveer 40 jaar oud, die voor de achtste maal was aangeklaagd, omdat hij onzedelijke handelingen met kleine meisjes gepleegd had. Hij had reeds het grootste deel van zijn leven achter de tralies van gevangenis-

sen en tuchthuizen doorgebracht. Nauwelijks daaruit ontslagen was hij echter weer in herhaling vervallen. Zonder ooit deskundig onderzocht te zijn werd hij tot steeds zwaarder gevangenisstraffen veroordeeld.

Het was overigens een stille, werkzame man, die als pakknecht tot volle tevredenheid van zijn chefs, zijn plicht deed. Hij was getrouwd en kwam met zijn vrouw bij ons, nadat hij den moed had gehad met zijn chef over zijn geslachtelijke afwijking te spreken. Het onderzoek bracht aan het licht, dat de man een typisch infantiele lichaamsbouw had, een zeer klein verstand, volkomen zaadloosheid en een kinderlijke geslachtsdrift, die in het bijzonder in het betasten der geslachtsorganen van kleine meisjes bevrediging vond.

Na de, door mijn collega en mij afgegeven verklaring, werd van verdere bestraffing met tuchthuis of gevangenis afgezien, maar de officier van justitie was van meening, dat de man — als zijnde gevaarlijk voor de gemeenschap — in een krankzinnigengesticht moest worden geplaatst.

De man verklaarde zich toen bereid zijn geslachtsklieren te laten verwijderen. Dit geschiedde, met het verrassende gevolg, dat bij den zoo vaak bestraften man, vanaf dat oogenblik van een sexueel-crimineele drang geen sprake meer was. Drie jaren lang heeft deze man verder onder mijn contrôle gestaan en ik mag wel zeggen, dat hij met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid als genezen beschouwd kan worden. Niettemin ben ik van mening, dat arts noch rechter den psycho-sexueel infantielen mensch tot kastratie dwingen moet, hij moet hem veel liever precies de voor- en nadeelen van de aan hem te voltrekken operatie uitleggen en de moeilijke beslissing aan hem zelf overlaten.

IV.

VROEGRIJPHEID.

Een veel geringer crimineele beteekenis dan het psycho-sexueele infantilisme heeft de tegenovergestelde afwijking, de vroegrijpheid, ofschoon het eerste meer een achterblijven en de tweede een vroege en te krachtige ontwikkeling der sexueele gevoelens beteekent. Zij toont vele nuances, nu eens treedt de psychische factor, herkenbaar aan een te vroeg ontwaken van de geslachtsdrift, dan weer treden lichamelijke factoren meer op den voorgrond : een volslagen ontwikkeling der geslachtsdeelen op te jeugdigen leeftijd.

Zoo onderzocht ik eens een vierjarig jongetje, dat in alle opzichten geslachtsrijp was. Dat ook hier een stoornis in de inwendige secretie de oorzaak was, werd duidelijk bij de lijkopening van den, op zesjarigen leeftijd, gestorven knaap. Hierbij werd een gezwel aan de pijnappelklier gevonden. Gevallen van zeer vroegtijdig optreden der menstruatie zijn maar al te bekend en ook over zwangerschap en bevalling op jeugdigen leeftijd vindt men een schat van betrouwbare gegevens in de vakliteratuur.

Sexueele vergrijpen worden door deze geslachtelijk-vroegrijpen blijkbaar slechts hoogst zelden begaan, daarvan is zoover mij bekend, niet veel over ruchtbaar geworden.

Wel is maar al te bekend, dat, tengevolge van dergelijke vroegrijpheid, handelingen van incestachtig karakter tusschen broertjes en zusjes voorkomen.

De arts heeft bij dergelijke vroegrijpen het meest met klachten over vroegtijdige zelfbevrediging te maken.

Vele moeders zijn wanhopig, wanneer zij zien, dat — ondanks alle dreigementen en straffen —, kleine jongens en meisjes niet ophouden de geslachtsdeelen te betasten en deze zonder ophouden te wrijven. Dikwijls zijn lichamelijke prikkels de oorzaak van deze kwaal. De kinderen lijden aan ingewands-

wormen of aan jeukende huidontstekingen, die hen menigmaal dwingen zich te krabben.
Er zijn echter ook gevallen, waarbij ook na nauwgezet onderzoek de oorzaak toch niet te constateeren is.

De ervaring heeft ons geleerd, dat deze verkeerde gewoonte vaak zeer moeilijk te genezen is.

Tengevolge van een strenge behandeling treedt meestal bij de kinderen een neiging op om onwaarheden te zeggen en deze schuchtere en verlogen kinderen zijn vaak voor de ouders een bron van smart.

Twee dingen wil ik in dit verband zeggen : in de eerste plaats zijn het meestal zeer levendige kinderen, die reeds zoo vroeg aan hun sexueele begeerte toegeven en in de tweede plaats heeft de objectieve ervaring ons geleerd, dat lichaam en geest deze excessen vaak beter verdragen kunnen, dan men tot dusverre op theoretische gronden meent te moeten aannemen.

Nu wij toch over de sexueele vroegrijpheid spreken, mogen wij zeker niet die vroegrijpe meisjes vergeten, die zoo vaak voor de rechtbank de beschuldiging uitspreken, dat men bij haar „niet nader te noemen handelingen" heeft gepleegd.

Hoeveel leeraren hebben op grond van dergelijke beschuldigingen hun betrekking verloren!

Met beoordeelen van dergelijke getuigen-verklaringen kan men echter niet voorzichtig genoeg zijn.

Deze kleine meisjes treden in de rechtzaal schroomvallig en tegelijk naief-vrijmoedig voor de groene tafel, vertellen zoo argeloos de gang van zaken, dat men zich moeilijk aan den indruk onttrekken kan, dat, wat in zoo eenvoudige en „onschuldige" vorm te berde wordt gebracht, ook de zuivere waarheid is. En toch zijn het veelal tijdens het vooronderzoek en door andere gewilde en ongewilde suggesties ontstane als van buiten geleerde verzinsels.

Men moet er zelf meermalen getuige van zijn geweest, hoe

die kleine meisjes in de eene rechtszitting met dezelfde overtuiging verklaringen aflegden, en in een tweede zitting met hetzelfde aplomb het tegendeel beweerden, om tot de overtuiging te komen, dat kinder-getuigenverklaringen in geslachtelijke vraagstukken, subjectief en objectief van uiterst geringe beteekenis zijn.

Geëischt mag worden, dat bij dergelijke vergrijpen gelijktijdig volwassen getuigen aanwezig waren; zoo niet, dan moet men nooit lichtvaardig, zooals veelal geschiedt, een menschenleven vernietigen op grond van verklaringen van welker noodlottige beteekenis de kleine — zich in hun rol zoo gewichtigvoorkomende personen, natuurlijk niet het minste begrip hebben.

Ook hier een voorbeeld uit mijn jarenlange practijk. Een dorpsonderwijzer uit Th., werd gearresteerd, omdat hij zich aan jeugdige vrouwelijke scholieren vergrepen zou hebben. Op aanraden van den dorpspredikant zocht hij mij op.

De man was gelukkig getrouwd, had verscheidene kinderen en stond bij jong en oud in dat plaatsje goed aangeschreven. Op zijn school ging echter een tienjarig meisje, dat hem door haar slecht gedrag veel onaangenaamheden bezorgde.

Het kind, dat vaak de school verzuimde, kwam uit een zeer slecht bekend staand huisgezin. De klachten van den onderwijzer over het opzettelijk schoolverzuim hadden tenslotte tot gevolg, dat de ouders het kind thuis hielden. Er ontstond een hoogloopende ruzie tusschen onderwijzer en ouders tot plotseling de klacht volgde bij de politie, dat de onderwijzer zich tijdens het teekenuur tegenover hun kind en andere meisjes op ongepaste wijze gedragen had, doordat hij dijen en borst betast had.

Aan de verklaringen van bovengenoemd kind werden in den beginne weinig waarde gehecht, doch daarna gaven de

ouders een aantal kinderen als getuige op. Enkele verklaarden, dat de onderwijzer hen werkelijk betast had.

De onderwijzer gaf op zijn beurt toe, dat hij somtijds kinderen, die hem teekeningen lieten zien, met de hand over de kleeren gestreken had, maar dat hij dit als een soort liefkoozing opvatte, die volgens zijn opvatting van volmaakt onschuldigen aard was geweest.

Het gerechtelijk onderzoek scheen gunstig voor den onderwijzer te verloopen, toen zich plotseling een twintigjarig dienstmeisje uit Berlijn als getuige kwam aanmelden, die onder eede verklaarde, dat de leeraar haar acht jaar geleden, tijdens het teekenuur de dijen betast had.

De onderwijzer werd hierop tot twee jaren gevangenisstraf veroordeeld.

Tevergeefs werd door ons — de deskundigen — erop gewezen, dat het hoogst onwaarschijnlijk was, dat het, ten tijde van het delict, 12-jarige en thans 20-jarige meisje, zich met zoo groote nauwkeurigheid de aanrakingen nog herinneren kon, zelfs, indien men aan haar beweringen geloof mocht hechten.

Tevergeefs wees ook de verdediger in zijn pleidooi op de omstandigheid, dat het meisje intusschen, door het plegen van verschillende diefstallen, het bewijs van haar onbetrouwbaarheid gegeven had.

De „goede indruk", die zij op het gerecht maakte, verdreef alle twijfel en tenslotte wees het O.M. den deskundigen er nog op, dat het hun taak was over den beklaagde een oordeel te vellen en niet over de getuigen à charge, hetgeen tot de bevoegdheden van de rechtbank behoort.

Ik zou dit voorbeeld met nog vele uit mijn practijk kunnen aanvullen om te bewijzen, hoe lichtzinnig vaak met de belangen van vele families omgesprongen wordt, indien men vermoedt, dat de „heilige moraal" is aangetast.

V.

SEXUEELE CRISIS.

Evenals de vroegrijpheid van groot belang is voor het verklaren der jeugd-criminaliteit, is het een complex van andere verschijnselen voor sommige sexueele delicten, n.l.: de sexueele crisissen.

Alle veranderingen in het algemeene klierenstelsel van de rijping tot de wisseljaren veroorzaken critieke phasen in het leven van de menschen.

In het bijzonder het zieleleven wordt, zonder dat de samenhang steeds duidelijk tot bewustzijn komt, sterk door deze verschijnselen in de sexueele sfeer beïnvloed.

Deze invloeden toonen zich tijdens de puberteitscrisis (de zoogenaamde „vlegeljaren") en herhalen zich bij het vrouwelijk geslacht niet alleen bij de periodieke uitstootingen der rijpe eieren tijdens de ovulatie en menstruatie, maar ook tijdens de bevruchting, de vrucht-ontwikkeling en de zwangerschap, het kraambed en het zoogen en eindigen, niet alleen bij het vrouwelijk, maar ook bij het mannelijk geslacht, tijdens de rudimentair-aanwezige „wisseljaren" („de gevaarlijke leeftijd", Karin Michaelis), hoewel ook dan nog niet geheel en al.

Zoo zien wij bij jeugdige individuën tijdens de ontwikkelingsjaren, vaak „storm- en drangtoestanden" optreden, die den ouders dikwijls veel zorgen geven.

Menigmaal is het meer een toestand van gedruktheid, vaak ook van opwinding, die bij de jeugdigen de overhand krijgt, gepaard gaande met onrust, avonturen-zucht en een sterke drang naar groote belevenissen.

Er ontstaat dan tegelijkertijd een kloof tusschen ouders en opgroeiende jeugd juist in een tijd, waarin de ouders hoopten, dat een inniger band van elkander begrijpen de saamhoorigheid nog versterken zou.

Deze tegenstelling tusschen vaders en zonen is zoo vaak behandeld, ook in de literatuur, dat wij er niet te lang bij stil hoeven te staan.

Bij de crimineele beoordeeling der in de puberteit begane delicten, kan men nooit de medewerking van een deskundige ontberen.

Dit geldt voor beide geslachten, in het bijzonder ook voor het vrouwelijke, bij wie in de puberteit — zelfs bij meisjes uit goeden huize — vaak een drang om zich te prostitueeren optreedt.

Hier is met strengheid noch straf iets te bereiken, maar, indien hulp mogelijk is — en deze is vaak mogelijk — kan zij slechts door een therapie bereikt worden, die rekening houdende met de sexueele oorzaken met voorzichtigheid en geduld een psychische heel-methode volgt.

Het is niet mogelijk om op alle crimineele handelingen in te gaan, die met de sexueele crisistoestanden meer of minder in verband staan.

Slechts twee wil ik noemen: de invloed der menstruatie en de beteekenis der zwangerschap.

Op de eerste heeft voorts Krafft-Ebing reeds gewezen. In een bijdrage, die in het jaar 1892 in het „Zeitschrift für Psychiatrie" verscheen en later in een afzonderlijke publicatie, heeft hij, bij de beoordeeling der menstruatie-delicten ontdekkingen gedaan, die ik gewoonlijk in de practijk bevestigd zag.

Hij was van meening, dat de psychische „gezondheid" van een menstrueerende vrouw steeds labiel was. Hij verlangde, dat bij vrouwelijke beklaagden steeds vastgesteld moest worden of het misdrijf in den tijd der menstruatie was begaan, waarbij niet alleen de dagen der periode zelve van belang zijn, maar ook de voorafgaande en volgende. Ook in die gevallen, waarbij van geen menstruatie-psychose sprake is, wenscht hij bij de strafbepaling verzachtende omstandigheden,

in het bijzonder bij: zwakzinnigen. Bij dergelijke individuën is een zorgvuldige contrôle in dezen critieken tijd noodzakelijk.

Ook hier een voorbeeld. Bij ons Instituut vervoegde zich een te Berlijn woonachtige vrouw, die herhaaldelijk op warenhuisdiefstallen betrapt was. Zij wierp de ontvreemde voorwerpen meestal weg. Zij had een te klein verstand en had derhalve zelf nog nooit geconstateerd, dat deze neiging bij haar optrad wanneer zij ongesteld was.

Ik noteerde de data, waarop de handelingen gepleegd waren en de samenstelling leverde een door 28 deelbare tijdruimte op. Ook een nader onderzoek bevestigde de veronderstelling, dat hier sprake was van drift- en zedelijke stoornissen, die bij de ietwat zwakzinnige persoon slechts tijdens de menstruatie optraden. Er volgde vrijspraak en de vrouw verviel, nadat haar man het advies gekregen had, haar tijdens de menstruatie niet alleen te laten, niet weer in hetzelfde kwaad.

Wat de psychische opgewektheid tijdens de zwangerschap en de daaruit ontstane delicten betreft, daarvan zijn door vrouwen- en zenuwartsen veel behartigenswaardige wenken gegeven, die echter in de practijk veelal over het hoofd worden gezien.

De onanie of zelfbevrediging kan van crimineel standpunt beschouwd, nauwelijks in aanmerking komen voor een bespreking, daar het duidelijk is, dat hier van geen strafbare daad tegenover een tweede persoon sprake is, omdat zij aan eigen lichaam bedreven wordt.

Bijna alle geslachtskundigen zijn van meening, dat de onanie in het septennaat der rijping, dus tusschen het 14de en 21ste jaar, een p h y s i o l o g i s c h e o n t s p a n n i n g beteekent. Zij komen zoodoende tot de conclusie, dat er weinig menschen bestaan, die niet in 't rijpingstijdperk een dergelijke daad verricht hebben.

Op grond van een nauwkeurig onderzoek, dat zich over duizenden personen uitstrekt, ben ik tot hetzelfde resultaat gekomen. Ja, ik ben zelfs van meening, dat bij de een of twee procent der menschen, die nooit hun toevlucht zochten tot onanie, sprake is van een abnormale sexueele toestand, zij het lichamelijk, in den zin van het onontwikkeld blijven van geslachtsklieren of psychisch in den zin van bepaalde stoornissen en phobiën van hypochondrischen of psycho-pathologischen aard of een achterblijven van ontwikkeling van geslachtsdrift.

Er bestaat echter een groep, voor wie de auto-erotiek geen surrogaat en ook geen physiologische doorgangsfase is, maar een duurzaam verschijnsel vormt, waardoor zij constitutioneel bepaald zijn. Dat is het narcisme of de auto-mono-sexualiteit. Hier hebben wij met menschen te doen, wier sexueele drift zich niet op een ander object richt, maar zich met de eigen persoon tevreden stelt.

De narcist is dus niet ongelukkig of levensmoede, zooals vele normale menschen, die zich tot zelfbevrediging moeten beperken, maar sexueel geheel en al op zichzelf ingesteld. Hij houdt alleen van zichzelf, zooals hij is of gaarne wenscht te zijn.

Uit de laatstgenoemde omstandigheid ontstaat in dit geval een crimineele drang. Vaak toch kunnen aan narcisme lijdende personen de verleiding niet weerstaan zich namen, titels, praedicaten, rang en stand toe te eigenen, die hun niet toekomen. Ik heb den indruk gekregen, dat onder oplichters en volksmisleiders, vaak menschen tot deze sexueele categorie behoorende, voorkomen.

VI.

INTERSEXUEELE VARIANTEN.

Wij bespreken nu een tweede groep van sexueele afwijkingen, die biologisch beschouwd, eigenlijk niet van crimineelen aard zijn, maar, die toch politie en rechtbanken vaak bezig houden, omdat uit hun onjuiste beoordeeling handelingen ontstaan, die deze individuën op actieve of passieve wijze met de strafwet in conflict brengen.

Het zijn de intersexueele varianten, de verschillende bastaardsoorten van twee-geslachtelijkheid, waarvan de wetenschappelijke studie en beoordeeling eerst in de laatste decennia heeft plaats gevonden.

Wel wist men ook in vroeger eeuwen — in het bijzonder in het tijdperk der klassieken —, dat er mannelijke wezens met lichamelijke en geestelijke eigenschappen van de vrouw en vrouwelijke met mannelijke attributen bestonden, maar men beschouwde hen als curiositeiten of rariteiten, die steeds een gevoel van onbehagen opwekten.

De slagzin : „Wie uit beide geslachten stamt, houdt beide geslachten vereenigd" was nog geen gemeengoed geworden. Ook thans is dit nog niet het geval, nog is het zoo, dat het volk van dergelijke verschijnselen intensieve afkeer heeft en niet begrijpen wil, dat hier van door de natuur-geschapen toestanden sprake is.

Daarbij vormt de intersexualiteit geen op zichzelf staand verschijnsel, maar het omvat een uitgestrekt gebied over welker omvang men zich vroeger nauwelijks rekenschap heeft gegeven. Wanneer sommigen gelooven, dat de uitbreiding van de hiertoe behoorende gevoelens en uitingen in den laatsten tijd, onder invloed van den wereldoorlog, toegenomen zijn, dan is dit een verkeerde gevolgtrekking, want in werke-

lijkheid is onze kennis omtrent deze verschijnselen toegenomen.

Wij overdrijven niet, wanneer wij beweren, dat er nauwelijks één groote familie bestaat, waarin deze intersexueele varianten niet voorkomen; slechts hebben de verwanten niet het minste vermoeden.

De indeeling der inter-sexueele aanleg levert geenerlei moeilijkheden op, indien wij het verschil tusschen de geslachten duidelijk voor oogen houden en tevens niet uit het oog verliezen, dat ieder van deze verschillen op zijn beurt weer varieeren kan.

Wanneer men weet, dat in ieder vrouwelijk wezen volgens de wetten der erfelijkheid ook mannelijke trekken en in ieder mannelijke, ook latent vrouwelijke trekken van nature aanwezig zijn, dan ligt de conclusie voor de hand, dat deze latente dubbel-geslachtelijkheid van al het levende zich door invloeden van buiten in de eene of andere richting zou kunnen ontwikkelen.

Was dit werkelijk het geval, dan zou door verleiding een ombuiging van de drift-richting kunnen plaats vinden. Dit is echter niet het geval. De sexueele constitutie hangt ten nauwste samen met de geheele persoonlijkheid en is daarvan niet te scheiden.

Het aantal inter-sexueele varianten, dat ik persoonlijk heb leeren kennen, loopt nu al in de tienduizenden, maar steeds kwam ik tot de conclusie, dat het niet een invloed van buiten, maar een vererfde innerlijke, geestelijke en lichamelijke aanleg is, die op geslachtelijk gebied het lot der menschen bepaalt.

In lichamelijk opzicht zijn het de geslachtsorganen en de algemeene lichaamsbouw, de genitale en somatische geslachtelijkheid, die het ons mogelijk maakt de intersexueele

varianten in twee hoofdgroepen te splitsen: de hermaphrodieten en androgynen.

Crimineele beteekenis bezitten deze lichamelijke overgangsvormen niet, maar de „twee-slachtelijke" plaats, die zij in het leven innemen, brengt hen vaak in omstandigheden, die ten slotte voor de rechtbank eindigen.

Een geval uit vele. Een onderwijzeres had een advertentie geplaatst om een vriendin te zoeken. Het motto, waaronder zij om antwoord vroeg, luidde: „Skorpion". Dit is de titel van een roman van Anna Elisabeth Weyrauch, waarin de liefde tusschen twee vrouwen ter sprake komt.

Iemand deed een anonieme aangifte bij de politie, daar hij dacht, dat hier blijkbaar sprake was van een poging om gelijkgeslachtelijke — lesbische — betrekkingen aan te knoopen. Door middel van een gefingeerd antwoord, werd de onderwijzeres in de val gelokt en vervolgens wegens het „verspreiden van onzedelijke geschriften", aangeklaagd. Vertwijfeld kwam zij bij ons. Zij was lichamelijk hermaphrodiet, bij haar geboorte als meisje aangegeven, had zij zich algemeen — lichamelijk en geestelijk — na de rijping — meer en meer manlijk ontwikkeld. Zij was bijna dertig jaar onderwijzeres en nadat haar de eenzaamheid na den dood van haar moeder ondragelijk geworden was, had zij besloten een vrouw te zoeken, die eveneens vrouwlievend was en van wie zij tegenliefde kon verwachten.

Ondanks de geneeskundige verklaring gelukte het ons niet haar voor gerechtelijken disciplinaire straf te vrijwaren.

Hoe moeilijk in dergelijke gevallen van hermaphroditisme vaak het vaststellen van het geslacht is, wil ik met een ander voorbeeld uit mijn practijk aantoonen. Enkele jaren geleden bracht men ons een kind, dat slechts enkele dagen oud was, om het geslacht vast te stellen.

Het was door de vroedvrouw als meisje aangegeven, maar

de arts meende, dat het een jongen was. Ik onderzocht het in bijzijn van enkele collega's. Wij vonden een geslachtsheuvel en daaronder een opening; een geslachtsklier was noch van binnen, noch van buiten te voelen.

Mijn collega's, waaronder bekende geslachtskundigen, waren van meening, dat het kind van mannelijk geslacht was — de geslachtsklieren waren in het lichaam blijven steken en de teelbalzak had zich niet gesloten, zoodat er hier sprake was van een ontwikkelingsstoornis bij een mannelijk kind.

Ongeveer vier weken later berichtte ons de vader, dat het kindje gestorven was. Daar hij meende, dat ons het geval wetenschappelijk moest interesseeren, was hij bereid ons het lijkje ter obductie af te staan.

Daarbij bleek, dat inwendig een baarmoeder met eierleiders en eierstokken aanwezig was, zoodat het kind blijkbaar een meisje was geweest.

Er kunnen zich namelijk achter een mannelijk uiterlijk, evengoed vrouwelijke als achter een vrouwelijk, manlijke geslachtsklieren verbergen.

Niettemin zullen wij, op grond van het hier reeds gememoreerde geval-Salén als op grond van andere onderzoekingen, moeten veronderstellen, dat bij alle gevallen van gemengd geslachts-karakter, ook gemengde geslachtsklieren aanwezig zijn, ook al is dit niet steeds macroscopisch, voorloopig zelfs niet microscopisch, te constateeren.

Dit geldt ook voor die geslachtsafwijkingen, die op het eerste gezicht, slechts een zuiver geestelijk karakter hebben. Zij houden verband met het individueel geslachtsgevoel en de geslachtsdrift. In deze gevallen beantwoordt het individueel geslachtsgevoel aan de neiging, een mannelijk of vrouwelijk leven te voeren, zich als man of vrouw te kleeden en te gedragen.

Wij zien mannelijke personen, die volkomen door de nei-

ging beheerscht worden, zich als vrouw te kleeden en vrouwelijke, wier streven is als man te mogen verschijnen.

Hier speelt de geslachtsdrift geen overwegende rol, doch veeleer een sterk persoonlijke neiging in het optreden naar buiten.

In mijn boek over de erotische verkleedings-drift, heb ik dergelijke typen „Transvestieten" genoemd, maar ik geloof thans dat hier geen sprake is van vermomming, maar van een onthulling van het eigenlijke geslacht. De kleeding vormt slechts een secundaire uitdrukkingsvorm van hun eigenaardig wezen, dat tot het andere geslacht zou willen behooren.

In verband met hun geslachtsdrift, heb ik vijf soorten van transvestieten leeren onderscheiden. Individuën, bij wie de eigenlijke geslachtsdrift niet te bepalen is (a-sexueelen); zulke, die wij narcistisch kunnen noemen, daar zij behalve zichzelf, het andere geslacht in zichzelf begeeren (mono-sexueelen); dan zulke, die als mannelijke vrouwen hun aanvulling vinden in vrouwelijke mannen of omgekeerd — wel de grootste groep — (meta-tropen), verder zulke, die als mannen met vrouwelijke psyche de man en als vrouwen met mannelijke psyche de vrouw begeeren (homo-sexueelen) en tenslotte die, welke nu eens het eene dan weer het andere geslacht begeeren, waarbij zij een androgyn type van jongensachtige vrouwelijkheid de voorkeur geven, dat bij beide geslachten voorkomt (bi-sexueelen).

Strafbare handelingen worden door de transvestieten als zoodanig bijna niet begaan, tenminste zoolang de verkleeding niet in het openbaar opvalt en aanstoot geeft.

Vrouwen, die een voorkeur voor transvestieten aan den dag leggen, behooren zelf tot een afwijkend type: de meta-trope.

Wat verstaan we onder meta-tropisme?

In het geslachtsleven is — in het algemeen — de man wervende, schenkende, de vrouw de afwachtende, ontvangende.

In het geheele dierenrijk staat de mannelijke agressie tegenover de vrouwelijke verleiding ; de rustende eicel tegenover de beweeglijke zaadcel. Dit is het : normale tropisme (neiging, wending). Dit woord heeft in de natuurwetenschap de beteekenis van : het onwillekeurig zich wenden van het eene lichaam naar het andere (helio-tropisme(chemo-tropisme, enz.).

Speelt de vrouw in het geslachtsleven de actieve rol, de man de passieve rol, zoo noemen wij dat meta-tropisme (meta beteekent hier, zooals in meta-morfose „omgekeerd", verkeerd).

Het meta-tropisme van den man draagt dus een vrouwelijk, dat van de vrouw een mannelijk karakter en de wereldgeschiedenis is vol van dergelijke typen. Een goed voorbeeld vormt de Fransche schrijfster George Sand, die in haar liefde tot de feminiene dichter Alfred de Musset en de nog feminiener musicus Frédéric Chopin duidelijk haar meta-tropisch karakter onthult, evenals de schrijver Jean Jacques Rousseau in zijn liefde voor Mme de Warens. George Sand vertoonde bovendien nog transvestische neigingen, ook in de keus van haar mannelijke schuilnaam.

Een dergelijke combinatie komt niet altijd tot stand, want alle vormen van inter-sexualiteit kunnen zoowel geïsoleerd als gecombineerd voorkomen.

Meta-tropische mannen werden vroeger meestal masochisten genoemd. Deze uitdrukking werd het eerst gebruikt door Krafft-Ebing, naar den schrijver, die in zijn romans vaak de onderwerping van den man aan de vrouw behandeld heeft : Leopold von Sacher-Masoch.

Ik verwerp deze uitdrukking evenals het naar de Markies de Sade genoemde, Sadisme, omdat sexuaal-psychologisch het „masochisme" en „sadisme" bij beide geslachten verschillend moet worden opgevat. Onderwerpt de vrouw zich aan den man tot aan sexueele hoorigheid toe, dan is dit een

ziekelijk overdreven vorm van haar van nature passieveren aard. Doet de man hetzelfde, zoo is dit een agressieve-inversie, hij aanvaardt de passievere vrouwelijke rol, die in overeenstemming is met zijn meer vrouwelijk karakter en uiterlijk.

Welk verband bestaat er tusschen meta-tropisme en misdaad ?

Hiervan kan slechts sprake zijn, indien de man een volkomen willoos object wordt in handen van een agressieve vrouw, die hem tot allerlei misdaden weet op te zweepen. Een typisch voorbeeld is dat van Mevrouw Sch. te A., een officiersvrouw, die haar veel jongeren minnaar wist te bewegen, haar man te dooden.

De meta-tropische sexueele afwijking mag zich in een gunstiger maatschappelijke positie verheugen dan de categorie, die wij thans behandelen zullen, n.l. de individuën, die sexueel gebonden zijn aan personen van hetzelfde geslacht, hetgeen sexuaal-psychologisch beschouwd slechts een gradueele afwijking van meta-trope karakter is.

De schakel tusschen de meta-trope en homo-sexueele neiging vormt de bi-sexualiteit. Ik ken vrouwen, die zich behalve tot feminiene mannen ook tot viriele vrouwen aangetrokken voelen.

Ik ken zelfs velen, die als homo-sexueel werden beschouwd en op een goeden dag hun vrienden en kennissen met een huwelijk verrasten. Meestal met een man, die wel beschouwd, virieler bleek te zijn dan de vroegere vriendin.

Ook mannen, die zich tot vrouwen met mannelijke, maar ook tot mannen met vrouwelijke eigenschappen aangetrokken voelen, zijn een veel voorkomende verschijning. Maar dit alles is niets willekeurigs en noch door verleiding of door andere invloeden van buiten ontstaan. Zij wordt door de eigen bisexueele aanleg der individuën bepaald.

Een stap verder dan de meta-trope en bi-sexueele ligt de

h o m o - s e x e e l e a a n l e g, die dan zoo geaard is, dat zij slechts in typen, die tot het eigen geslacht behooren, haar vervolmaking vindt.

Dit, — in de laatste jaren veel besproken verschijnsel — bezit volgens onze opvatting niet in het minst een crimineel karakter, omdat het zonder twijfel een door de natuur gegeven toestand is.

Bovendien vindt er, indien er sprake is van geslachtelijk volwassen individuën, geen schending van de rechten van derden plaats.

De Fransche Staat heeft, van dit standpunt uitgaande, reeds meer dan honderd jaar geleden de middeleeuwsche wetten tegen de homo-sexueelen opgeheven.

Andere landen helaas niet. En zoo verheffen, reeds jarenlang, vele geleerden hun stem tegen deze justitieele dwaling. Ja, de wetenschappelijke kennis omtrent de homo-sexualiteit is reeds heden ten dage zoover voortgeschreden, dat men niet meer van een dwaling, maar van een wettelijke misdaad spreken kan.

Reeds eeuwen geleden heeft een groot jurist verklaard, dat de vervolging van denkbeeldige misdaden werkelijke misdaden in het leven roept.

De werkelijke misdaden, die door het juridisch en maatschappelijk in den ban doen der homo-sexueelen ontstaan, dragen een tragisch karakter.

In de eerste plaats: de chantage. Er vallen zeker meer homo-sexueelen in handen van afpersers dan van de autoriteiten. Dezen, niet de rechters, zijn het, die de vervolging der homo-sexueelen op zich genomen hebben en doorvoeren.

Bovendien stellen deze schurken zich niet tevreden met geld en goed der ongelukkigen, maar ook hun lichaam en leven zijn aan hen prijsgegeven en slechts een enkel maal vindt iemand de kracht hun dreigementen te trotseeren: de

meesten gaan, gebroken naar lichaam en ziel, jammerlijk ten gronde.

Vanzelfsprekend bestaan er ook werkelijke vergrijpen, die als gevolg van de vervolging der homo-sexueelen ontstaan. Meestal als gevolg van een onverstandige daad van de zijde der homo-sexueelen, n.l., indien zij met normale, sexueel-gezonde menschen een huwelijk aangaan. Hier wordt werkelijk een tweede persoon schade gedaan en wanneer wij aan de erfelijk-belaste nakomelingen van zulke individuën denken, vaak ook aan derden.

Maar, vele dezer misdaden zouden niet hebben plaats gevonden, indien een betere kennis van de sexueele gevoelens bestaan had. Een voorbeeld. Een jonge vrouw had met een andere vrouw een geslachtelijke verhouding. De vrouw was herhaaldelijk bij haar man weggeloopen, werd door de ouders steeds weer teruggebracht en kwam teneinde raad tot het besluit haar man te vergiftigen. Dit tragische geval leert ons het volgende : derden, zij het ook vader of moeder, moeten nooit trachten om menschen onder het slagwoord „huwelijksplicht" aan anderen te binden.

Sexueele gemeenschap tusschen menschen, die elkaar niet lief hebben of niet bij elkaar hooren, is zacht uitgedrukt, een fout, die zich soms bitter wreken zal. Echte en ware liefde tusschen geslachtsrijpe, volwassen menschen, tot welk geslacht zij ook behooren en hoe deze bio-psychisch ook verloopt, zal steeds nuttiger en vruchtdragender zijn : de natuurwetten zijn in dit opzicht veel beter te vertrouwen en doelmatiger, dan alle door menschen uitgedachte wetsartikelen.

De vroeger veel verbreide meening, dat mannen en vrouwen tengevolge van over-verzadiging tot gemeenschap met personen van het zelfde geslacht zouden komen, wordt thans algemeen als onjuist beschouwd. Toch zijn er velen — zelfs artsen —, die van meening zijn, dat normaal-sexueele

individuën, in het bijzonder jongere, door verleiding homo-sexueel kunnen worden.

Het schijnt zelfs, dat dit argument het wapen is, waarvan zich velen in den strijd tegen de voorstanders der afschaffing van strafmaatregelen tegen homo-sexueelen, bedienen.

In werkelijkheid wordt een normaal of juister hetero-sexueel individu door homo-sexueele gemeenschap evenmin homo-sexueel als een homo-sexueel door anders-geslachtelijke gemeenschap hetero-sexueel wordt.

Tijdens den wereld-oorlog kwamen vele personen, die in gevangenkampen normaal-geslachtelijke gemeenschap moesten ontberen, tot homo-sexueele surrogaat-handelingen. Hetzelfde verschijnsel heeft zich reeds eerder op schepen, in gevangenissen, kortom, op plaatsen, waar slechts èèn geslacht aanwezig is, voorgedaan.

Van de 100 personen, die op deze wijze erotische betrekkingen aanknoopten of gemeenschap pleegden met het eigen geslacht, keerden meer dan 95% tot hun natuurlijke keuze terug, zoodra de zoo-lang-ontbeerde gelegenheid weerkeerde.

Slechts een klein gedeelte bleef homo-sexueel, n.l. diegenen die het ook vroeger reeds waren.

Ik bezit een groote collectie foto's uit gevangenkampen met krijgsgevangenen in vrouwenkleeren. Zij zijn tijdens de tooneelvoorstellingen, deze spaarzame onderbrekingen van de troostelooze eenzaamheid achter prikkeldraad, gemaakt. Deze, somtijds verbluffend feminiene typen, vormden om zoo te zeggen, de kern, waarom zich eerst enkele viriele homo-sexueelen schaarden, vervolgens enkele bisexueelen en ten slotte ook mannen, die geen werkelijke neiging tot homo-sexueele handelingen hadden. Dit alles regelde zich weer, zoodra de herwonnen vrijheid ook de vrije liefdekeuze weer mogelijk maakte.

VII.

STOORNISSEN IN DE SEXUAAL-STOFWISSELING.

Wij zullen thans de afwijkingen bespreken, die tengevolge van stoornissen in de sexuaal-stofwisseling ontstaan.

Wat verstaan wij nu onder: sexuaal-stofwisseling?

Voor de gezondheid en het levensbelang van een individu is, zooals bekend, een geregelde opname, verwerking en afgifte van stoffen, waaruit zijn organisme is opgebouwd, noodzakelijk.

Indien de toevoer van datgene, wat sommige organen dringend noodig hebben, korteren of langeren tijd stagneert, beteekent dit een even groot subjectief en objectief nadeel voor het geheele lichaam, als het verblijven van voor uitscheiding bestemde stoffen in het lichaam.

De sexuaal-stofwisseling is gecompliceerder dan de voedings-stofwisseling, maar ook hier heerscht de groote natuurwet, de wet van het behoud van arbeidsvermogen, waardoor voortdurende rustende in levende kracht omgezet en levende in latente veranderd wordt.

In de eerste plaats uit deze alomvattende natuurwet der verandering en beweging zich hierin, dat indrukken, die van buiten-af de zinnen prikkelen en naar de hersens worden geleid, zich hier in een streven omzetten, dat naar bevrediging zoekt.

Maar dit streven, deze naar ontspanning-verlangende-spanning is eerst dan in het centrale zenuwstelsel aanwezig, indien het door stoffen (hormonen) geërotiseerd wordt, welke door de klieren, in het bijzonder de geslachtsklieren, worden afgescheiden, en door de bloedsomloop naar de daarvoor bestemde hersendeelen geleid worden.

Het vormen van deze hormonen is van de totale werkzaam-

heid van het organisme afhankelijk, dat zijnerzijds wederom afhankelijk is van de toevoer van voedingsstoffen van buiten-af.

Het is nu onwaarschijnlijk, dat een opeenhooping van deze endocrine sexuaal-stoffen niet op den duur schadelijke gevolgen voor het algemeen welzijn hebben moet.

Anders zou er sprake zijn van een exceptioneel geval, dat nergens in de biologie zijn equivalent heeft.

Zeker, het sexuaal-rythme is niet gelijk aan het voedingsrythme en het is zeker ook individueel aanzienlijk anders gegradeerd, dan het laatste. Maar het groote periodieke rythme, dat al het leven door de natuur-gegeven is, dat in waken en slapen, in in- en uitademing, in honger en verzadiging, in het pulseeren van het hart, in eb en vloed van de menstruatie-golven, kortom, in ieder der organen aan den dag treedt, beheerscht ook het menschelijk geslachts- en liefdesleven.

Ik heb een geleerde gekend, die beweerde, dat de liefde niets anders dan een intoxikatie (vergiftiging) was. Deze uitdrukking is zeker niet goed gekozen en beïnvloed door ascetische tradities en suggesties, waarvan zelfs vrije geesten zich moeilijk kunnen losmaken. De idee echter van dezen „natuur-filosoof" is dichter bij de waarheid, indien men het woord „vergiftiging" vervangt door „roes" ; spreken niet vele antieke en moderne dichters van „liefdesdronken" over gelukkig of ongelukkig liefhebbende mannen en vrouwen?

Wat Goethe in de „Wahlverwandschaften" of „Werthers Leiden" slechts als een vergelijking tusschen chemische en erotische werkzaamheid en aantrekking beschouwde, verkrijgt bij onze moderne kennis van de inwendige secretie der klierhormonen wetenschappelijke waarde.

Ik heb reeds eerder, in een van mijn oudere geschriften „De natuurwetten der Liefde", deze specifiek erotische stoffen een naam gegeven, zooals „Andrin" bij den man en „Gynae-

cyn" bij de vrouw en een natuurvorscher als Haeckel, wien dit boek was opgedragen, beschouwde deze nomenclatuur niet als „voorbarig" maar als wetenschappelijk goed gefundeerd.

Om de stoornissen in de sexueele-stofwisseling te kunnen beoordeelen, is het noodzakelijk eerst iets over de grenzen van het sexueele voelen en handelen te zeggen.

Hierbij stuit men reeds op moeilijkheden, want, zoowel de driftrichting als de driftsterkte, hebben hun eigen wetten en het sexuaal-temperament vertoont een rijke schakeering.

Eenerzijds Cornelia, de zuster van Goethe, over wier gebrek aan temperament zich de dichter in „Wahrheit und Dichtung" heeft geuit, anderzijds Messalina, Faustina, Ninon de Lenclos en al de groote courtisanes, wier geheele zijn door de sexualiteit beheerscht werd.

Eenerzijds, een man als de schilder Adolf Menzel, die in zijn testament schreef, dat hij nog nooit met een vrouw gemeenschap had gehad en anderzijds de Don Juans en Casanovas, Markies de Sade en de figuren van Boccacio.

Het is onmogelijk werk, zich bij iedere sexueele daad, een duidelijk beeld van de naar ontspanning-strevende driftsterkte te maken.

Dit is ook van crimineele beteekenis, want in zeden-processen wordt vaak aan de deskundigen de vraag gesteld of een ziekelijke geslachtsdrift te beheerschen geweest zou zijn. Dr. Hoffmann te Berlijn, pleegde in dergelijke gevallen te verklaren, dat de dokter niet de beschikking heeft over een instrument — zooals de thermometer bij koorts — om de kracht der naar ontspanning-strevende liefdesspanning objectief vast te leggen.

Juist het gebied der stoornissen van de sexuaal-stofwisseling heeft voor criminalisten een bijzondere beteekenis. Want terwijl het absoluut zeker is, dat de intersexueele varianten geen

misdadigers zijn en dat ook de homo-sexueelen in indirect verband met hun afwijking crimineele vergrijpen begaan, geheel anders staat de zaak bij die individuën, die tengevolge van een vererfde of verkregen afwijking in de sexueele stofwisseling lijden.

In de eerste plaats hebben wij — op dit terrein — met de hyper-erotici te doen, d.w.z. mannen en vrouwen, wier geslachtsdrift het gemiddelde, ook al nemen wij dit zoo ruim mogelijk, overschrijdt.

De vormen van een dergelijke hyper-erotiek, van onkieschheid tot verkrachting, van lustmoord tot lijkenschennis, van overmatige fixeering op een tweede persoon tot de sterkste graden van sexueele hoorigheid, van pollutionisme tot priapitismus, van liefdesonverzadigheid tot nymphomanie en satyriasis, hebben allen een abnormaal karakter.

Een der vreeselijkste vormen van abnormale sexualiteit, welke van tijd tot tijd de menschheid met ontzetting vervult, is de zoogenaamde l u s t m o o r d.

Toch mag de walging voor een dergelijke daad ons er niet van weerhouden het karakter van den dader en zijn motieven aan een beschouwing te onderwerpen.

Er blijkt dan spoedig, dat vele misdrijven, die als lustmoorden in de pers beschreven worden, deze naam niet verdienen. Er is soms sprake van een ongeval — het overlijden van een lijder aan hartzwakte bij hevige sexueele opwinding, waarvan de eenige getuige de sporen tracht te vernietigen, om niet van moord verdacht te worden.

Ik heb een aantal van dergelijke gevallen te behandelen gehad, o.m. van een schipper, die het lijk van een prostituée, die tijdens de gemeenschap in zijn kajuit plotseling overleed, in een zak genaaid en in het water geworpen had.

Een lustmoord, die in een sexueele roes begaan wordt en

tot ontspanning van de geslachtsdrift leidt, komt gelukkig niet zoo vaak voor.

En ook hier blijkt weer een nauwkeurigen onderzoeker, dat het meestal epileptici of zwakzinnigen zijn, die in affect of in geestelijke schemertoestanden, zulke misdrijven plegen.

Zoo vond in Juli 1922 te Berlijn het proces tegen den zestigjarigen koopman Karl Grossmann plaats, die wegens drievoudige moord aangeklaagd was, maar hoogstwaarschijnlijk nog meer overeenkomstige misdaden op zijn geweten had.

Zijn slachtoffers zocht Grossmann onder de half-verhongerde meisjes, die uit vrees als geprotistueerde ingeschreven of naar het opvoedingsgesticht teruggebracht te worden, in het Oosten van Berlijn rondzwierven.

Hij lokte hen in zijn woning, bond hen op een bank, pijnigde en doodde hen en sneed hun lichamen in stukken. Verdere bijzonderheden zullen wij U besparen, maar hij moet zich zelfs in sommige gevallen aan anthropophagie (menscheneten) hebben schuldig gemaakt.

Over de levensloop van dit monster, deelde mijn collega aan het Instituut, Dr. A. Kronfeld, het volgende mee: „Grossmann is de zoon van een lompenhandelaar, die als een buitengewoon driftige en strijdlustige dronkaard bekend stond en vaak epileptische aanvallen had. Zijn vrouw had geen leven bij hem. Zij was een goedmoedige vrouw, die zoo goed en kwaad als het ging, voor haar kinderen zorgde. Zij werd evenwel op lateren leeftijd zwakzinnig.

Voor het huwelijk met Grossmann was zij reeds eenmaal getrouwd. Uit dit huwelijk stammen drie kinderen: twee dochters en een zoon. Deze verkrachtte als onder-officier een dienstmeisje, werd tot 15 jaar tuchthuisstraf veroordeeld, vergreep zich na zijn invrijheidstelling opnieuw aan een kind en kreeg wederom 15 jaren tuchthuisstraf. Gedurende deze gevangenisstraf overleed de stiefbroer van Grossmann. Uit het

tweede huwelijk, met Grossmanns vader, ontsproten vijf kinderen.

De beklaagde is het oudste kind, op hem volgt een broer, die aan hersenverweeking stierf en van wiens vier kinderen één zwakzinnig is. Dan volgt een zuster, waarbij de arts eveneens een geestelijke afwijking constateerde. Zij heeft een dochter, die aan een zielsziekte lijdt.

De beide andere zusters zijn betrekkelijk gezond, doch de jongste heeft nog een epileptische dochter.

De beklaagde zelf kon op school nooit meekomen. Een beroep leerde hij niet, omdat hij uit zijn eerste betrekking wegliep. Hij is in het geheel 25 maal veroordeeld. De eerste straf kreeg hij op 18-jarigen leeftijd wegens landlooperij. In het vonnis staat, dat hij reeds meermalen wegens bedelarij en arbeidsschuwheid bestraft is. Iets naders was hieromtrent niet vast te stellen, slechts blijkt hieruit, dat het onmaatschappelijk gedrag (a-socialiteit) van Grossmann zeer vroeg is begonnen.

Dan volgen meerdere straffen wegens bedreiging, vernieling, diefstal, afpersing en verder vier straffen wegens mishandeling.

Op 24-jarigen leeftijd volgde de eerste tuchthuisstraf, wegens een zedendelict: geweldpleging op een 4-jarig meisje.

Er volgden dan weer vele straffen wegens afpersing, vernieling, huisvredebreuk en dan tusschen zijn 30e en 35e jaar, drie zware straffen wegens zedendelicten.

Grossmann werd destijds tot 15 jaar tuchthuisstraf veroordeeld Na deze straf te hebben uitgezeten ging hij naar Berlijn en beging de misdaden, waarvoor hij werd aangeklaagd.

Gedurende de 15 jaar tuchthuisstraf kreeg hij in totaal 55 straffen wegens weerspannigheid.

Maandenlang sloot men hem in de boeien. Uit de acten blijkt, dat de ongewoon sterke prikkelbaarheid door alcoholgebruik nog verhoogd wordt."

Het verband tusschen alcohol en hyper-erotisme (en het geheele geslachtsleven) vormt een hoofdstuk op zichzelf.

Alcohol versterkt niet, zooals vaak gedacht wordt, de geslachtslust, maar verlamt de zelfbeheersching en het overleg, de bij alle zedenmisdrijven zoo gewichtige remmen.

Grossmanns naam stond reeds, toen hij nog geen 20 jaar was, op de „zuiperslijst", hij behoorde tot die lieden, welke geen alcohol-houdende dranken verkocht mogen worden.

Alle deskundigen waren het er over eens, dat hier sprake was van een zwaar erfelijk-belaste man, van kindsaf onmaatschappelijk en anti-sociaal, met sterke defecten in zedelijk en gevoelsleven, met groote ziekelijke prikkelbaarheid en abnormaal sterke sexualiteit van sadistisch karakter.

Ondanks dit alles konden de deskundigen er niet toe besluiten Grossmann ontoerekenbaar te verklaren.

Zelfs de woorden van Frederik de Groote „de eer van het menschdom verbiedt een dergelijk individu als normaal te beschouwen" vermochten hun oordeel niet aan het wankelen te brengen.

Grossmann onttrok zich echter aan ieder vonnis door zich in zijn cel op te hangen.

Dr. A. Kronfeld vat zijn meening over dezen lustmoordenaar in het „Zeitschrift für Sexual-Witssenschaft", 1922, 5e afl., als volgt samen : „Grossmann is een epileptoide imbeciel met zeer groote moreele defecten, zonder erotische remmen, wiens sadistische hyper-erotische dispositie door de 15 jarige tuchthuisstraf eerder verergerd dan verbeterd werd."

Het is niet altijd een voordeel ouders te hebben, en ik ben juist op dit, in wezen diep-tragische, geval ingegaan, om aan te toonen, hoe ziekelijke afwijkingen der voorvaderen zich wreken in het nageslacht.

Ik wil nog even op het geval-Grossmann terug komen. En wel om deze reden : om het karakter te bepalen van de se-

x u e e l e r o e s. Gedurende den wereldoorlog moest ik in vele gevallen mijn oordeel over misdaden uitspreken, die in alcohol-roes begaan waren. Daarbij viel het mij op, dat de daders zich voor en na de strafbare handeling zoo correct gedroegen, dat niemand iets van hun zware dronkenschap bemerkte.

Evenzoo maken epileptische individuën tijdens het plegen van geraffineerde zedenmisdrijven vaak den indruk, over een volkomen normale geestesgesteldheid te beschikken, m.a.w. het doelbewuste handelen vormt reeds een deel van de daad zelf en de voorzichtigheidsmaatregelen na afloop worden uit de drang tot zelfbehoud geboren, die zelfs bij een ontoerekenbaar persoon niet geheel en al ontbreekt.

De sexueele roes verschilt dus niet wezenlijk van andere roes-toestanden, — waartoe ook de epileptische schemer-toestand gerekend moet worden —, bij allen is de werkzaamheid van chemische substanties op de hersenganglën-cellen aanwezig, met dien verstande, dat zij bij een alcohol-roes van buiten af en in de andere van binnen-uit in het bloed geraken.

Ook leert de ervaring, dat zoowel alcoholistische als epileptische of hyper-erotische individuën zich vaak de details van hun belevenissen goed herinneren en reproduceeren kunnen, ongeveer zooals iemand zich de details van een droom reconstrueeren kan, terwijl de droom toch ook een van de wil der menschen onafhankelijk hersenproces is.

De meest-voorkomende vorm van vrouwelijke hyper-erotiek is de zoogenaamde sexueele hoorigheid. Wij zagen reeds, dat dit ook bij meta-trope mannen het geval kan zijn, maar niet zoo vaak als bij vrouwen, die vaak willooze werktuigen in de handen van misdadige mannen worden. Hoe zij dientengevolge bij misdrijven van allerlei aard tot mede-schuldigen kunnen worden — in het bijzonder bij eigendomsdelicten — behoeft niet extra besproken te worden.

VIII.

IMPOTENTIE.

De hyper-erotische afwijkingen van de sexueele norm, in verband met drift-sterkte en drift-richting, naar de plus-kant, bestaan ook naar de minus-kant: de verschillende verschijnselen, die vormen zijn van gedeeltelijke, tijdelijke, betrekkelijke en volkomen i m p o t e n t i e (onvermogen).

Indien wij tot een beschouwing van dit pijnlijk, vaak ten onrechte als schande beschouwd sexuaal-defect, willen komen, dan richten wij het best onze aandacht op de loop der geslachtsbanen van: de psychische overbrengings- tot de geslachtelijke uitvoeringsorganen.

Dan leeren wij vier groepen onderscheiden: stoornissen, die van de hersenen, de verbindingsbanen in het ruggemerg, de geslachtsorganen of voortplantingsklieren afhankelijk zijn.

Overal kan de zwakte zijn oorsprong hebben en daarom kan deze, in ieder individueel geval, eerst na een methodisch onderzoek vastgesteld worden.

De belangrijkste en meest-voorkomende vorm van impotentie is de cerebrale: de psychische remmingen en stoornissen, die steeds optreden, wanneer een geslachtsrijp persoon van het eene een dito van het andere geslacht niet boeien kan. Daar deze negatieve ervaring meestal afhankelijk is van een positief abnormale afwijking, zijn deze menschen wel beschouwd niet impotent, maar bezitten slechts geen normale potentie.

Veel meer verbreid, tengevolge van de heerschende sexueele moraal, zijn de tijdelijke psychische stoornissen. Velen menschen ontbreekt het na jarenlange onthouding aan sexueel zelfvertrouwen, andere weer lijden aan „sexueele plankenkoorts”, zij vreezen zich te zullen „blameeren” en dit overkomt hen, als gevolg van dit geslachtelijk minderwaardigheidscomplex dan ook werkelijk.

Ook staan vele potentie-stoornissen in verband met de beoordeeling van het sexueele leven als „zonde". Mij zochten vaak mannen op, die weliswaar potent waren, maar in het huwelijksbed faalden, omdat zij de sexueele daad als een soort ontwijding van de vrouw beschouwden, deze stond daarvoor naar hun meening te hoog.

Een patiënt vertelde mij, dat zijn afwijking in den huwelijksnacht ontstond, toen hij zag, dat zijn jonge vrouw voor het voltrekken van de eerste gemeenschap een gummi-onderlegger in het bed legde : deze voorbereiding had zijn groote illusie verstoord. Een ander overkwam hetzelfde, toen hij in den huwelijksnacht ontdekte, dat de „prachtige, melkwitte" tanden van zijn vrouw niet echt waren. Dergelijke defecten zijn zeker een gevolg van overgevoeligheid. Vaak ontstaat de impotentie van den man ook als gevolg van de frigiditeit of koelheid van de vrouw.

Hoe zeer ook het onvermogen (impotentie) in staat is het huwelijk in gevaar te brengen, bestaat er niet veel verband tusschen impotentie en criminaliteit, het zij dan, dat men, de bij vele volkeren strafbare echtbreuk, als zoodanig beschouwt. De ervaring heeft mij echter geleerd, dat vele zedenmisdrijven die in de aanvang onder een versterkte sexueele drift begaan leken, het gevolg waren van een sterk verminderde sexualiteit. Een sexuaal-psychologisch, in vele opzichten uiterst merkwaardig, geval om deze stelling te bewijzen.

Een heer uit de beste kringen was aangeklaagd wegens verkrachting en koppelarij. Hij werd ervan beschuldigd een aantal jonge meisjes, eveneens uit de beste kringen, bedwelmd en verkracht te hebben en wel in bijzijn van zijn jonge vrouw.

Het bleek mij, dat de beklaagde, die sinds enkele jaren getrouwd was, de jonge vrouw zeer lief had en dat zij eveneens zijn liefde beantwoordde. Gedurende de gemeenschap bleek zij echter frigide: zij was op twaalfjarigen leeftijd, nadat zij

tijdens het touwklimmen in de turnles geslachtelijk geprikkeld was, begonnen zichzelf te bevredigen en wel op ongewoon sterke wijze. De echtelijke gemeenschap kon haar niet bevredigen, zoodat zij steeds weer tot haar oude gewoonte verviel. De man voelde zich dientengevolge zeer onbevredigd. Bovendien had zijn eigen potentie tengevolge van een verminking, die hij in den oorlog opgeloopen had, zeer geleden.

Toen hij in zijn huwelijk den eersten keer 's nachts laat thuis kwam, trof hij zijn vrouw huilende aan. Hij bekende haar zijn ontrouw, verzekerde echter, dat hier slechts sprake was van lichamelijke bevrediging, die niets van zijn sterke neiging voor haar afdeed.

Tenslotte besloten zij, op instigatie van de vrouw, dat zij bij de gemeenschap van den man met een andere vrouw tegenwoordig zou zijn om zich te overtuigen, dat hier slechts sprake was van een lichamelijke ontspanning. Bovendien meende zij, door de aanwezigheid bij de daad, geslachtelijk geprikkeld te zullen worden. Het is mogelijk, dat hierbij een masochistische of homo-sexueele afwijking van de vrouw een groote rol speelde.

In de sexuologie worden dergelijke handelingen aangeduid met de term triolisme, een naam, die afgeleid is uit de muziek, waar een triool drie kortere, inplaats van twee langere tonen aanduidt. Het was den man niet bekend, dat een dergelijke handeling door de wet als koppelarij wordt beschouwd, omdat iemand bij de ontucht van een ander medewerking verleent.

Er zou waarschijnlijk niets van het sexueele gedrag van dit echtpaar naar buiten gebleken zijn, indien niet een der jonge meisjes, een nichtje van de vrouw, ontdekt had, dat zij in blijde verwachting was. In hoog opgewonden toestand vertelde zij aan een familielid door F. bedwelmd en verkracht te zijn.

De zwangerschap werd onderbroken en een klacht bij de

justitie ingediend, die tot de arrestatie van het echtpaar leidde.

Toen de beide beklaagden, na ongeveer 20 maanden in voorarrest te hebben doorgebracht, eindelijk terechtstonden, werd een geheele zitting gewijd aan het oplossen van het vraagstuk of het echtpaar kunstmatige of natuurlijke bedwelmingsmiddelen gebruikt had. Het cardinale punt in dit proces was: n a r c o t i s e e r i n g of e r o t i s e e r i n g.

De beroemde pharmacoloog van de Berlijnsche Universiteit, Professor L. Levin, zette zijn geheele wetenschappelijke naam op het spel om te bewijzen, dat het bij de meisjes opgetreden manco in de gevoels-, bewegings- en wilssfeer, slechts aan toevoeging van morfine of andere verdoovende middelen in de aangeboden thee, koffie of likeur, te wijten kon zijn. Hij gaf een zeer interessante en wetenschappelijk goed gefundeerde schildering van de ontzettende verbreiding van verdoovingsmiddelen in den vroegeren en tegenwoordigen tijd en verdedigde tenslotte de stelling, dat in een groote stad als Berlijn dagelijks enkele personen door hun omgeving met morfine, arsenicum of andere giften om het leven gebracht werden, zonder dat iemand hiervan ook maar iets vermoedde. Dit was te verklaren uit de omstandigheid, dat de meeste vergiftigingen als ziektegevallen gekwalificeerd worden.

Nog verder ging een ander deskundige, die ons mededeelde, dat hij in zijn cursussen over het sexueele vraagstuk, jonge vrouwen steeds raadde, zich nooit, indien zij zich met een vreemde man in een restaurant bevonden, te verwijderen, daar altijd het gevaar aanwezig was, dat haar begeleider een bedwelmingsmiddel in hun dranken mengen zou.

Hoewel de verdedigers van het echtpaar er steeds weer op wezen, dat er noch in de dranken, noch in de woning van den beklaagde morfine gevonden was, bleef de eerste deskundige bij zijn meening, dat de opgetreden lichamelijke verschijnselen als onpasselijkheid, wilszwakte en moeheid, slechts uit het

toedienen van bedwelmende middelen ontstaan konden zijn.

Dit aanwijzingsbewijs werd door ons weerlegd met de uitlatingen van de meisjes, die als volgt luidden: „ik voelde mij als verlamd"; „ik stond onder een sterken druk of onder een dwang"; „ik had niet de kracht mij te weren, anders had ik dit zeker gedaan"; „ik was perplex" —, hetgeen even goed op erotiseering als narcotiseering wijzen kon. Erotiseering is een soort narcotiseering; lust is roes !

Reeds in mijn boek „Natuurwetten der Liefde" heb ik op de niet slechts figuurlijke, maar ook letterlijke overeenstemming van liefdes-verlangen, jaloezie en morfine-zucht gewezen en in mijn „Sexualpathologie" zeide ik: „Wij zullen niet al te ver van de waarheid verwijderd zijn, indien wij ons de werking van het Andrin of Gynaecin, als die van een opiaat voorstellen, een zich in het organisme vormend uiterst gedifferentieerd narcoticum."

Het lichaam zelf vormt onder invloed van daartoe geschikte uitwendige prikkels, roesverwekkende, inwendige afscheidingen, die de weerstandskracht verminderen, wil en overleg verwakken, des te meer, naarmate de graad der „prikkelbare zwakte" van het centraal-zenuwstelsel der ge-erotiseerde persoon grooter is.

In bovenstaand geval was deze voorwaarde door een natuurlijke milieu-werking op neuropathischen bodem — zelfs de invloed der muziek ontbrak niet — in zoo hevige mate aanwezig ,dat er noch hypnose (ook hiervan was sprake), noch een toxische uitschakeling der gevoels- en wilssfeer noodzakelijk waren en allerminst het aanwenden van bedwelmende middelen.

De geschiedenis van het menschelijke sexueele leven door alle tijden, leert ons trouwens, dat individuën als de beklaagde, zich wel ter ondersteuning van het liefdesspel van de sexualiteit opwekkende middelen bedienden („Liefdesdranken",

„Aphrodisiaca"), echter nooit substanties aanwenden, die de partner in een gevoellooze massa veranderen.

De jury was van meening, dat hier van erotiseering sprake was, niet slechts uit sexuaal-psychologische, maar ook uit criminaal-psychologische en strafrechterlijke overwegingen. Zij hebben op grond van een vlekkeloos bewijsmateriaal, zeker juist gehandeld. Wat voor andere leering zouden de rechtskundigen uit een dergelijk geval trekken? Het wordt echter hoog tijd, dat men in kleinburgerlijke kringen tot andere opvattingen op geslachtelijk gebied komt. De „kuischheid" van een meisje wordt niet bepaald door haar onwetendheid in geslachtelijke zaken: de sexueele wil moet wortelen in het sexueele weten, dan zal een „noodtoestand" (in dit geval, zwangerschap) ook niet meer zoo makkelijk een „noodleugen" tot gevolg hebben, die voor de betrokkenen noodlottige gevolgen hebben kan.

Natuurlijk beschouw ook ik een geval als het hierboven beschrevene als een misstand, maar misstanden kan men niet uit de wereld helpen met „moreele verontwaardiging" of „geschokt goed fatsoen", ook niet met klachten en aanklachten, maar met een op sexuaal-wetenschappelijke grondslag rustende sexueele hervorming!

IX.

SEXUEELE VERDRINGING EN SEXUEELE NEUROSE.

Verderfelijker gevolgen dan het „mogen en niet kunnen" heeft — mede in verband met de sexueel-crimineele gevolgen — gewoonlijk het „kunnen en niet mogen."

De toestand, die daar het gevolg van is, kenschetsen wij, als s e x u e e l e   v e r d r i n g i n g en het daaruit ontsprui-

tende lijden als: sexueele neurose, een lijden, dat gekenmerkt wordt door kwalen en stoornissen van het centraal zenuwstelsel, welke in verband met een verkeerde gedragslijn op geslachtelijk gebied ontstaan. Ieder mensch heeft zijn eigen sexueele maat en wet, volgt hij deze innerlijke wet niet, wijkt hij van datgene, wat de natuur hem voorschrijft, te ver naar boven of beneden af, in die mate, dat het voor zijn individualiteit een teveel of te weinig beteekent, in een richting, die hem in botsing doet komen met zijn innigste gevoelens; zoo lijdt hij, indien hij deze verkeerde gedragslijn te lang voortzet, niet alleen subjectief, maar wordt ook objectief ziek. De sexueele stofwisseling is gestoord.

Het is waarschijnlijk, dat hier sprake is van de gevolgen van een sexueele verstopping, die het best te vergelijken is met een soort zelf-vergiftiging.

Denken wij aan de verschijnselen, die bij andere autointoxicaties optreden, bijv. de urine-vergiftiging of de bij slechte ontlasting voorkomende nerveuse prikkelingen en ander nadeel voor de algemeene gezondheidstoestand, dan is er voor de veronderstelling van een toxisch karakter van de sexuaal-neurose het een en ander te zeggen.

Tot haar eerste symptomen plegen beklemmingen en angsttoestanden te behooren, die reeds, enkele tientallen jaren geleden, door Gattel, Breuer en in de eerste plaats Freud als verdrongen libido beschouwd werden, maar ook reeds door geneesheeren in de oudheid met gebrek aan sexuaal-ontspanning in verband werden gebracht. Deze beklemmingen, die zoo gemakkelijk in gejaagdheid veranderen, deze depressies, die onder invloed van allerlei opwindingen van karakter veranderen, kregen reeds van Hippocrates den naam van het vrouwelijk geslachtsorgaan, hysterie, van hysteron (baarmoeder).

Het duidelijkst treedt dit beeld van sexueele verdringing op

bij die vrouwen, die steeds de spotlust van velen opwekken en toch in werkelijkheid slechts het voorwerp van diep medelijden moesten zijn, bij die vrouwen n.l., die door sociale verhoudingen enz. gedwongen zijn, zich — ook na hun dertigste levensjaar van iedere geslachtsgemeenschap te onthouden. Het is het type van de „oude jongejuffrouw" met haar verbitterd, licht geraakt, vaak geëxalteerd en vaak vertwijfeld wezen, verminderde lichamelijke veerkracht, dunne en weeke huid, hoekige lichaamsvormen en met de vaak, achter een gekunsteld glimlachje, slecht verborgen weemoed en tweespalt.

Hoe vaak hebben wij gezien, hoe dit, meestal niet als sexueele neurose beschouwd verschijnsel, verdween, zoodra het liefdesgeluk, op latere leeftijd, nog onverwachts kwam.

Blijft echter een dergelijke natuurlijke genezing uit, zoo verdiepen en verscherpen zich de onthoudings-verschijnselen. Nu eens treedt — dit geldt voor beide geslachten — het min of meer hysterische karakter, dan weer de sexueele neurasthenie of een nerveuse twijfelzucht, nu eens symptomen van hypochondrie, dan weer dwang- en vervolgings-ideeën, op den voorgrond.

Deze verschijnselen gaan dikwijls gepaard met een zeer onrustige slaap, zware droomen en nachtmerries. De inhoud van deze droomen draagt meestal een zuiver erotisch karakter, dikwijls zijn het ook vervolgings- en angstdroomen, gepaard gaande met gillen en rusteloos heen- en weerwentelen in de slaap.

Overdag leidt het, met de sexueele angst verbonden, gevoel tot een bewegingsdrang, die zich in allerlei vlucht-toestanden openbaart. Nu eens is het de vlucht in allerlei bedwelmings-

middelen, — voornamelijk alcohol, morfine en cocaïne —, dan weer in een ziekte; nu eens is het de vlucht in het bovenzinnelijke (o.a. de religie), dan weer in een of andere extase of „zucht", om aan de onlust-gevoelens te ontsnappen, al blijft de sexueele oorzaak zoowel artsen als lijders gewoonlijk verborgen.

Hierbij voegt zich lichamelijk onwelzijn, van hevige hoofd- en lendenpijnen af tot de gepronônceerde bloedsomloopstoring, „hart-neurose" toe, bij anderen weer treden nerveuse maagstoornissen met zuur en onpasselijkheid, kolieken en diarrhee meer op den voorgrond of het komt tot beven, stotteren, bloosvrees of komen zij tot dwangvoorstellingen, kleinheidswaan, menschenschuwheid, ook wel hysterische verlammingen.

De juiste oorzaak van dit alles wordt duidelijk, als we opmerken, dat al deze bezwaren verdwijnen, zoodra het geslachtsleven geregeld is.

De misdadigheid ontstaat bij de sexueele verdringing deels uit de met haar verbonden hysterie, deels uit wilszwakte, die nog wezenlijk verergert, indien deze ontevreden, verbitterde mannen en vrouwen hun heil zoeken in een der vele bedwelmende middelen.

Dan ontstaat die rampzalige wisselwerking tusschen neurose en narcotica; de angst wekt de zucht naar bedwelming en de langzaam weer afnemende bedwelming vergroot de angst. En het onheil wordt nog grooter, indien er sprake is van individuën, die als gevolg van ongunstige afstamming — of levensverhoudingen, reeds labiel, neuropathisch-psycho-pathisch zijn of bij wie wils- en oordeelszwakte in verband staan met een niet onbelangrijke achterlijkheid.

S e x u a a l - v e r d r i n g e r s worden ook gemak-

kelijk sexuaal-vervolgers en in het algemeen: vervolgers-naturen.

Nu eens uit zich dit in de neiging anderen te beleedigen of te bespotten, dan weer in sommige vormen van fanatisme, die de oorzaak van talrijke misdaden is.

Ook al gaan wij niet zoover dan sommige adepten van Freud, die zelfs fascisme en oorlog als gevolgen van verdrongen sexualiteit beschouwen en ook niet zoover als Wulffen, die talrijke gewelddaden als verkapt sadisme en erotische verdringing beschouwt, zoo twijfel ik er toch niet aan, dat vele uitingen van Hitleriaansche en Streicheriaansche vervolgingswaan en vervolgingszucht uit sexueele wortel ontspruiten.

Van de vele misdadigers-typen, die hier voor beschrijving in aanmerking komen, zullen wij slechts een enkele noemen: de anonieme brievenschrijfster.

Hoe vaak zijn door mij hoogst frappante gevallen beoordeeld, waarin zich de vrouwelijke sexualiteit, soms ook de mannelijke — in het bijzonder, die van feminiene mannen —, bij het schrijven van anonieme epistels, die van beleedigingen en sexueele viezigheden wemelden, uitleefde.

Meestal is het buitengewoon moeilijk, de geraffineerde daders op te sporen. Zoo werd, eenigen tijd geleden, een ongehuwde vrouw op leeftijd, in een plaatsje in de provincie Saksen, gearresteerd, die ervan verdacht werd, vele anonieme brieven van sexueel karakter aan verschillende personen geschreven te hebben.

De verdenking tegen haar werd door één van haar vriendinnen geuit, die zelf vele van deze brieven ontvangen had. Reeds was de aanklacht ingediend, toen het commissaris Dr. Heinrich Kopp uit Berlijn gelukte, de ware dader aan te wijzen.

Hij bracht het scherpzinnig bewijs, dat de persoon, aan wie de meeste anonieme brieven gericht waren, zelf de schrijfster der geïncrimeerde stukken was: zij had om de aandacht van zich af te leiden, de meeste epistels aan zichzelf gericht. In dit verband moet ik nog opmerken, dat de bewijskracht van schriftelijke stukken in zooverre vaak overschat wordt, omdat er juist op sexueel gebied vaak sprake is van fantasie-producten van hysterici, van verhalen en mededeelingen zonder materieele basis: zij zijn slechts geschreven om zich zelf en anderen geslachtelijk te prikkelen.

X.

FETISCHISME EN EXHIBITIONISME.

Wij komen nu tot de twee laatste driftstoringen, waarvan wij de crimineele beteekenis bespreken zullen. Wij rekenen deze daarom tot de stoornissen in de sexuaal-stofwisseling, omdat zij onontwikkelde uitdrukkingsvormen der sexualiteit vertegenwoordigen.

Het zijn Fetischisme en Exhibitionisme.

In het eerste geval is het niet de heele persoon van het andere geslacht, die opwindend werkt en begeerd wordt, maar een deel van haar. In het andere is het niet de bezitname van een mensch, die gezocht wordt, maar zij stellen zich met onnoozele ontblootingen, die in zekeren zin slechts een toespeling op een sexueele daad vormen, tevreden.

Tot misdadige handelingen geven beide anomaliën niet zelden aanleiding.

De fetischisten trachten vaak met geweld in het bezit van het door hen zoo vurig verlangde voorwerp te komen, zoodat vaak, zooals bij de zoogenaamde „haarvlechtafsnijders", een

oordeel moeilijk te vellen is. Vele juridische kopstukken pijnigen zich het verstand of hier sprake is van: diefstal, daadwerkelijke beleediging of het toebrengen van lichamelijk letsel.

Het fetischisme is een teveel van op zichzelf geenszins abnormale gevoelens. Ook de normale sexueele houdt bij een geliefd persoon van enkele eigenschappen meer dan van andere. Deze trekken hem of haar bijzonder aan.

De fetischist echter brengt niet de liefde voor zulke eigenschappen op de geheele persoonlijkheid over, maar blijft, om zoo te zeggen, in die deelen steken. Een bepaald attribuut boeit hem zoo, dat hij al de andere eigenschappen niet meer opmerkt.

Het woord fetischisme voor deze afwijking werd het eerst door den Franschman Binet gebruikt („Du fétischisme dans l'amour", Revue philosophique 1887), van wien Lombroso en Krafft-Ebing het overnamen.

De laatste verklaarde zelfs in de inleiding van zijn beroemde „Psychopathia Sexualis", dat de individueele fetisch-toover de bron van iedere normale liefde vormde.

Ik heb in mijn boek „Over het wezen der liefde" de vraag gesteld of men in plaats van het woord „fetischisme" niet liever de woorden „deel-aantrekking", „deelhechting" of „partieele attractie" gebruiken zou.

Men kan de normale partieele deelliefde van de abnormale onderscheiden, doordat men, — indien de eerste als de verschillend sterke invloed van een willekeurige, met de persoon verbonden, karaktertrek wordt beschouwd —, als afwijkend kenmerkt, wanneer zulk een „liefdevoorwerp" ook zonder de persoon de geslachtsdrift opwekt.

Vanzelfsprekend bestaan ook op dit gebied tusschen gezonde

en afwijkende personen allerlei overgangen, vanaf de voorliefde voor blonde haren tot het hartstochtelijk vereeren van de „gouden haarweelde" en de diefstal ervan; vanaf de man, die een haarlok van zijn vrouw of meisje in een medaillon draagt, tot dengene, die een hotelmeisje omkoopt om des morgens uit de bedden der vrouwelijke gasten uitgevallen haren te verzamelen.

Zelfs de levendigste fantasie kan zich nauwelijks van de oneindige verscheidenheid van voorwerpen en kleinigheden, welke voor een fetischist van groote beteekenis kunnen zijn, eenigermate een denkbeeld vormen.

Wanneer door zedelijkheidsapostels vaak tegen „het naakt in de kunst" een belachelijke propaganda gevoerd wordt, dan verliezen zij uit het oog, dat de meeste menschen niet — zooals zijzelf — door de naakte lichamen geslachtelijk geprikkeld worden, maar dat op velen het bedekte of gedeeltelijk-bedekte lichaam een erotisch veel sterker prikkel uitoefent.

Zouden dergelijke fanatici logisch te werk gaan, dan moesten zij — zooals bij de Oosterlingen — eischen, dat ook het gezicht bedekt werd, daar zulks in verhouding tot andere deelen, gewoonlijk een veel sterker erotische aantrekking uitoefent. Zij moesten tevens voor het bedekken van de oogen en haren in het krijt treden.

Krafft-Ebing vertelt van een schoen-fetischist, dat hij het etaleeren van damesschoenen zeer onzedelijk vond. Mij deelde eens een corset-fetischist mede, dat naar zijn meening de etalages van de talrijke corsetten-zaken het toppunt van onbetamelijkheid waren.

Zeldzaam zijn echter de zonderlinge gevallen, waarin individuën zich tot lichamelijke of geestelijke tekortkomingen van

anderen aangetrokken voelen. Ook in de litteratuur komen voorbeelden van mannen, die aan verlamde of hinkende vrouwen de voorkeur geven, voor, en Lydston (A lecture on sexual perversion, Chicago 1890) beschrijft een geval van een man, die liefde tot een vrouw opvatte, omdat haar onderbeen geamputeerd was, na haar dood zocht hij vergeefs naar een in dit opzicht overeenkomstige echtgenoote.

Een eigenaardig geval van kleeding-fetischisme werd mij eens, door een van mijn patiënten, toevertrouwd. Deze, een intellectueel, voelde zich steeds onweerstaanbaar tot vrouwen in rouwkleeding aangetrokken. Ontmoette hij een dame met weduwe-sluier, dan volgde hij haar. Tenslotte werd hij op een diep-treurende weduwe zoo verliefd, dat hij haar ten huwelijk vroeg.

Krafft-Ebing heeft (tamelijk oppervlakkig) de fetischisten in twee groepen verdeeld, n.l. diegenen, die een lichaamsdeel en diegenen, die een kleedingstuk als fetisch beschouwen. Tot de laatste groep behooren de ondergoed- en schoenfetischisten, — voor wie de sexuoloog Iwan Bloch, naar de bekendste vertegenwoordiger van deze anomalie, Rétif de la Brétonne, de naam Rétifisme voorgesteld heeft —, verder behooren ertoe al diegenen, die door bepaalde stoffen, zooals zijde, pels, gummi en leder erotisch geprikkeld worden.

Beter dan deze indeeling is zeker die, welke het fetischisme met zintuigelijke prikkels in verband brengt en die nagaat of het om sexueele indrukken van gezicht-, gehoors-, reuk-, smaak- of betastingsfetischisme gaat.

Enkele woorden nog over de oorzaak van deze, op den eersten blik, zoo vreemdsoortige afwijking. Hij, die als ik, aanhanger van de leer der incretorisch-bepaalde sexuaal-consti-

tutie is, zou zeker door het fetischisme in zijn meening aan het wankelen gebracht worden, indien hij ziet, dat de neiging zich vaak tot voorwerpen uitstrekt, die bij de geboorte van den fetischist niet bestonden.

Maar, wie het ontstaan van deze neiging tot op den wortel volgt, zal moeten toegeven, dat het aanvaarden van een toevallige samenloop van omstandigheden, — zooals Binet en Krafft-Ebing concludeeren —, geen toereikende verklaring geeft en dat het dispositioneele, constitutioneele element eraan toegevoegd moet worden.

Reeds het constateeren van het feit, dat de fetisch ontzettend veel voorkomt, de fetischistische invloed echter in verhouding gering is, doet vermoeden, dat hier met de door de constitutie-bepaalde driftrichting, zij het niet onmiddellijk, in het oogloopende samenhang, bestaat.

Het gaat hier om de voorliefde voor eigenschappen, die als symbool gelden, om de gedachten-verbindingen, die niet alleen op uiterlijke ervaring berusten, maar, die de minnaar, zonder zich er vaak van bewust te zijn, met het begeerde voorwerp verbindt.

Nemen wij bijv. de haarvlecht-afsnijder, een fetischistisch type, dat de politie in vroeger tijd handen vol werk bezorgde. De blonde vlechten symboliseeren hem het innige, fragiele van het Gretchen-type in zoo hooge mate, dat zij voor hem tenslotte ook onafhankelijk van haar eigenares tot fetisch worden. Crimineele beteekenis heeft ook het tegendeel der sexueele object-hechting, het negatieve a n t i - f e t i s c h i s m e, de sterke afkeer van bepaalde lichaamsdeelen, zooals b.v. de borsten van een vrouw, de baard van een man, of kleedingstukken, zooals het rokcostuum bij den man en bepaalde stoffen bij de

vrouw. Draagt het fetischisme meestal een masochistische, zoo constateeren wij bij het anti-fetischisme een sadistische trek, die zich gemakkelijk in de crimineele drang ontlaadt, voorwerpen die afkeer opwekken, stuk te snijden, met verf of inkt te bespatten; hoe vaak lezen wij niet in de kranten, dat vrouwenkleeren stuk gesneden werden of met een of andere vloeistof bespat.

In den roman „Fetischhass" van Gustav Adolph Weber, wordt zelfs een geval geschilderd van een dame, die zulk een onoverwinnelijke afkeer van een rokcostuum had, dat zij den man na een liefdesscène doodde, toen hij dit kleedingstuk weer aantrok.

Staat het fetischisme en het anti-fetischisme slechts in bepaalde gevallen in betrekking tot de criminaliteit, zoo vormt, volgens mijn meening, het exhibitionisme een geweldige schending van de rechten van een tweede persoon.

Is de objectieve schade voor deze tweede persoon niet zoo groot als in het algemeen aangenomen wordt, afgezien van enkele exceptioneele gevallen, waarin de exhibitionistische schrik niet slechts eerbaarheid-krenkend, maar ook een psychische schok (sexueel-trauma) tot gevolg heeft, is het niet te loochenen, dat deze handeling een beleediging voor de persoon vormt, die dit moet aanzien.

Anderzijds is de exhibitionist een afwijkende, die reeds psychisch zwaar lijdt en ons gevoel verzet zich er tegen om hem ook nog strafrechterlijk te vervolgen. Hem zonder meer op vrije voeten te laten is — volgens mijn meening — ook weer niet mogelijk; het eenige juiste lijkt mij een op heeterdaad betrapte exhibitionist onder behandeling van een zenuwarts te stellen of zoolang in een zenuw-inrichting onder te brengen,

tot men hopen mag, dat zijn wilskracht zijn afwijkende drift kan beheerschen.

Ook het exhibitionisme of de „toondwang", is eerst sedert enkele tientallen jaren wetenschappelijk bestudeerd, de eerste publicatie over deze afwijking verscheen in het jaar 1877 van den Franschen professor Lasègue, onder den titel: „Les Exhibitionnistes".

Persoonlijk heb ik in mijn gerechtspractijk meer dan 200 gevallen te beoordeelen gehad en ik ben tot een conclusie gekomen, die in tal van punten niet wezenlijk van die der andere geleerden verschilt.

Er bestaan drie groepen van exhibitionisten, de eerste is, volgens mijn ervaring, het kleinst in aantal en wordt gevormd door achterlijke menschen, meest seniel-demente mannen en vrouwen, die zich op belachelijke en onnoozele wijze ontblooten. Een tweede groep vormen de epileptici, bij wie de dwang-handeling de plaats van de epileptische aanval inneemt of een onbewust nevenverschijnsel van een epileptische aanval is.

Zoo kwam eens in het Instituut een arbeider, die enkele malen op de binnenplaats van de fabriek ge-exhibitioneerd had. Het bleek, dat de man aan epileptische bewustzijnsstoornissen leed, waarbij een sterke drang tot urineeren optrad, die hem automatisch er toe dwong in den schemertoestand zijn kleeren los te maken.

De derde en grootste groep toont geen schemertoestand en vaak ook niet een zoo sterke bewustzijnsstoornis, dat de herinnering ontbreekt. Het zijn gewoonlijk zware psychastenici en geestelijk vaak hoogstaande menschen (zoo beroofde een der bekendste tooneelspelers van het Deutsche Theater zich

van het leven, omdat hij door dezen drang bezeten was) bij wie deze drang met alle kenteekenen van een dwang-neurose optreedt: angst en onrust tevoren, lange innerlijke tweestrijd, die door de rechters vaak ten onrechte als een teeken van overleg wordt beschouwd, dan het uitvoeren van de ontblooting, meestal zonder, soms met eigenaardige bewegingen en uitroepen en tenslotte een ontspanning, die het midden houdt tusschen rust en wroeging.

De exhibitionist oefent zijn drifthandeling op verschillende manieren uit. De meest voorkomende is, dat hij op straat, in het bosch, achter struikgewas, in de coupé, ook aan het venster, plotseling ten overstaan van vrouwen, jonge meisjes, vaak ook kinderen, zijn jas terugslaat om zijn naaktheid te toonen.

Enkele sexuologen beschouwen het exhibitionisme als een „demonstratief-sadisme". Zoo noemt Merzbach haar een symbolische, Bloch een zwakkere vorm van sadisme. Een soortgelijk standpunt neemt Wulffen in zijn „Psychologie des Verbrechens" en Freud in de „Drei Abhandlungen über Psycho-analyse" in, waarbij hij ook hier op de infantiele sexualiteit wijst, waaraan het gevoel van schaamte pleegt te ontbreken.

Persoonlijk kan ik mij, gezien mijn practische ervaring, met deze theoretische beschouwingen niet vereenigen.

Wie, zooals ik, een groot aantal exhibitionisten kent, weet, dat het meestal schuwe en weeke karakters zijn, die hoegenaamd niet de minste sadistische neigingen bezitten. Het is deze menschen er zeker niet om te doen iemand schrik aan te jagen of een gewelddaad te plegen, veeleer wenschen zij hun slachtoffers en zoodoende ook zichzelf lust te verschaffen.

Het eigenlijke exhibitionisme is volgens mij een te sterke reactie op fetischistisch-werkzame prikkels. De sexueele handeling zelf heeft iets kinderlijks, daarom treedt zij èn bij geslachtelijk-achterlijke infantielen èn bij seniel dementen op, in het tweede geval echter slechts zeer zelden.

Verschillende sexuologen nemen het standpunt in, dat elke „tentoon- of blootstelling" van de eigen persoon, terug te brengen is tot de exhibitionistische afwijking. Iedere tooneelspeler of zanger, maar ook ieder kunstenaar, is in wezen exhibitionist.

„Alle kunstwerken", zoo schrijft Wulffen, „zijn psychische ontblootingen met sadistisch karakter", want zoo gaat hij verder: „men dwingt de wereld eigen belevenis op".

Het is juist, dat vele „tentoonstellingen" gelijktijdig „blootstellingen" zijn, maar van hier tot de exhibitionistische handeling is nog een lange, lange weg.

Evenzoomin is het juist in de „tentoonstelling" van lichamelijke kwaliteiten een exhibitionistische handeling te zien, zooals in het décolleté der dames of de bloote beenen der dans-girls.

Ook in het dierenrijk zijn soortgelijke erotische „tentoonstellingen" om de partner in het liefdesspel aan te lokken zeer verbreid, maar al deze vormen van sexueele ijdelheid hebben met het eigenlijke exhibitionisme slechts een zekere, uiterlijke overeenkomst.

XI.

PER SCIENTIAM AD JUSTITIAM.

Keeren wij tot ons uitgangspunt terug : de blanke samenleving is ziek, zwaar ziek. Op ieder gebied. Zoowel econo-

misch, politiek, juridisch, cultureel. En tenslotte ook: ideologisch.

En een onderdeel van de gezamenlijke ideologie vormt: de sexueele ideologie van deze samenleving of, zooals hij in het dagelijksch leven tot uitdrukking komt: de sexueele moraal.

Maar niet alleen op cultureel of ideologisch gebied blijkt het ziek-zijn van onze samenleving; ook physiologisch en biologisch is dit het geval.

Denken wij maar eens aan de verwoestingen, die oorlog en burgeroorlog, crisis en jarenlange armoede en ontbering teweeg hebben gebracht.

Wie, zooals ik, een wisselwerking aanneemt, tusschen individu en omgeving en omgekeerd, is dus niet verwonderd, dat er zich zooveel gevallen voordoen, waarin sprake is van een zieke sexueele aanleg als gevolg van een zieke — door vererving of levensverhoudingen — algemeen-lichamelijke constitutie.

Ondervoeding, oververmoeidheid, slechte woningtoestanden alsmede de volkskankers alcohol, geslachtsziekten en tuberculose, oefenen onmiddellijk op de individuën en zoodoende middellijk op hun algemeene constitutie en sexueele stofwisseling, een ongunstige invloed uit, hetgeen op hun beurt weer het klierenstelsel en de kiemcellen ongunstig beïnvloedt. Daarenboven drijven crisis en sexueele moraal de individuën naar de sexueele verdringing, met als oorzakelijk gevolg de sexueele neurose en allerlei dwangtoestanden en dwangangsten.

De sexueele verdringers worden sexueele vervolgers en zij vervolgen o.a. met voorliefde de sexueel-afwijkende indi-

viduën. Zij zien niet in — in hoofdzaak door een tekort aan sexueel weten — dat hier sprake is van gradaties van hun eigen afwijkende sexualiteit.

Ik was diep ontroerd, wanneer ik in gevangenissen bij het bezoek van de moeder aan hun dochter of zoon, die wegens een zedenmisdrijf tot gevangenisstraf was veroordeeld, aanwezig was; wanneer ik zag met welke liefde zij tot hen sprak. Haar natuur-instinct verbood haar te veronderstellen, dat haar kinderen, die zij ook van den goeden kant kende, werkelijke misdadigers waren.

Dit moederlijke natuur-instinct moeten wij allen trachten te verwerven.

Zoo onbegrijpelijk het, vandaag den dag, voor ons is, dat men ongeveer honderd jaren geleden, geesteszieken als bezetenen aan ketenen legde, evenmin zullen onze nakomelingen over honderd jaren begrijpen, hoe het mogelijk was, dat wij menschen met een afwijkende geslachtsdrift in gevangenissen in plaats van in daartoe bestemde inrichtingen onderbrachten.

Per scientiam ad justitiam : door wetenschap tot rechtvaardigheid, door geslachts- tot menschenkunde en van menschenkunde tot menschelijkheid !

SCHADELIJKE INVLOEDEN OP HET GESLACHTSLEVEN

„Liebt Euch ohne Gewalt, ihr Freien —
und eure Kinder werden Geschwister sein!"

OTTO GROSZ.

I.

MAATSCHAPPIJ EN GESLACHTSLEVEN.

Wie het eeuwenoude vraagstuk van het liefdes- en geslachtsleven der menschen niet alleen vanuit een biologisch, psychologisch, maar ook vanuit een sociologisch standpunt bekijkt, weet, dat de schadelijke invloeden op het geslachtsleven te wijten zijn aan de huidige en vroegere slechte levensverhoudingen der individuën.

Wie dit doet, zoekt dus niet alleen de oorzaken van de verkommering van het liefdes- en geslachtsleven in psychische en physische factoren of werpt de schuld op de eeuwenoude sexueele onmoraal, maar in de maatschappelijke verhoudingen, die steeds weer aan verandering onderhevig zijn.

Analyseert men deze maatschappelijke verhoudingen, zoo blijkt, dat de aloude plagen, die hun ontstaan te danken hebben aan de klasse-tegenstellingen, zooals armoede, oorlog, onderdrukking en onwetendheid, factoren, die de geheele menschelijke persoonlijkheid doen verkommeren en in zijn vrije ontplooiïng trachten te remmen, tevens hun invloed doen gelden in het liefdes- en geslachtsleven.

In een maatschappij als de onze, waarin, om de woorden van den grooten Franschen socioloog Charles Fourier te gebruiken, de „armoede de rijkdom produceert", waar een stelsel van voortbrenging begrepen is in zijn ondergang, waar millioenen arbeiders en geëmployeerden werkloos zijn en leven beneden of juist op het bestaansminimum en de overige

millioenen voor lage loonen zwoegen aan de voorbereiding van een nieuwen oorlog, waarin de middenstand stelselmatig wordt ten gronde gericht en de boerenstand wordt geteisterd door een permanente crisis, waar reeds de oorlog woedt en economische, politieke, geestelijke en geslachtsonvrijheid in tal van landen tot systeem is verheven, in zulk een ontredderde wereld kan er ook geen sprake zijn van een volkomen en dus natuurlijke ontplooiïng van het liefdes- en geslachtsleven.

Want geslachtspersoonlijkheid en geslachtsdrift zijn afhankelijk en worden bepaald door de geheele menschelijke constitutie en de gezondheid van het ingewikkelde cellencomplex „mensch" genaamd.

Nemen wij nu met den Amerikaanschen bioloog Th. Hunt Morgan aan, dat er tusschen ieder levend wezen en zijn omgeving een voortdurende uitwisseling van energie plaats vindt, dan is het wel duidelijk, welke overwegende invloed de levensverhoudingen van de menschen op zijn geheele en dus ook op zijn geslachtspersoonlijkheid uitoefenen.

Er is dus sprake van een voortdurende wisselwerking milieu-organisme en omgekeerd organisme-milieu en zoo komen wij tot de slotsom, dat ook de geslachtspersoonlijkheid geen onveranderlijke grootheid, maar dat zij, evenals alles, onderworpen is aan de relatieve wetmatigheden van natuur en maatschappij.

Er zijn vele geleerden geweest, die door een edele en prijzenswaardige drift bezield, de „sexueele aanleg" van de menschen wilden verbeteren, zonder ook de maatschappelijke verhoudingen te willen veranderen.

Dit is onbegonnen werk. De maatschappelijke of levensverhoudingen scheppen de menschen zelf. En deze zijn dus niet anders te verbeteren dan door deze te veranderen.

En deze verandering moet o.a. bestaan in : het opheffen van het privaatbezit van productie-middelen, het geslachtsbezit van de vrouw en de grenzenlooze onwetendheid op sexueel gebied ; eerst in zulk een veranderde wereld bestaat de mogelijkheid, dat ook de schadelijke invloeden op het geslachtsleven langzamerhand zullen worden opgeheven.

II.

GESLACHTSDRIFT EN VOEDING.

De kapitalistische productiewijze, de wijze van voortbrenging van dit tijdvak, heeft een millioenenklasse van vrije loonarbeiders en geëmployeerden geschapen, die van de verkoop van de arbeidskracht leven. En deze wordt door de voeding enz., in stand gehouden.

Indien dus het arbeidsloon laag is en het aantal voedingsmiddelen, dat de werker voor zich en zijn gezin ervoor koopen kan gering, lijdt zijn geheele persoonlijkheid er onder, ook dus zijn arbeidskracht en zijn geslachtspersoonlijkheid.

Het doel van de voeding is het stillen van den honger, die ontstaat door een verlies van bepaalde levenssappen der lichaamscellen, voorts, deze voor het organische leven schadelijke toestand te doen ophouden.

En dit doel wordt bereikt door het zoo gecompliceerde proces der voedselopname en digestie, waarbij de van buiten af toegevoerde voedingsstoffen worden omgezet in zoodanige chemische verbindingen als door de afzonderlijke cellen kunnen worden opgenomen.

Hierbij speelt de bloedsomloop een groote rol. De aanwezigheid van het bloed is voor de aanvulling der levenssappen der enkelvoudige levenscellen een absolute noodzakelijkheid,

zoo zelfs, dat een cellencomplex, dat geheel van de bloedsomloop wordt afgesloten in zeer korten tijd sterft.

Het aantal menschelijke cellen bedraagt 30 billioen, waarvan 22 billioen tot de in de bloedvloeistof zwemmende cellen behooren.

In bloed en lymphe bevinden zich de voedingsstoffen in zoo elementairen toestand, dat de celverbindingen deze door middel van eenvoudige chemisch-physische processen in zich kunnen opnemen en er de voor het leven noodzakelijke bestanddeelen uit kunnen vormen.

Deze voedselopname van de lichaamscellen nu heeft veel overeenkomst met het voedingsproces zooals wij dat kennen bij eencellige organismen, waarbij nog in het oog gehouden moet worden, dat de opname van voedingsstoffen binnen zekere grenzen, in evenwicht moet zijn met de bij de stofwisseling (ook de sexueele stofwisseling) uitgescheiden producten.

Bij de jongere cellen heeft daarbij een voortdurende vormverandering plaats door het groeien. Is echter een bepaalde grootte bereikt, is er om zoo te zeggen een toestand van verzadiging ingetreden, dan valt de moedercel door deeling of knopvorming in twee dochtercellen uiteen, die van dat oogenblik af ieder een zelfstandige levenseenheid vormen. Dit is de zeer primitieve, meest voorkomende voortplantingswijze der eencellige wezens. (Protozoën)

Wat heeft dat nu gemeen met de ontwikkeling en voortplanting der veelcellige organismen (Metazoën)? Welnu, ook hier deelen zich de cellen, waaruit het jeugdige organisme bestaat, zoodra zij een bepaalde grootte en verzadiging bereikt hebben. Wij zeggen dan de weefsels, de organen: de geheele mensch groeit!

Het geheele ontwikkelingsproces, dat zich vanaf de be-

vruchting tot aan het tijdstip van volwassen zijn (in onze streken voor den gezonden man ongeveer tot het 25ste levensjaar) afspeelt, bestaat uit een reeks verzadigings — en deelingsprocessen analoog aan de boven geschilderde.

Maar deze celdeelingen, dikwijls onderbroken door een strijd om het bestaan der cellen onderling, bewerken allen het gedurende een bepaalden tijd voortbestaan der afzonderlijke celwezentjes, doch geenszins dat van het groote en ingewikkelde cellencomplex „mensch" genaamd. Zijn drang tot leven moet naar andere middelen grijpen om tot het doel te geraken. Ook nu weer kan een analogie in het leven der protozoën ons ter verduidelijking helpen.

Als zich het eencellige lichaam voortdurend in dochtercellen heeft gedeeld, dan treedt ten slotte het oogenblik in, waarop de jongstgevormde cellen zoo groot gebrek hebben gekregen aan levensenergie, dat verdere voortplanting onmogelijk is geworden. Dat is het oogenblik van uitputting, waarmee een proces van afsterven begint, dat zou eindigen met den algeheelen ondergang van de soort.

Om dat te voorkomen moet het eencellige wezen af en toe met een individu van dezelfde soort versmelten, zich copuleeren, en eerst het daaruit ontstane wezentje, het versmeltingsproduct, de door synthese ontstane nieuwe cel is wederom in staat door verdere vruchtbare deelingsprocessen levenskrachtige nakomelingen tot stand te brengen. Heeft de aldus verkregen verhoogde voortplanting-, d.i. deelingskracht weer een bepaalden tijd bestaan, dan treedt wederom een verslapping in, waardoor een nieuwe vivificatie door versmelting noodzakelijk wordt.

Passen wij nu de kennis van bovengenoemde feiten toe op de veelcellige individuën, dan komen wij tot verrassende, doch overigens zeer natuurlijke gevolgtrekkingen.

Indien het namelijk mogelijk zou zijn, dat de afzonderlijke cellen, waaruit het lichaam der metazoën is samengesteld, hun voortplantingsenergie zoo nu en dan door versmelting met andere gelijkwaardige cellen weer konden doen opleven, dan zou het niet moeilijk zijn in te zien, dat de levensduur en de levenskracht voor de metazoën even onbegrensd zou zijn als van de eencellige organismen. Daardoor zou dan een onsterfelijkheid der veelcellige organismen, d.w.z. van alle planten en dieren mogelijk zijn, in denzelfden zin als wij zulks aantoonden voor de protozoën.

Dit is niet het geval. Er bestaat n.l. een ver-doorgevoerde differentiatie der cellen, d.w.z. het geheel en al aangepast zijn aan speciale functiën in het lichaam.

De biologie heeft geen halt gemaakt bij de ontdekking van de cel. Zij heeft vastgesteld, dat zich in het inwendige van de celkern kleine korreltjes of draadjes bevinden, de chromosomen genaamd, omdat deze kernkorrels door bepaalde kleurstoffen — in tegenstelling tot hun omgeving — diepdonker gekleurd worden.

De chromosomen zijn de dragers van het erfgoed en bewerken ook, dat iedere cel in het lichaam door deeling steeds weer dezelfde voortbrengt: de spiercellen vormen spiercellen, de zenuwcellen, zenuwcellen, de levercellen, levercellen enz. enz., maar slechts zoolang de chromosomen onbeschadigd blijven, anders wordt deze erfelijkheidswet onderbroken.

Ieder lichaam bezit ook cellen, waaruit zich een nieuw lichaam opbouwen kan: de geslachtscellen. In hun chromosomen zijn alle physisch-psychische eigenschappen opgestapeld, die hun dragers in de loop der eeuwen van hun voorvaderen hebben geërfd.

Deze geslachtscellen zijn echter evenzeer afhankelijk van

allerlei uitwendige factoren, zooals bijv. de voeding, dan de andere cellen. En zoo is het mogelijk, dat eigenschappen, die in het organisme tengevolge van een onvoldoende of verkeerde voeding ontstaan, op de nakomelingen vererfd worden.

Wanneer de spermatozoid zich met de groote vrouwelijke kiemcel — het ovulum — vereenigd heeft, begint dadelijk na de innige versmelting der beide kiem- of geslachtscellen een levendig deelingsproces. Het doel is een derde individu in het leven te roepen, dat, hoewel het uit beide te voorschijn kwam, noch volkomen aan den vader, noch volmaakt aan de moeder gelijk is.

Wanneer wij nu deze sperma — en eicel als deelen, ofschoon uitgestooten, van het oorspronkelijk organisme beschouwen en zien, dat deze door de voedingsverhoudingen der ouders direct beïnvloed moeten worden (waarbij wij de voeding der foetus door de moeder nog buiten beschouwing laten), dan begrijpen wij, dat deze cellen zekere van de voedingstoestand van de ouders afhankelijke eigenschappen verwerven zullen, dat de cellen van een goedgevoed organisme een sterker levenskracht bezitten zullen dan die van een slecht gevoed, dat bovendien het verschil van de spankrachten in de oorspronkelijke kiemcellen van invloed op de eigenschappen van haar dochtercellen en hierdoor op de constructie van het geheele zich ontwikkelend organisme zijn zal.

Een verkeerde — of ondervoeding levert dus niet alleen allerlei gevaren op voor de nakomelingen van dergelijke menschen, maar remt, vermindert en vervormt ook — hierop komen wij nog uitvoerig terug — de geslachtsdrift van deze menschen zoodanig, dat zij er schade van ondervinden in hun liefdes- en geslachtsleven, hetwelk in laatste instantie niets anders dan een omzetting in energie der voeding is.

In welke mate het geslachtsleven afhankelijk is van de voeding heeft ons dr. Magnus Hirschfeld in zijn „Geschlechtskunde" beschreven. Tijdens de hongerblokkade door de Entente in de jaren 1917—'18 in Duitschland constateerde hij bij vele vrouwen, dat niet alleen de menstruatie tijdelijk ophield, maar dat ook in vele gevallen de geslachtsdrift totaal verdween.

Dit is wel een uiterst kras voorbeeld, maar Grotjahn komt in verband met dergelijke onderzoekingen tijdens de crisisjaren tot soortgelijke conclusies en tal van beoefenaars der moderne voedingswetenschap zijn op grond van proeven tot de slotsom gekomen, dat een eenzijdige- of ondervoeding een degeneratieve invloed uitoefent op het protoplasma der cellen, de celkernen en de chromosomen, ook bij de geslachtscellen.

Een bekend verschijnsel bijv., zooals de Engelsche ziekte of rachitis bij jonge kinderen met zijn ongelukkige nasleep van lichaamsvervormingen (bochel, bekkenverenging bij vrouwen enz.) berust op voedingsfouten en verdwijnt gewoonlijk door aanwending van anti-rachitische vitaminen. Deze vitaminen zijn natuurlijke incretorische stoffen der planten ; de ontdekking hiervan beteekent een nieuwe belangrijke vooruitgang van de wetenschap. Voordien waren sommige voedingsmiddelen-physiologen ervan overtuigd, dat de chemie het nog eens zoover zou kunnen brengen, dat fabrieken en laboratoria de natuur vervangen konden.

Dit bleek een vergissing te zijn. Toen Kasimir Funk, de leider van het kanker-hospitaal te Londen de proef op de som nam en dieren met voedingsstoffen voerde, welke de stoffen eiwit, vet, koolhydraten, water en mineralen in chemisch zuiveren vorm en in de juiste hoeveelheden, zooals deze op de recepten der voedingsmiddelen-experts waren voorgeschreven, bevatte, traden bij deze dieren zware voedingsstoornissen, ver-

anderingen van hun geslachtspersoonlijkheid en hun geslachtsdrift, groei-stoornissen en een vroegtijdigen dood op.

„Wij eten in de planten zonne-energie", heeft de groote Duitsche chemicus Wilhelm Ostwald eens gezegd en hij had gelijk.

Voeding is in beginsel niets anders dan de omzetting van de eené vorm van energie in de andere, in de groote eenheid die de natuur vormt.

Want wij weten, dat in iedere gezonde cel de volgende 12 elementen van de 80, die zich op aarde bevinden, vereenigd zijn : koolstof, waterstof, zuurstof, stikstof, natrium, kalium, lacium, magnesium, chloor, fosfor, zwafel en ijzer ; zij bouwen de levende substantie, het plasma op, een substantie, die op zijn beurt weer als voedselbron voor de chromosomen dient.

III.

VITAMINEN EN HORMONEN.

Vanzelfsprekend vormt het gebruik van voldoende en goed voedsel geen heelmiddel tegen alle kwalen, maar toch is het van het allergrootste belang, dat onze voedingsmiddelen de vier belangrijke vitaminen A, B, C, en ook E (de sexueele vitamine) bevatten, die voor de gezondheid van de totale constitutie en de sexueele noodzakelijk zijn.

In het midden der negentiende eeuw heerschte in de medische wetenschap een hevige strijd tusschen de aanhangers van twee richtingen n.l. die der humoraal-pathologie (bloedziekteleer) en cellulair-pathologie (cellenziekteleer).

De eerste richting stond onder leiding van den anatoom Rokitansky (1804—'78) te Weenen (de zoogenaamde Weensche school), de andere onder die van zijn collega Professor Rudolph Virchow (1821—1902) te Berlijn.

Professor Brown Séquard vond in 1889 de synthese tusschen de twee richtingen in de leer der inwendige secretie, waarbij de cel als chemisch laboratorium en fabriek verschijnt, welke die stoffen aan het bloed afgeeft, die de dragers van alle levensverschijnselen in gezonde en zieke toestand zijn.

Met het bloed worden de klierafscheidingen naar alle cellen, weefsels en organen van het lichaam gebracht om deze in hun ontwikkeling aan te sporen of te remmen, zonder zelf echter als bouwsteen aan de opbouw der organen deel te nemen.

„Op deze wijze", zegt Professor Brown Séquard, „wordt de solidariteit der cellen door een mechanisme gevormd, dat naast het zenuwstelsel bestaat."

Van dit klierenstelsel zijn wel de voornaamste de geslachtsklieren, die een dubbele functie hebben, een excretorisch en een incretorisch deel.

Tot het excretorisch deel behoort de uitstooting der geslachtscellen, tot het incretorisch deel de bepaling der geslachtspersoonlijkheid en ten slotte de totale persoonlijkheid, tezamen met de vijf andere klieren : de schild-, thymus-, pijnappelklier, kleine nieren en hypophyse.

De mensch is dus, wat zijn klieren zijn, in het bijzonder zijn geslachtsklieren. De inwendige afscheiding van deze klieren noemt men hormonen. Deze hormonen gaan direct in het bloed over, dat door de klier stroomt en hen naar de kleinste cellen van het organisme brengt.

De belangrijkste klier is de geslachtsklier, de teelballen bij den man en de eierstok bij de vrouw. Deze klier produceert het sexueele hormoon. In zeer nauw verband met deze geslachtsklier bevinden zich : 1. Het aanhangsel van de hersenen, de hypophyse, 2. de schildklier en 3. de bij- of nevennieren.

1. De hypophyse bestaat uit een voorste en achterste kwab.

De voorste kwab interesseert ons in het bijzonder, omdat deze de groei van het individu bevordert en vooral de rijping van de geslachtsklieren. Door middel van nauwkeurige experimenteele onderzoekingen, heeft men vastgesteld, dat alle jonge dieren, welke men een extract van de achterste kwab van de hypophyse inspoot, eensklaps begonnen te groeien en dat bij hen de geslachtsdrift zich eerder uitte dan bij normale dieren. Zelfs bij oude dieren, waarbij de geslachtsdrift begon te verflauwen, vingen de geslachtsklieren weer opnieuw aan te functioneeren, toen men op hen een dergelijke proef toepaste.

2. De schildklier. Zijn hormoon is eveneens noodzakelijk voor het normaal functioneeren van de geslachtsklieren. Wanneer de secretie van de schildklier geheel of gedeeltelijk niet normaal functioneert, ontstaan er groeistoornissen, een algeheel lichamelijke en geestelijke verkommering en een vermindering of een algeheel verdwijnen van de activiteit van de geslachtsklier.

3. De bij- of nevennieren danken hun naam aan de nabijheid van de nieren, waarmee zij overigens niets gemeen hebben. Zij kunnen bij het individu niet alleen de puberteitsverschijnselen van het eigen, maar ook van het andere geslacht te voorschijn roepen, dus een dubbelgeslachtelijke, bi-sexueele vroegrijpheid.

Heden ten dage betwist men niet langer de enorme invloed, die de geslachtsklieren op de ontwikkeling, groei en de vorming van het lichaam, in het bijzonder op de intellectueele en moreele vorming van het karakter uitoefenen. Bij het dier kende men reeds sinds duizenden jaren de invloed van de kastratie en ook bij den mensch is de vorming van zijn heele wezen, hetzij door kastratie, hetzij door een ziekelijke verkommering der geslachtsklieren, groot.

Verschillende Engelsche, Amerikaansche en Russische geleerden zijn tot de conclusie gekomen, dat er een verband tusschen de incretorische stoffen der planten, de vitaminen en de incretorische sappen der menschen, de hormonen moet bestaan en dat dus een goede vitaminenrijke voeding van het grootste belang is voor een gezonde sexueele aanleg van den mensch.

Drie Russische geleerden, de professoren Sergelew, Stefko en Puzig hebben enkele jaren geleden eenige belangrijke bijzonderheden over het verband tusschen voeding en puberteitsontwikkeling bij de Mongolen en Burjats gepubliceerd. Zij stelden het volgende vast: bij de Mongolen treedt de geslachtsrijpheid vrij laat in, dikwijls om en nabij het 21ste levensjaar. De beharing is dun, volwassenen, die 1.64 m. bereiken, acht men er groot, terwijl de lichaamstypen overigens weinig verschil vertoonen en op jeugdige bi-sexualiteit wijzen.

Heel anders is het met de Burjats gesteld. Deze worden op hun 13e of 14e jaar geslachtsrijp en bezitten een sterke beharing. De groei houdt vroeg op en de gemiddelde lichaamslengte is 1.60 m. De zoo sterk uitgesproken physiologische verschillen dezer volksstammen verklaren de onderzoekers uit een verschil in voedingswijze.

De Mongolen zijn een stam van herders in wier voeding een tekort aan vitamine E (de sexueele) opvalt. De Burjats daarentegen zijn landbouwers en de landbouwproducten, die hun voeding uitmaken, houden dit vitamine in voldoende mate in.

Deze gevolgtrekking wordt bevestigd door onderzoekingen bij een groep van grens-Burjats, die tegelijk herders en landbouwers zijn en dus een tusschen-type vormen.

De onderzoekingen op dit gebied zijn nog niet afgesloten, want men mag natuurlijk niet met de resultaten bereikt bij

volken, die op een lager cultuur-niveau staan, tevreden zijn.

Maar dit is heden ten dage wel zeker: onder-, over- en verkeerde voeding werkt niet slechts kiemcelbeschadigend en kan dus noodlottige gevolgen hebben voor de nakomelingen, maar zij beïnvloedt ook de groei en oefent zoo schadelijke invloeden op de geslachtspersoonlijkheid en de geslachtsdrift uit. Men zou zich echter aan een groote eenzijdigheid schuldig maken, indien men de voeding algeheel aansprakelijk stelde voor de verkommering van het libido bij millioenen individuën.

Er zijn meer physiek-schadelijke invloeden. Het hoeft niet gezegd te worden, dat zon en frissche lucht eveneens belangrijke „voedingsmiddelen" voor de menschen zijn. En dan is er nog iets, waarop wij wijzen moeten: behalve de ondervoeding, kan ook de oververmoeidheid kiemcel-beschadigend en remmend op de geslachtsdrift werken.

Enkele onderzoekers, waaronder de Duitscher Weichart, is het gelukt het zoogenaamd vermoeidheidstoxine(het kenotoxine) te ontdekken en hiermede proeven op dieren te nemen. Het zou ons te ver voeren om de resultaten van deze onderzoekingen in haar geheel te vermelden en volstaan met te verklaren, dat toedienen van een te groote dosis van dit vermoeidheidsgift een schadelijke invloed had op alle cellen en celcomplexen, de geslachtscellen en klieren incluis.

Bij de menschen verdwijnt dit gift weer, indien het lichaam voldoende rust krijgt om zich te herstellen.

Laten wij, om tot een goed begrip van deze schadelijke invloeden te komen, de potentie eens voorstellen in de vorm van electrische energie. Zij verschijnt dan als de resultante van „lading" en „weerstand". Om een bepaalde hoeveelheid electrische energie te verkrijgen, kan men de „lading" opvoeren of de „weerstand" verminderen. Dit geldt ook voor de potentie.

Lading en weerstand regelen dus iedere sexueele activiteit. De lading bestaat uit de verzadiging van het zenuwstelsel en het sexueele apparaat door middel van de hormoon van de geslachtsklier, de weerstand ligt op lichamelijk of zedelijk gebied en bemoeilijkt het normale verloop van het sexueele proces.

De slechte levensomstandigheden en levenswijze van millioenen menschen, de slechte voeding, lange werktijden, de woningtoestanden enz., hebben tot gevolg, dat hun potentie zeker niet zoo groot is als zij in normale omstandigheden zou zijn. Bij millioenen menschen blijft de sexueele activiteit tengevolge van een te geringe „lading", ver beneden de gewone normen. Zij bereikt weliswaar in de rijpings- en groeiperiode, dus tot het 25ste jaar het culminatiepunt, om dan veelal snel af te nemen.

Millioenen komen nooit tot een optimum van geluk.

Wie het bovenstaande opmerkzaam gelezen heeft, is het duidelijk, dat de eischen voor een menschwaardig bestaan, die door de arbeidersklasse sinds tientallen jaren worden gesteld, niet voortspruiten uit hebzucht of eigenbelang, maar van de grootste importantie zijn voor het welzijn van de geheele menschelijke constitutie en ook voor de geslachtspersoonlijkheid.

Wie het duidelijk is in welke mate een natuurlijke levenswijze in direct verband staat met een ongeremde sexueele activiteit, weet hoeveel juist de productieve mensch in dit opzicht tekort komt. De parasitaire of improductieve klasse heeft onder dit euvel niet te lijden, voor deze ontstaan de schadelijke invloeden op het geslachtsleven eerder door een teveel : overvoeding en een teveel aan vrijen tijd en werken de verwildering en losbandigheid in de hand, waaraan deze tijd van overgang zoo rijk is.

Maar, om niet in verdenking te komen te generaliseeren, moeten wij er op wijzen, dat de „weerstand" niet alleen op physisch, maar ook psychisch gebied ligt. Het sexueele proces bestaat uit een bewust en een onbewust deel. Het onbewuste wordt bepaald, zooals Freud en Havelock Ellis zeer terecht hebben opgemerkt, door lichamelijke prikkels, het bewuste door de voorstellingen en begrippen, die het individu op geslachtelijk gebied bezit en welke in laatste instantie worden bepaald door de begrippen van den tijd op dat gebied.

Terwijl dus de driftgraad en de driftrichting worden bepaald door de spankracht der cellen en de voor ieder mensch afzonderlijke klierenformule, wordt het psychische deel, dat zich in de hersenen afspeelt, sterk beïnvloed door de ideeën, die het individu zich over het geslachtsleven gevormd heeft en die vaak in flagrante tegenstelling zijn met de eischen, die de driftgraad en richting het stellen. En dan ontstaat er een conflict, dat de meeste menschen zich niet bewust worden. Dat zij zich zulks niet bewust worden is te wijten aan de opvoeding en voorlichting op geslachtelijk gebied, een thema, dat wij thans aan een bespreking gaan onderwerpen.

IV.

OPVOEDING TOT ONWETENDHEID.

„Opvoeding", heeft de encyclopaedist Holbach in zijn „Système de la Nature" gezegd, „is niets anders dan de kunst de menschen in den gunstigsten tijd, d.w.z. wanneer hun organen nog buigzaam zijn, de gewoonten, meeningen en levensverhoudingen bij te brengen van de maatschappij, waarin zij leven."

Zoo is ook de opvoedingsideologie van een tijdperk een deel

der gezamenlijke ideologie, in dezen tijd dus de resultante der christelijk-feodale en burgerlijk-kapitalistische, die beiden deze karaktertrek gemeen hebben: het opgroeiende, maar ook het reeds gerijpte geslacht in te voegen in het raam van de bestaande maatschappelijke orde. Zonder dit zou geen klassestaat of maatschappij kunnen bestaan.

Tot de gezamenlijke ideologie behooren ook de denkbeelden op het gebied van het liefdes- en geslachtsleven.

Welke taak vervult nu de opvoeding op dit gebied? Geen enkele zou men kunnen zeggen, of beter: het is de taak van ouders en opvoeders, van krant, kerk en radio om de menschen een natuurlijke, dus menschelijke levenswijze op dit gebied te beletten, om de psychisch-physische „weerstand" hier te vergrooten. Want op het gebied van het liefdes- en geslachtsleven heeft de burgerlijk-kapitalistische ideologie de begrippen der christelijk-feodale ten volle aanvaard en geldt dus de ascetische moraal (onthouding tot het huwelijk), die sinds duizenden jaren zooveel onheil in de blanke samenleving heeft gesticht.

Nog iets mogen wij hierbij niet uit het oog verliezen: in deze maatschappij wordt de vermaatschappelijking der vrouw bereikt door de geslachtelijke onderwerping aan den man, die haar, ondanks alle huichelarij, nog steeds als zijn privaatbezit beschouwd.

Zelfs een, in sommige landen geschiede politieke en economische bevrijding, heeft niet kunnen bewerken, dat de vrouw ook menschelijk werd bevrijd, d.w.z. dat voor haar de vrije liefdeskeuze werd hersteld.

Zoo is de geslachtelijke opvoeding in onze tijd gegrondvest op twee principes: eenerzijds op onwetendheid en onthouding en anderzijds op de leer der superioriteit van den man

en het gevolg is de grenzenlooze sexueele nood, die thans op aarde heerscht.

Fataal wordt deze onwetendheid, wanneer de jonge mensch in het critisch tijdperk van het septennaat der rijping (in onze streken tusschen zijn veertiende en een en twintigste jaar) is gekomen.

Voor of bij het optreden van de eerste pollutie of menstruatie hoorde de geslachtelijke voorlichting te beginnen, vooral om het vraagstuk der zelfbevrediging of ipsatie (onanie) te bespreken.

In tegenstelling tot enkele andere sexuologen kennen wij de ipsatie geen schadelijke invloed op de gezondheid toe.

In deze maatschappij waar de sexueele nood inhaerent is aan de sociale en waar vroegtijdige geslachtsvereenigingen meestal onmogelijk zijn om de eventueele gevolgen, is de ipsatie vaak het eenige middel om aan een ondragelijke spanning een einde te maken.

Maar, omdat de ipsatie een hechting beteekent aan het eigen-ik oefent zij een schadelijke invloed uit op het geslachtsleven.

De individueele geslachtsliefde eischt een binding of hechting aan een tweede persoon, hetgeen steeds een versterking is van de sociale driften, terwijl de door sociaal-economische verhoudingen afgedwongen onthouding de ik-driften in de hand werkt.

Zooals reeds gezegd regelen „lading" en „weerstand" iedere sexueele activiteit. Wanneer dus deze „lading" door erffouten enz., reeds gering is en anderzijds de „weerstand" overmatig groot, zoo is het niet te verwonderen, dat bij millioenen menschen de sexueele activiteit op een infantiel peil is blijven staan en dat er van een zoo volledig mogelijk orgasme geen sprake kan zijn.

Ten deele door te geringe graad der „lading", ten deele door de onwetendheid en onderwerping van de vrouw aan den man, hebben de menschen van dezen tijd verleerd, om de woorden van den Oostenrijkschen schrijver Anton Kuh te gebruiken, om „Liefhebbend bemind te worden". („Liebend geliebt zu werden")

En de gevolgen zijn een liefdelooze tijd en een liefdelooze samenleving, waarin een strijd van allen tegen allen wordt gevoerd.

Want de negatieve sexueele voorlichting, die in onze dagen plaats vindt, geschiedt om de individuën rijp te maken voor het monogame huwelijk, aangevuld door: echtbreuk en prostitutie.

En voor dergelijke verhoudingen zouden andere dan de bestaande toestanden op geslachtelijk gebied slechts schadelijk zijn.

Daarom wordt iedere poging om tot meerdere voorlichting van jonge menschen te komen, ook doelbewust door de autoriteiten tegengewerkt, gesaboteerd en dood gezwegen.

Het doel van iedere opvoeding, ook de geslachtelijke, is immers het opgroeiende, maar ook reeds gerijpte geslacht in te voegen in het raam van de bestaande maatschappelijke orde en „revolutionnairen" op sexueel gebied zouden heel wat heilige huisjes, waaronder in de eerste plaats het monogame huwelijk, in gevaar kunnen brengen en met dit het gezin en de familie, de bouwsteenen van iedere maatschappelijke orde, die op tirannie is gegrondvest.

V.

HET MONOGAME HUWELIJK.

Waar vindt in deze maatschappij de vereeniging der geslachten plaats? In het monogame huwelijk, aangevuld door

prostitutie en echtbreuk, daar de individueele geslachtsliefde er zich niet volledig in kan ontwikkelen en wel om de starheid van zijn verhoudingen onder heerschappij van den man.

De historische familievorm, die wij thans kennen is die van het burgerlijk huwelijk, een vorm, die zich met het groeiproces der kapitalistische wijze van voortbrenging heeft ontwikkeld en welke zich met deze in ondergang bevindt. Hoe echter de familievorm van de toekomst zal zijn staat nog niet vast, wel mag men concludeeren, dat deze een grootere vorm van vrijheid voor de vrouw zal brengen, wanneer de tijd aangebroken is, waarin de economische basis der monogamie evenzoo verdwijnen zal, als haar aanvulling: de prostitutie.

„De monogamie", **zegt Friedrich Engels in zijn „Oorsprong der familie, het privaat-eigendom en de staat", —** ontstond uit de concentratie van groote rijkdommen in één hand — en wel in dien van den man — en uit de behoefte deze rijkdommen den kinderen van dezen man na te laten. Daartoe was de monogamie van de vrouw bevorderlijk, niet die van den man, zoodat deze monogamie van de vrouw de openlijke of bedekte polygamie van den man vaak niet in den weg stond.

De komende maatschappelijke omwenteling zal echter door verandering van dit grootste deel der te verwerven eigendommen — de productiemiddelen — in maatschappelijk bezit, dit geheele erfvraagstuk tot op een minimum reduceeren. Waar de monogamie uit economische oorzaken is ontstaan, zal zij verdwijnen, indien de oorzaken verdwijnen?

Neen! Onze geslachtsliefde verschilt wezenlijk van het eenvoudig geslachtelijk verlangen, de Eros der antieken. In de eerste plaats verlangt zij bij het geliefde wezen,

tegenliefde, de vrouw is gelijkwaardig aan den man, terwijl zij bij de antieke Eros niet steeds gevraagd werd.

In de tweede plaats heeft de geslachtsliefde een intensiteit en duur, die beide partijen het elkaar niet kunnen bezitten als een groot ongeluk doet voorkomen, hetgeen in vroegere tijden hoogstens bij de echtbreuk voorkwam.

Tenslotte bestaat er een nieuwe zedelijke maatstaf voor de beoordeeling der geslachtelijke omgang; men vraagt niet steeds, was het echtelijk of buitenechtelijk, maar ontsprong het uit liefde of tegenliefde, of niet?

Bepalend voor de geslachtelijke verhouding van man tot vrouw, wordt de liefde, doch dit is slechts bij de niet-bezittende klasse mogelijk, dus bij het proletariaat, omdat bij de heerschende klasse de bezitsverhoudingen den doorslag geven. In de nieuwe proletarische verhouding is het overigens van geen belang meer, of deze verhouding officieel erkend wordt.

Want hier ontbreekt ieder eigendom tot welker bewaring en vererving juist de monogamie en de mannen-heerschappij geschapen worden en hier ontbreekt iedere aandrift de mannen-heerschappij te doen gelden."

Tot zoover Friedrich Engels.

Wij zijn het met hem eens, dat in het proletariaat de individueele geslachtsliefde zou kunnen heerschen. Dat zij er niet heerscht en niet heerschen kan, is het gevolg van het feit, dat de hedendaagsche proletariër zich van zijn plaats in het maatschappelijk bestel veelal nog niet bewust geworden is en hij niet anders is dan een negatieve bourgeois, ook op geslachtelijk gebied.

Dit is niet zijn schuld. Dit is veelal een gevolg van de reeds geschilderde sexueele opvoeding, van de macht der traditie, van een slaafsch aanvaarden van voorstellingen en begrippen, die stammen uit burgerlijke of voor-burgerlijke tijden en van de

rol der arbeiderspartijen, die het sexueele vraagstuk als een privaat-aangelegenheid beschouwen, hoewel dit nooit de bedoeling der groote wetenschappelijke voorgangers is geweest.

Vaker nog spelen de reeds beschreven physieke remmen een groote rol, ontstaan door ondervoeding en oververmoeidheid, of psychische, zooals de angst voor mogelijke gevolgen, zoodat men zijn toevlucht zoekt tot coitus interruptus.

Hoewel wij toegeven, dat individueele geslachtsliefde mogelijk is zonder orgasme, wordt deze zeker erdoor verrijkt. Daar velen niet weten, wat men onder orgasme verstaat, zullen wij één der volgende paragrafen (7) er aan wijden.

VI.

VERDRINGING EN NEUROSE.

De nerveuse pre-dispositie van de menschen van dezen tijd is zeker te wijten aan de verdringing, waaraan zij zich op geslachtelijk gebied schuldig maken, vaak, dit zij er aan toegevoegd, niet bewust. Deze verdringing oefent niet alleen een schadelijke invloed uit op het geslachtsleven, zij is tevens zeer nadeelig voor het algemeen welzijn van het individu.

Zooals reeds uiteengezet oefenen de geslachtsklieren een excretorisch en incretorische functie uit; vindt dus niet op tijd een zoo volkomen mogelijke vereeniging plaats en oefent de klierhormoon op incretorische weg een teveel aan prikkels uit, dan ontstaat een toestand, die schadelijk zal zijn voor het centraal-zenuwstelsel.

Men spreekt dan van sexueele neurose en deze toestand verdwijnt, indien op natuurlijke wijze het evenwicht in de sexueele stofwisseling wordt hersteld.

Ook in vele arbeidersgezinnen treft men deze nerveuse dis-

positie aan, meestal bij vrouwen, omdat de mannen veelal met hun wenschen en verlangens op geslachtelijk gebied geen rekening houden.

En vele vrouwen berusten in dezen toestand, omdat zij nog behept zijn met een verouderd zondebegrip, zij aanvaarden liever veel leed dan dat zij hun mannen hun onbevredigd-zijn bij de vereeniging durven toe te vertrouwen.

Omgekeerd werken vele mannen een dergelijke toestand in de hand, doordat zij met ruwheid en geweld, vaak zonder te letten op de wenschen en verlangens van de partner bevrediging zoeken, zoodat bij hen een ejaculatie plaats vindt, voordat bij de vrouw het culmunatiepunt is bereikt.

Zoo zijn vele mannen er schuld aan, dat vrouwen nog nooit of zeer zelden in hun leven het culmunatiepunt hebben bereikt, zij beklagen zich dan in intieme gesprekken over de „koelheid" van hun vrouw, zonder de oorzaak of oorzaken van het euvel te zoeken, waar zij het zoeken moeten: bij zichzelf.

Vaak ontstaan uit dergelijke verhoudingen allerlei tragedies, terwijl toch de oplossing van dit vraagstuk zoo eenvoudig mogelijk is : een vertrouwelijk gesprek zou reeds wonderen kunnen verrichten of het opzoeken van een deskundige op dit gebied, liefst een arts, die gaarne de noodige sexueele voorlichting verstrekt.

Want ook dit mag niet uit het oog verloren worden : al zijn de menschen gelijksoortig, gelijkvormig zijn zij niet. Zooals er geen cel gelijk is, omdat iedere cel een eigen historische ontwikkeling heeft, die wij bij den stand der hedendaagsche wetenschap niet kennen, is ook de klierenformule en bloedsamenstelling bij ieder individu verschillend en dus ook de driftgraad en de driftrichting.

Omdat geen enkele menschelijke constitutie gelijkvormig is, heeft de sexuoloog bij de beoordeeling van ieder geval afzonderlijk, daar terdege rekening mede te houden wil hij niet gaan generaliseeren en vulgariseeren.

Hij zou zich dan schuldig maken aan de dezelfde fout, waaraan de meeste mannen en vrouwen zich eveneens schuldig maken, wanneer zij de daden van anderen op sexueel gebied gaan beoordeelen en critiseeren.

Zij beoordeelen de driftgraad van een ander individu naar de eischen, die de eigen potentie stelt en komen dan tot allerlei foutieve gevolgtrekkingen.

Zoo is het ook in de meeste huwelijken. Onder invloed van traditie of conventie komen twee individuën bij elkaar, die eigenlijk niets van elkaars geslachtspersoonlijkheid afweten. Hiertegen is van de zijde van hen, die streven naar sexueele hervorming gewaarschuwd en tevens gewezen op het nut van een onderzoek der echtelieden voor het huwelijk.

Niet alleen om te voorkomen, dat erffouten, die bij één der beide partijen dominant zijn, op het nageslacht worden overgebracht, maar eveneens om de menschen voor andere decepties te bewaren.

Vele huwelijken stranden op de onoverkomelijke moeilijkheid om de bij ieder individu verschillende driftgraden met elkaar in overeenstemming te kunnen brengen, grooter worden de moeilijkheden, indien de driftrichting bij twee individuën verschillend is, wanneer bijv. een der partijen meer bevrediging vindt in een vereeniging met personen van het eigen in plaats van het andere geslacht of met personen van beide geslachten. Allen, die zich eenigszins bewust zijn van de verantwoordelijkheid, die zij op zich laden tegenover hun medemenschen en de maatschappij, geven wij den goeden raad dit alles te over-

wegen, alvorens zich voor het heele leven te binden. Vele tragedies, die soms eindigen met moord en zelfmoord, hadden zoo voorkomen geworden.

VII.

VERLOOP EN ZIEKTELEER DER POTENTIE.

Hoe meer de mensch vermaatschappelijkt, des te grooter barrière hij tusschen zich en de natuur opricht, des te meer gaat bij hem het natuurlijke instinct voor de geslachtelijke bevrediging verloren, voor de ontspanning, waarnaar de door physische en psychische prikkels veroorzaakte spanning streeft.

Omdat zulks het geval is, is het noodzakelijk het physiologische verloop en de ziekteleer der potentie in 't kort te beschrijven.

Vanaf het oogenblik, dat het verlangen ontstaat tot na de bevrediging zijn er vier fasen waar te nemen :

a. Het opkomen van de begeerte naar sexueele lust : de libido ;
b. Het opzwellen en stijf worden van den penis bij den man, of kittelaar bij de vrouw : de erectie ;
c. De zaaduitstorting of het uitstuwen van de prop van Kristeller : de ejaculatie ;
d. Het hiermede gepaard gaande hoogtepunt in het proces: het orgasme.

De libido ontstaat, doordat de hormonen der geslachtsklieren en de hiermee samenwerkende klieren, de hersenen, het ruggemerg en de geslachtsorganen doordrenken en aldus in een toestand van spanning brengen. Waar spanning bestaat, ontstaat van zelf het verlangen naar opheffing der spanning tot herstel van het naar rust strevende evenwicht. Wanneer die

spanning tot stand komt spreekt men van erotiseering of sexueele lading.

De erectie is een gevolg der sterke bloedvulling van de sponsachtige zwellichamen in penis of kittelaar, als gevolg van de erotiseering. De vulling geschiedt doordat zeer fijne zenuwen uit het ruggemerg, de erectie-zenuwen, de bloedvaten van de penis verwijden. De erectie-zenuwen kunnen geprikkeld worden :

1. Psychisch, vanuit de hersenen, door middel van : indrukken, beelden, voorstellingen, verbeeldingen en sexueele gedachten ;
2. Langs reflectorischen weg, door middel van: aanrakingen;
3. Automatisch, tengevolge van de lichaamstoestand, bijv. wanneer de zaadblaasjes of de blaas gevuld zijn. Het laatste kenmerkt vooral de ochtend-erecties bij het ontwaken.

Hoe sterker de chemische inwendige prikkeling of lading is, die op het sexueele centrum werkt, des te geringere uitwendige en psychische prikkeling is noodig om de opwinding of erectie tot stand te doen komen. Omgekeerd is er van buiten (reflectorisch) grootere prikkeling noodig om de erectie tot stand te brengen, indien het sexueele chemisme te gering is.

De ejaculatie bestaat uit twee momenten :

a. Het samentrekken van de spieren van de zaadleider en der zaadblaasjes, waardoor de zaadmassa in het achterste gedeelte van de pisbuis komt ;
b. het uitstooten van het ejaculaat.

Het orgasme, het hoogste wellustgevoel, vindt plaats gedurende de eerste fase van de uitstorting.

Wanneer een van deze vier functies is gestoord of niet voldoende tot zijn recht komt, spreekt men van impotentie. Er zijn

verschillende vormen van impotentie. De meest voorkomende zijn erectie-stoornissen (geheel achterwege blijvende of gedeeltelijke erectie) en ejaculatie-stoornissen (te snelle of te langzame ejaculatie).

De impotentie is een gevolg van te geringe lading (stimulisatie-tekort), wanneer de hormonen der geslachtsklieren en de met hen samenwerkende klieren van inwendige secretie het organisme niet genoeg doordrenken en erotiseeren.

De hormonen kunnen deze werking eerst vervullen, wanneer een zeker gehalte aan minerale zouten (kalium- en calciumzouten) in de cellen aanwezig zijn. Een stoornis in de minerale stofwisseling van het organisme moet dus opgevat worden als een stoornis in de lading. Maar de echte stoornis in de lading ontstaat door een onvoldoende vorming der hormonen, waarvan de oorzaken zijn :

1. Natuurlijke, d.w.z. aangeboren onvoldoende ontwikkeling van alle klieren (infantilisme) of van de geslachtsklieren in het bijzonder (eunochodisme en hermaphroditisme);

2. Door verminking der klieren :

a. tengevolge van blessuren ;

b. tengevolge van ziekten : ernstige besmettelijke ziekten, klierziekten (skrofuleuse en suikerziekten); ziekten der inwendige organen (gal- en nierziekten); vetzucht, stofwisselingsziekten en venerische ziekten ;

3. tengevolge van vergiftiging: Alcohol, nicotine en andere verdoovende middelen.

Bij de vrouw spreekt men niet van impotentie of onmacht, maar van frigiditeit (koelheid).

Hirschfeld acht ook deze uitdrukking niet juist, omdat volgens hem de vrouw als passieve deelgenoote, steeds in staat is de geslachtshandeling te ondergaan.

En hiermede heeft hij het geslachtsverkeer in 60% der huwelijken zeer juist gekarakteriseerd, want o n d e r g a a n i s v e r d r a g e n, niet beleven en zoo is een geslachtsverkeer, dat de vrouw niet beleeft, geen geslachtsgemeenschap te noemen.

Zulk een verkeer of vereeniging heeft, zooals Forel terecht eens opmerkte, meer van een „mutueele onanie", en verschilt in niets van de wijze, waarop sommige mannen bij een prostituée bevrediging zoeken.

Het physiologische verloop van de potentie voltrekt zich bij de vrouw in dezelfde vier fasen als bij den man, met dit verschil, dat de erectie zich kenmerkt door de zwelling der sponsachtige lichaampjes in kittelaar, kleine schaamlippen enz., wanneer zij voldoende met bloed gevuld worden. Wanneer de opwinding, die door de erectie wordt veroorzaakt, het hoogtepunt bereikt, voltrekt zich de ejaculatie, welke veroorzaakt wordt door het uitstooten van de prop van Kristeller, het samentrekken van de spieren van de baarmoeder en de klieren bij de opening van de vagina, die terzelfder tijd hun secretie uitstorten.

De rythmische samentrekkingen van deze spieren vormen het hoogtepunt van de opwinding, het orgasme, en hebben de volkomen bevrediging tengevolge.

Ook hierin kunnen stoornissen voorkomen door een totale afwezigheid of door een gebrekkige ontwikkeling van één van deze vier factoren. Terwijl bij den man de meest voorkomende vormen van onmacht in stoornissen van de erectie of ejaculatie bestaan, spelen deze bij de vrouw een ondergeschikte rol en bestaan daar meestal stoornissen op het gebied van de sexueele opwinding en van het orgasme.

Zeer zeker zijn er vrouwen, die het sexueele verlangen

niet kennen, maar veel grooter is het aantal, dat uit angst voor mogelijke gevolgen, wel het gevoel van erectie, maar niet dat van het orgasme en de bevrediging kent, dat nog nooit tot sexueele activiteit is gekomen.

Blijft deze ontspanning geregeld uit, dan ontstaan geestelijke en lichamelijke uitputtings- en prikkelingstoestanden, die leiden tot een sexueele neurose.

Veelal ligt de schuld bij den man en is het uitblijven van het orgasme een kwestie van zijn ruwheid en onwetendheid, hoewel er ook nog andere oorzaken kunnen zijn.

Vele vrouwen hebben, om de woorden van een beroemd wijsgeer te gebruiken, nog niet de sprong uit het rijk der noodzakelijkheid in dat der vrijheid gedaan. Zij beschouwen de geslachtelijke vereeniging noodzakelijk uit nuttigheidsoverwegingen, de voortplanting, en vergeten, dat de sprong of stap in het rijk der vrijheid eerst gedaan wordt, indien zij de lustfactor tevens niet verwaarloozen. Zij vergeten, dat nut en lust zich uitstekend laten vereenigen.

Natuurlijk gelden er bij de individueele geslachtsliefde nog andere momenten dan de lust alleen, maar desondanks blijft de lust een factor, die men niet mag verwaarloozen !

Nu staan traditie en conventie het kennen van de lust door de vrouw in den weg. Een vrouw met een liefdeleven, een vrouw, die verhoudingen met meerdere mannen heeft gehad, wordt door de menschen met de vingers nagewezen. Let wel: wij houden hier geen pleidooi voor de losbandigheid, die men veelal als „sexueele vrijheid" beschouwt, maar eischen hetzelfde recht op voor de vrouw, dat sinds eeuwen voor den man geldt, omdat wij van meening zijn, dat de individueele geslachtsliefde een dubbel karakter, d.w.z. een monogaam en polygaam, bezit. Zelfs de gelijktijdigheid van beide begrippen is niet uitgesloten, iets, wat een nadere verklaring eischt.

VIII.

INDIVIDUEELE GESLACHTSLIEFDE EN SEXUALITEIT.

Wij komen thans tot de bespreking van een vraagstuk, waarvan men de schadelijke gevolgen op het geslachtsleven dagelijks kan constateeren en wel, omdat er veel en noodeloos onder wordt geleden, n.l. de verwarring der begrippen individueele geslachtsliefde en sexualiteit.

Hirschfeld c.s. hebben met recht op het monogame karakter der liefde en het polygame der sexualiteit gewezen, terwijl zij tevens deden uitkomen, dat het eene begrip het andere niet uitsloot. Bij lichamelijk en geestelijk gezonde individuën is dit ook het geval, ook al trachten de meesten dit te verdoezelen, daar de meeste menschen „maskerdragers" zijn en op het gebied van het liefdes- en geslachtsleven onder invloed der heerschende moraal spoedig tot huichelarij komen.

Terwijl in deze maatschappij tientallen millioenen zijn, die tengevolge van erffouten, ondervoeding, oververmoeidheid enz., lijden aan een gebrek aan „lading" en een te weinig aan „spanning", zijn er anderen, waarbij eerder een teveel te constateeren is, een teveel, dat eveneens naar „ontspanning" streeft.

Bovendien mogen wij een andere factor niet verwaarloozen. Terwijl de lichamelijke groei in onze streken met 25 jaar is afgeloopen zet de geestelijke groei somtijds veel later in. Nu is de individueele geslachtsliefde, zooals wij reeds gezegd hebben, geenszins alleen afhankelijk van physische, maar ook van psychische factoren, vooral bij grootere intensiteit en duur. Vooral bij de zoogenaamde jeugdhuwelijken ontstaan op meer rijpere leeftijd conflicten, doordat één der beide partners geestelijk meer gerijpt is dan de andere, terwijl de geestelijke

disharmonie zich op andere gebieden, ook geslachtelijk gebied doet gelden.

Maar meestal is het zoo, dat de individuën zich te laat bewust worden van vèrgaande verschillen in driftgraad en driftrichting, daar zij tengevolge van hun onwetendheid op geslachtelijk gebied zich er geen rekenschap van hadden gegeven, dat ook de individueele geslachtsliefde en sexualiteit aan verandering onderhevig zijn, zooals alles in natuur en maatschappij.

Zooals alles wat betrekking heeft op het leven, laat ook het liefdes- en geslachtsleven zich niet door dogma's of starre begrippen bepalen.

Ook in het liefdes- en geslachtsleven gelden de relatieve wetmatigheden van continuïteit en discontinuïteit, ook hier geldt het groote rythme, waaraan de natuur, de maatschappij en ook de menschen onderworpen zijn.

Alles is in voortdurende beweging, aan verandering en wording en verwording onderhevig ; dus het liefdes- en geslachtsleven is hiervan niet uitgesloten, omdat hierin de binding der individueele geslachtsliefde wisselt met de ontbinding der sexualiteit.

Dat geen der beide factoren in deze maatschappij tot hun recht kunnen komen, is te wijten aan het gecommercialiseerd karakter der individueele geslachtsliefde en der sexualiteit, die zich slechts kunnen ontplooien in de overgeleverde vormen van het monogame huwelijk, de prostitutie en de echtbreuk.

En het feit, dat de individueele geslachtsliefde en de sexualiteit geklemd zitten in dit te enge raam, heeft tot gevolg, dat millioenen zenuwzieke mannen en vrouwen bestaan : slachtoffers der angst-psychose !

En, der onwetendheid !

Want deze angst, die zoovele levens in hun mooiste oogenblikken vergiftigt, ontstaat, omdat men niet weet, dat geen angst voor eventueele gevolgen behoeft te bestaan.

Wij wijzen in dit verband op de methoden, die zijn ontwikkeld in de werken van Ogino Knaus en v. Emde Boas en de voorbehoedmiddelen, die zijn aangegeven in het boekje van Dr. Tuyt.

Methoden en voorbehoedmiddelen, die alhoewel zij geen algeheele zekerheid geven, toch relatieve waarborgen bieden tegen eventueele zwangerschap en geslachtsziekten.

IX.

OORLOG EN GESLACHTSLEVEN.

„The proof of the pudding is the eating", zegt de Engelschman. En zoo is het ook. Iedere theorie of methode heeft eerst dan beteekenis, wanneer zij zich gedekt weet door de praktijk.

Vooral met de sociologische sexuologie is dit het geval, omdat zij in voortdurend nauw contact moet staan met de werkelijkheid.

Zij kan er dus niet mee volstaan alleen de gevolgen van de schadelijke invloeden op het geslachtsleven aan te wijzen, maar moet ook de oorzaken ontdekken, die zooals wij reeds hebben aangeduid, te zoeken zijn in de levensverhoudingen der menschen van dezen tijd.

Hoe de levensverhoudingen van dezen tijd zijn weten wij allen. Hierover behoeven wij dus niet veel woorden te schrijven. Welke gevolgen deze verhoudingen hebben of hadden voor het liefdes- en geslachtsleven, weten slechts enkelen, ofschoon er veel over „sexueele nood" gesproken en geschreven wordt.

Vergeten echter wordt na te gaan in hoeverre een maatschappelijke catastrofe als de wereldoorlog aansprakelijk mag worden gesteld voor schadelijke invloeden op het geslachtsleven en in hoeverre deze nog doorwerken in onzen tijd.

Want de wereldoorlog van 1914-'18 was niet meer te vergelijken met een der vroegere oorlogen uit de geschiedenis, gezien de stand der productiekrachten en de daardoor bepaalde techniek der wapenen.

Omdat een moderne oorlog een industrie-oorlog is en zoowel de menschen aan het front, als in het achterland erbij betrokken zijn, zijn ook de gevolgen zoo vreeselijk.

Dit is wel in de periode tusschen 1914 en '18 gebleken, waarbij men echter niet uit het oog mag verliezen, dat verschillende wantoestanden ook op het gebied van liefdes- en geslachtsleven erdoor werden geaccentueerd, dat het ontbindingsproces van het burgerlijke huwelijk erdoor werd verhaast en er een verwildering aan het daglicht kwam, die reeds lang tevoren in het verborgen had geheerscht.

Het jaar 1914 was een crisisjaar, waarin alle tegenstellingen naar voren kwamen, die tot dusverre in de boezem der maatschappij hadden gesluimerd, tegenstellingen zoowel van sociaal-economischen als sociaal-psychologischen aard.

Vele sexuologen, waaronder Hirschfeld, zijn in staat geweest de gevolgen van den modernen machine-oorlog voor het geslachtsleven en de erfelijkheid te controleeren en hun conclusies zijn vernietigend geweest.

Want een moderne oorlog vernietigt niet alleen de levens van tientallen millioenen mannen — meestal jonge mannen — en schakelt deze zoodoende uit voor het geslachtsleven en de reproductie van de soort, de verschrikkingen van de slagvelden brachten aan vele zenuwstelsels ernstige schade toe en

schiepen zoo een nerveuse predispositie, de oorlogs-psychoneurose —, die op talrijke geslachten vererfd worden en deze zullen remmen ook in het vrij ontplooien van hun liefdes- en geslachtsleven.

Een oorlog scheidt de geslachten, leidt tot korte avonturen tusschen twee etappen des doods en doet het aantal geslachtsziekten toenemen : in de meeste oorlogvoerende landen steeg het aantal lues-lijders tot boven de tien procent !

Hoewel de geneesmethoden veel verbeterd zijn, oefent de lues en ook de heriditaire lues, niet alleen een verderfelijke invloed uit op het individu, dat er aan lijdt, maar ook op zijn nakomelingen. In de paragraaf over de potentie hebben wij reeds uiteengezet, welke de invloed kan zijn op de vorming der geslachtsklieren en het erotische klierhormoon bij mannen en vrouwen.

Niet alleen de lues of syphilis is een oorlogsgeesel, maar ook andere infectie-ziekten en . . . de hongersnood !

De moderne machine-oorlog plaatst iedere regeering na korteren of langeren tijd voor moeilijkheden op het gebied der voedselvoorziening, omdat ieder land afhankelijk is van den invoer uit overzeesche gebieden.

Doen er zich op dit gebied moeilijkheden voor, dan blijft de bevolking verstoken van bepaalde noodzakelijke voedingsmiddelen en vetten, dan kan het niet uitblijven, dat de geheele constitutie eronder lijdt en ook de geslachtspersoonlijkheid, de driftgraad en driftrichting.

Wij hebben reeds eerder uiteengezet, dat de geslachtsklieren de geslachtspersoonlijkheid bepalen, blijken zij niet voldoende ontwikkeld, dan kan dit zoowel eunochodisme (kastratendom), infantilisme als hermaphroditisme tot gevolg hebben.

Hoewel de onderzoekingen op dit gebied nog lang niet

afgesloten zijn, gelooven wij wel, dat men aan de hand van de gevolgtrekkingen, waartoe de beroemde bioloog Prof. Goldschmidt is gekomen, zeggen kan, dat het toenemen van het aantal homo- en bi-sexueelen toe te schrijven is aan het gebrek aan bepaalde voedingsmiddelen tijdens den oorlog.

Prof. Goldschmidt immers is van meening, dat iedere cel in het lichaam bi-sexueel is en een differentieering van het organisme in de richting van één geslacht van het overwicht van dit geslacht afhangt.

Overweegt nu het eene of andere geslacht in voldoende mate, dan zoekt het individu bevrediging bij individuën van dit geslacht, dan is hij of zij hetero-sexueel, is dit niet het geval, dan is hij of zij homo-sexueel.

Rest nog deze kennis in overeenstemming te brengen met de wet van het „psycho-incretorische paralellisme."

Steinach heeft bij zijn proeven op ratten vastgesteld, dat de productie van zaad- of eicellen voor de uitstooting en die van de chemische stoffen voor de inwendige afscheiding, twee van elkaar gescheiden functies der geslachtsklieren zijn. Het eenvoudigst kan men het zoo uitdrukken : de teelballen zijn dubbele klieren, waarin de zaadleverende cellen met die der inwendige afscheiding elkaar alleen plaatselijk nauw raken.

De eigenlijke geslachtsklier levert de zaadcellen voor de uitwendige secretie, terwijl de puberteitsklier dan de chemische agenten levert, noodig voor de lichamelijke en geestelijke geslachtskenteekens.

Twee Fransche geleerden echter zijn tot een eenigszins andere indeeling gekomen, n.l. in de seminale (zaadproduceerende) klier, de tusschenklier, die zoowel mannelijke als

vrouwelijke stoffen bevat en de voedende klier, ook wel Sertollies Syncytium (sertollies celverband) geheeten.

In de bi-sexueele tusschen- of puberteitsklier houden de door hun massa overwegende mannelijke puberteitscellen de vrouwelijke tegen, zoodat het mannelijke geslachtskarakter het eerst ontstaat, met al zijn kenmerken. (Bovendien spelen in dit proces ook de bijnieren nog een groote rol !).

Wanneer de mannelijke cellen nu door een eenzijdige of slechte voeding of andere oorzaken (erffouten) in levenskracht achteruitgaan en hun insecretorische werking uitstellen en onderbreken, dan worden de vrouwelijke door de opgehouden remming of weerstand geactiveerd.

„Wanneer de geboorte meer een verandering van plaats dan van persoonlijkheid is", heeft Hirschfeld eens geschreven, „dan is het rijp-worden, dat in de puberteitsjaren geschiedt, een geboorte, waarbij de persoonlijkheid van een nevelachtig tot een vast wezen wordt."

De puberteit is dus een critieke phase in ieder menschenleven. Welnu, voor millioenen viel deze phase tijdens de oorlogsjaren, in een tijdperk van de grootste verwildering en ontreddering, van infectieziekten en honger.

Is het een wonder, dat de geslachtspersoonlijkheid in haar ontwikkeling geremd werd, dat driftgraad en -richting een verkommering ondergingen?

Ook de gevolgen hiervan zijn niet uitgebleven, hoewel deze door de menschen, die deze maatschappelijke orde goedgezind zijn, toegeschreven worden aan een verruwing en verwildering, welke door het verslappen van het gezag zijn ontstaan.

Nu is een sterk gezag tot veel in staat, maar menschen met

aangeboren of verkregen lichamelijke afwijkingen veranderen in gezonde menschen, kan het niet!

De oorlog en de daarop volgende structureele crisis hebben dus veel leed in de wereld gebracht, niet alleen veel sociaal, maar ook sexueel leed.

En sexueel leed is meestal leed, dat stil gedragen wordt, omdat de menschen zich niet van de oorzaken bewust zijn of zich dikwijls aansprakelijk stellen voor iets, waarvoor zij niet aansprakelijk te stellen zijn, omdat zij nog objecten der geschiedenis zijn, zich laten leiden en niet trachten bewust in het maatschappelijke wordingsproces in te grijpen.

Wij hebben reeds gewezen op de onwetendheid van de menschen op geslachtelijk gebied, maar ook op het gebied der andere maatschappelijke wetenschappen is zij even groot: ook op economisch en politiek gebied.

Maar laten wij ons tot de onwetendheid op geslachtelijk gebied bepalen, en speciaal tot het terrein der intersexueele varianten, een uitgestrekt gebied, waarvan de leek bijna geen notie heeft. En toch is dit noodzakelijk, hetgeen een ieder wel gebleken moet zijn uit het feit, dat alle cellen bi-sexueel zijn en iedere geslachtspersoonlijkheid dus een dubbel-geslachtelijke geaardheid bezit.

Welke schadelijke invloeden op het geslachtsleven kan dit nu hebben, zal men zich afvragen?

Groote, want aan de hand van deze leer kan men aantoonen, dat het aantal geslachtstypen veel grooter is dan men vroeger ooit zelfs ook maar vermoed heeft!

Het tragische hierbij is echter, dat de wetenschap nog niet verder gekomen is dan tot het constateeren der gevolgen, terwijl zij over de oorzaken nog in het duister tast.

Dit komt wel, omdat men de oorzaken niet zoeken wil, daar, waar men deze zoeken moet: in het sociale milieu.

X.

DE INTERSEXUEELE VARIANTEN.

Wij hebben aangetoond, dat de wereldoorlog in wezen niets anders dan een crisis van het stelsel was, waarbij alle tegenstellingen, die tot dusverre in het verborgene hadden geheerscht, duidelijk aan het daglicht traden.

Ook de tegenstellingen op sexueel gebied.

De springvloed van revoluties, welke na den oorlog over de wereld ging, bracht ook de gevestigde begrippen over het liefdes- en geslachtsleven aan het wankelen.

De grootere vrijheid op economisch en politiek gebied, die de vrouw tijdens de oorlogsjaren vaak uit bitteren noodzaak moest worden toegekend, vervaagde de verschillen tusschen de geslachten.

Men zag zich zoodoende gedwongen tot herziening der denkwijzen, die tot dusverre hadden gegolden : de theorieën omtrent de scherpe scheiding tusschen de geslachten begonnen te wankelen.

Vele ideeën, die sinds tientallen jaren in de kringen der wetenschapsmenschen ingang hadden gevonden, drongen ook door tot een deel der groote massa, zonder nochtans een algeheele omwenteling in het denken over dit vraagstuk teweeg te brengen.

Wij meenen: het vraagstuk der sexueele varianten of „abnormalen", met deze restrictie, dat de „man in de straat" nog steeds niet weet, hoe weinig absoluut „normalen" er eigenlijk bestaan.

Of ook schrijven velen de „abnormaliteit" toe aan psychische factoren, maar vergeten hierbij, dat ook de psychische

geslachtskenteekens, volgens de jongste onderzoekingen in het teeken der bi-sexualiteit staan.

Volgens Hirschfeld, die vooral den nadruk legt op de constitutioneele oorzaken der sexueele variaties, zijn de volgende vier physisch-psychische oorzaken kenmerkend :

1. de geslachtsorganen,
2. andere lichamelijke karaktertrekken,
3. de geslachtsdrift,
4. andere psychische eigenschappen.

Aan de hand van deze gegevens deelt hij de „varianten" in de volgende vier tusschengroepen in :

a. het hemaphroditisme als intersexueele vorming der organen ;
b. de androgynie, als intersexueele mengvorm der andere lichamelijke eigenschappen ;
c. het meta-tropisme in de bi-sexueele, homo-sexueele, zoowel als intersexueele geslachtsdriftvariaties ;
d. het transvestitisme als inter-sexueele uitdrukkingsvorm van andere eigenschappen ;

Daar het ons erom te doen is aan te toonen, hoe groot het aantal varianten is, zullen wij de meest krasse vormen buiten beschouwing laten.

De slechte levensverhoudingen, verbonden met een slechte erfelijkheid doen juist de lichtere tusschenvormen meer op den voorgrond treden, soms zoo onduidelijk, dat slechts een ervaren arts deze geringe afwijking, die in het liefdes- en geslachtsleven toch een groote rol speelt, kan herkennen.

Omdat echter deze genitale onderontwikkeling verbonden is met een lichamelijke en geestelijke, is het herkennen ervan

steeds van het grootste belang. Evenzoo is het met de andere groepen gesteld.

Hirschfeld komt aan de hand van deze gegevens, tot een reeks combinaties, welke het aantal sexueele varianten op 316 brengt.

In werkelijkheid is de zaak niet zoo eenvoudig, omdat het soms heel moeilijk is juiste grenslijnen te trekken en omdat de variaties ook gemengd kunnen voorkomen.

Intusschen heeft Hirschfeld de diverse soorten stoornissen in drie groote groepen verdeeld, welke op hun beurt weer in zestien tusschengroepen verdeeld worden :

A. Geslachtelijke ontwikkelingsstoornissen :

1. Ontbreken van geslachtsklieren ;
2. Psycho-sexueel infantilisme ;
3. Vroegrijpheid ;
4. Sexueele crisis ;
5. Ipsatie of onanie ;
6. Narcissisme ;

B. Tusschengeslachtelijke varianten :

7. Hermaphroditisme ;
8. Androgynie ;
9. Transvestitisme ;
10. Metatropisme ;
11. Homo-sexualiteit ;

C. Stofwisselingsstoornissen :

12. Hyper-erotisme ;
13. Impotentie ;
14. Sexueele neurosen ;
15. Fetischisme ;
16. Exhibitionisme.

Wanneer men nu goed voor oogen houdt, dat het aantal werkelijke „abnormalen" zeer klein is (volgens wetenschappelijke onderzoekers slechts 2 tot 3 procent), dan behoeft niemand zich ongerust te maken.

De perversies, waaraan hij zich schuldig acht, zijn steeds „abnormaliteiten" van lichten aard, die bij ieder individu weer verschillend zijn, omdat iedere cel in ons lichaam in een lange geschiedkundige ontwikkeling geworden is, wat zij is.

In de meeste huwelijken wordt hiermede geen rekening gehouden, hetgeen dan meestal bij de echtscheidingen aan het daglicht komt.

Wie wel eens een blik heeft kunnen werpen in echtscheidingsacten, weet van welke perversiteiten of afwijkingen sommige vrouwen hun mannen beschuldigen, afwijkingen, die in werkelijkheid niet als zoodanig door de wetenschap worden geklassificeerd. Wat deze vrouwen „abnormaliteiten" of animaliteiten noemen, zijn in werkelijkheid niets anders dan de infantiele perversies, die, zooals wij reeds uiteengezet hebben tengevolge van physiologische of psychologische remmingen ontstaan.

Hoewel wij het op vele punten niet eens zijn met dr. Th. van de Velde's theorie van het „volkomen huwelijk", gaan wij in zooverre met hem accoord, dat een zoogenaamde perversie in het geslachtelijk verkeer tusschen twee rijpe menschen een zaak is, die slechts deze twee menschen aangaat en niemand anders en dat men om een zoo volledig mogelijk orgasme te krijgen, ook op dit gebied elkaar tegemoet kan komen.

Vooral bij twee onderontwikkelde menschen, kan het van groot belang zijn voor hun lichamelijke en geestelijke gezondheid.

Anderzijds veronderstelt het vaak een grooter weten en be-

lezenheid op het gebied van het sexueele vraagstuk dan vele mannen en vooral vrouwen bezitten.

Gezien de hebbelijkheid van ontelbare vrouwen om „de vuile wasch niet in de familie te reinigen", een hebbelijkheid, die in echtscheidingszaken zoo duidelijk blijkt, hebben de voorlichters ook op dit gebied nog veel werk te verzetten.

XI.

WERKLOOSHEID EN GESLACHTSLEVEN.

De beoefenaars van de jonge arbeidswetenschap beschouwen het menschelijk lichaam als een „krachtmachine". Zij stellen zich het proces als volgt voor: het lichaam wordt energie, in den vorm van voedsel en van de ingeademde zuurstof, toegevoerd. De voedingsstoffen, onder inwerking der verteeringsfermenten verwerkt, gaan in het bloed en uit deze, in de spieren over; zij worden hier door de ingeademde zuurstof geoxydeerd. Bij dit chemisch proces wordt energie in den vorm van warmte en beweging vrij.

Een deel van deze energie verbruikt het lichaam ook wanneer het rust: het geeft warmte af, het verbruikt energie voor de beweging van het hart, de ademhaling, voor de werkzaamheid van de maag, de darmen en de klieren. De overschietende energie wordt in het arbeidsproces en geslachtsleven verbruikt.

Tenminste, kan men eraan toevoegen: indien het individu in staat is om deze overschietende energie in het arbeidsproces te gebruiken, indien het niet geheel of gedeeltelijk werkeloos is.

Hiermede komen wij aan de behandeling van een der grootste tragedies van dezen tijd: de permanente werkeloosheid, die wij een zeer schadelijke invloed op het geslachtsleven toekennen.

In de eerste plaats om de economische gevolgen, die ondervoeding en dergelijke schadelijke gevolgen in de hand werken en verder wel, omdat de jarenlange werkeloosheid een fatale werking heeft op het zenuwstelsel van het individu, hetgeen niet nalaten zal ook nadeelige gevolgen te hebben voor het liefdes- en geslachtsleven.

Ook vergrooten dergelijke slechte levensomstandigheden de angst bij de betrokken individuën voor de mogelijke gevolgen van de geslachtsvereeniging en staat zoodoende het ontplooien van een zoo volledig mogelijk orgasme in den weg.

Ten slotte mag men niet uit het oog verliezen, dat de slechte economische verhoudingen en de hieruit voortspruitende gebrekkige voeding de vatbaarheid voor allerlei ziekten in de hand werkt, o.m. de tuberculose, waarvan de schadelijke invloeden op de erfelijkheid bekend zijn, maar, waarvan de schadelijke invloeden op geslachtsleven en geslachtsdrift bij de nakomelingen nog niet zijn vastgesteld.

Daarenboven mag men dit niet uit het oog verliezen. De generatie, welke thans op zoo vreeselijke wijze onder de gevolgen van de permanente en structureele crisis van het stelsel lijdt, heeft ook alle ellende van de oorlogsjaren meegemaakt.

Allerlei degeneratieve factoren waren dus bij millioenen dominant, die echter bij betere verhoudingen recessief hadden kunnen worden.

Dit is niet het geval geweest. In de periode van de relatieve stabilisatie, die op den wereldoorlog volgde, werd weliswaar de arbeidsduur verkort, maar anderzijds het arbeidstempo tot op duizelingwekkende hoogte opgevoerd, hetgeen tot gevolg had, dat millioenen werkers al hun energie in de arbeidskracht moesten investeeren en er een schamele rest overschoot voor de potentie.

Vervolgens teisterde de vreeselijke crisis de wereld, die millioenen werkeloos maakte en hen veroordeelde voort te vegeteeren beneden of juist op de grens van het bestaansminimum.

Tenslotte moeten wij nog op een factor op sociaal-psychologisch terrein wijzen, die men o.i. niet mag verwaarloozen. De toenemende verruwing op politiek gebied, de ontbinding van het burgerlijk huwelijk in deze periode van overgang tusschen twee stelsels van voortbrenging, deed ook de verruwing en verwildering op het gebied van het liefdes- en geslachtsleven toenemen.
Eenerzijds produceerde de sociale, ook een grootere sexueele nood, anderzijds deed de economische ontreddering de openlijke en verkapte prostitutie en daarmee de gevaren der geslachtsziekten toenemen en tenslotte kan de sexuoloog de ontbindings-factoren van het burgerlijk huwelijk niet steeds met gejuich begroeten.

Hoewel wij pleitbezorgers zijn voor een grondige en radicale sexueele revolutie, zijn wij geen aanhangers van allerlei, in wezen burgerlijke theorieën, waarin de losbandigheid met orgasme wordt verwisseld.

Hoewel wij van meening zijn, dat „sexueele honger" moet worden gestild, veroordeelen wij de wijze, waarop deze vaak door tal van individuën wordt bevredigd.

Duizenden jaren beschaving — men mag verder over deze beschaving denken, zooals men wil — heeft een verfijning in het stillen van den honger, die dient tot het aanvullen der levenssappen, zoowel als de „sexueele honger", gebracht.

Nooit mag uit het oog verloren worden, dat, ondanks alle belemmeringen, die men sinds eeuwen de vrije ontplooiïng van het liefdes- en geslachtsleven in den weg heeft gelegd,

dit in een historisch proces toch gegroeid is en nog verder groeien zal, ook al zijn de tijden nog zoo duister en voltrekt zich allerwegen een neer- in plaats van een opgang.

Naast de christelijk-feodale en burgerlijk-kapitalistische zien wij de proletarische sexueele moraal ontstaan. Hoe deze er uit zal zien, weten wij niet, want wij zijn geen utopisten, maar wel weten wij dit, dat de groote sociale revolutie, die zich eens voltrekken zal, de menschelijke bevrijding beteekenen zal van de vrouw en dat deze op hooger niveau het matriarchaat uit de tijden van het oer-communisme herstellen zal.

Daar aan iedere menschelijke eerst een geestelijke bevrijding moet voorafgaan, zal men moeten trachten juist onder de vrouwen een zoo intensief mogelijke propaganda tegen de sexueele onwetendheid en hoorigheid te voeren en haar duidelijk te maken, dat sexueele vrijheid ook grooter geluk beteekenen zal!

Wij zullen thans de theorie laten rusten en wel, omdat wij aan de hand van enkele voorbeelden uit de practijk willen trachten aan te toonen, hoe groot de „sexueele nood" is en welk ontzettend leed vaak in stilte geleden wordt.

1. Mevrouw K. is 37 jaar oud. Haar man is ambtenaar bij de Posterijen en 12 jaar ouder dan zij. Zij zijn ongeveer 17 jaar getrouwd en hun huwelijk is kinderloos gebleven. Vóór zij haar man leerde kennen was zij verkoopster in een groot magazijn. Tijdens een verjaardagspartijtje bij kennissen leerde zij haar man kennen, die dadelijk liefde voor haar opvatte.

Na korten tijd met elkaar gegaan te hebben deed hij een aanzoek om haar hand. Haar ouders vonden, dat zij een

dergelijke „goede partij" niet mocht afslaan en zoo volgde na een korte verloving, het huwelijk.

Wellicht zou zij de verloving nog verbroken hebben, indien zij niet kort tevoren een ernstige teleurstelling met een jongen man had beleefd. Zij veronderstelde, dat een verbintenis met een ouderen man meer waarborgen bood voor een langdurig geluk.

Zij bleek zich vergist te hebben.

Tengevolge van een geslachtsziekte was zijn potentie sterk verminderd, zoodat geslachtelijk verkeer hoogst onregelmatig plaats vond.

Mevrouw K., die het orgasme tijdens de gemeenschap met haar jongeren vriend had leeren kennen, voelde zich zeer onvoldaan en teleurgesteld.

Korten tijd daarna begonnen zich allerlei verdringingscomplexen bij haar te vertoonen: zooals toenemende prikkelbaarheid, wilszwakte, menschenschuwheid, sexueele droomen, duizelingen en hartkloppingen.

Teneinde de vaak ondragelijke spanning op te heffen onaneerde zij vaak meermalen per dag. Ook dit bracht geen bevrediging, maar deed de spanning nog grooter worden.

Eenmaal, ongeveer tien jaar geleden, zocht zij, toen zij enkele dagen alleen in een badplaats was, een avontuur dat haar, gezien de ruwheid van haar partner en de kortstondigheid ervan ook geen bevrediging bracht.

Mevrouw K. voelt zich een oude en voor den tijd gebroken vrouw. Zij is hyper-nerveus en zoo verslaafd aan de onanie, dat zij zich tot normaal geslachtelijk verkeer niet meer in staat acht. Meerdere malen heeft zij reeds zelfmoordplannen gekoesterd.

2. Kameraad van Looy ! Naar aanleiding van je lezing „De geslachtelijke bevrijding van de vrouw" en de ernst, waarmee je over de „sexueele varianten" sprak, zou ik je gaarne raad vragen in het volgende, niet alledaagsche geval :

Ik ben 27 jaar oud en . . . anders dan de anderen ! Niet, dat ik homo-sexueel ben, zoo moet je het ook weer niet uitleggen, maar ik voel mij toch niet geschikt voor normaal sexueel verkeer en ik vermoed ook wel de oorzaak of oorzaken hiervan. Ik kom uit een arbeidersgezin, dat het door de periodieke werkloosheid van den vader (perser op een confectie-fabriek) vaak niet al te breed heeft gehad. Vader en moeder waren niet al te sterk en ook mijn broers en zusters zijn geen reuzen.

In mijn jeugd was ik heel vaak ziek (asthma), heb veel de school verzuimd, werd heel laat rijp, want ik begon eerst op 21-jarigen leeftijd te menstrueeren. Ik ben zeer nerveus. Om tot het doel van dit schrijven te komen : waarde kameraad, het is zoo moeilijk te biechten, maar het hooge woord moet er toch uit — ik heb mij altijd gewenscht een jongen te zijn !

Het geeft mij een groote innerlijke rust, wanneer ik in mannenkleeren kan rondloopen en met mannen als hun gelijken omgaan.

Ik ben verder erg heerschzuchtig en voel mij gelukkig, indien ik mannen afsnauwen en commandeeren kan.

De mannen zijn hiervan echter niet gediend en voor mijn verloving heb ik met enkele jongens kennis gemaakt, die na een of twee keer met mij te zijn uitgegaan, niet meer terug kwamen.

Ongeveer vier jaar geleden kwam ik in aanraking met een

goedigen jongen (enkele jaren jonger dan ik), waarmee ik nog ga, hoewel hij zeer onder mijn „wispelturigheid", zooals hij mijn optreden noemt, lijdt.
Op sexueel gebied beteekent hij echter zeer weinig voor mij.
Nu . . . het conflict, waarin ik je raad noodig heb!
Ongeveer twee jaar geleden kwam er in de zaak, waar ik werk (een confectie-fabriek) een andere monteur. Zoodra ik slechts een paar woorden met hem gewisseld had, ontdekte ik bij mij een groote onrust, waarvan ik in den beginne de oorzaak niet verklaren kon en ook bij hem was dit eveneens zoo. Weldra begreep ik, dat hij het „type" met de vrouwelijke inslag was, waarnaar ik altijd had verlangd. Hij deed mij kort daarop, toen hij mij naar huis bracht, eenzelfde bekentenis.
Voor een samengaan waren er echter onoverkomelijke moeilijkheden, omdat hij getrouwd was en ik verloofd. Tot voor kort . . . !

Tengevolge van een sterfgeval in de familie was zijn vrouw met de kinderen een paar dagen uit de stad en vroeg hij mij bij hem op bezoek te komen. Ik ben gegaan, want ik kon niet anders!

Ik zal je de gebeurtenissen van dien avond en volgende niet beschrijven, slechts kan ik zeggen, dat eindelijk geluk in onze levens is gekomen. Je hebt een soortgelijke gemeenschap in je lezing een meta-tropische inversie genoemd, maar voor ons beiden beteekent het de hoogste zaligheid!

Wat — nu komt mijn vraag — moeten wij doen? Moet hij tegen zijn vrouw en ik tegen mijn verloofde de waar-

heid zeggen? Dan worden er in plaats van twee menschen gelukkig, vier ongelukkig !

Helpt U ons ! ! !

Mijn antwoord luidde : Het ligt niet op mijn weg om in een dergelijke kwestie als arbiter op te treden. Ik raad je echter het volgende : wendt je tot een consultatiebureau of een geslachtskundige (arts), die je verloofde op kiesche wijze duidelijk maakt, welke risico's hij loopt, indien hij je niet vrijlaat en laat je vriend hetzelfde doen. Zonder conflicten zal het echter niet gaan !

3. De heer P., 23 jaar, loopknecht bij een radiozaak, vertelde mij het volgende : Ik ben sinds een jaar verloofd, maar aangezien ik slechts 12 gulden in de week verdien, zal er van trouwen voorloopig wel niets komen. Mijn meisje is 19 jaar oud en dienstbode. Wij zijn beiden dus nog erg jong en daar wij veel van elkaar houden, hunker ik vooral naar geslachtelijke gemeenschap, omdat ik niet inzie, waarom wij ons jarenlang zullen onthouden. Mijn meisje denkt er evenzoo over, maar zij is nogal godsdienstig opgevoed en heeft bovendien ontzettende angst voor mogelijke gevolgen, vertrouwt ook geen voorbehoedmiddelen, daar vriendinnen haar hebben wijs gemaakt, dat deze geen volkomen zekerheid bieden (scheuren kunnen).

Ik lijd zeer onder dezen toestand en voel mij in den laatsten tijd erg neerslachtig en zenuwachtig. Dit alles is nog verergerd door de volgende gebeurtenis : onlangs waren haar ouders een avond uit en waren wij alleen thuis. Na veel bidden en smeeken wilde zij mij terwille zijn, maar toen het tot de daad zelf zou komen, werd zij zoo angstig,

dat zij dreigde uit het raam te zullen springen, indien ik haar niet met rust liet.

Zou een arts ons kunnen helpen?

Ik antwoordde als in geval 2.

4. Mevrouw Fr.-de V., 28 jaar, ongeveer zes jaar getrouwd en moeder van drie kinderen, schreef mij de volgende brief: U kunt wel gemakkelijk spreken over de zoogenaamde „koelheid" van de vrouw en de schadelijke gevolgen voor het geslachtsleven van de menschen, maar hebt U er niet eens over nagedacht, dat men dan eerst eens de voorwaarden moet scheppen, dat wij vrouwen uit de arbeidersklasse niet langer slachtoffers zijn van de crisis en aanpassing?
Mijn man werkt op de werf als klinker en verdient iets meer dan twintig gulden in de week. Hiervan kan men geen kromme sprongen maken en ik moet dus alles in mijn huishouding zelf doen. Ik kan U zeggen, dat ik van 's morgens vroeg tot 's avonds laat geen oogenblik stil zit. Nu eens moet ik de kinderen helpen, dan weer boodschappen doen of wasschen enz.; een huishouding neemt veel tijd in beslag.

's Avonds ben ik meestal doodmoe, wanneer ik dan om een uur of elf in bed lig, ben ik blij, dat ik slapen kan.

Mijn man vindt dat natuurlijk niet leuk. Hij valt mij om de paar dagen lastig met zijn liefkoozingen, maar ik heb hem al gezegd, dat ik ervan walg. Ook vind ik drie kinderen in deze slechte tijden, zonder teekenen, die op verbetering wijzen, welletjes.

Hij spreekt dan altijd over vroeger. Ja, vroeger, toen ik nog geen drie kinderen had, tengevolge van de snel-

opeenvolgende bevallingen niet zoo verzwakt was en oververmoeid, was het heel anders. Want wij, arbeidersmeisjes weten heel goed wat „orgasme" is, ook al noemen wij het anders!

Vroeger, toen ik nog niet een slavin van mijn huishouding was, vond ik bovendien nog tijd om wat te lezen en voor de beweging te werken.

Een van onze vrouwelijke kameraden heeft eens gezegd: het sexueele vraagstuk is een sociaal probleem, dat in de huidige maatschappij niet op te lossen is en ik begin hoe langer hoe meer in te zien, dat zij gelijk heeft!

5. Beste van Looy! Geloof je werkelijk, zooals je in je lezing opmerkte, dat onderzoek voor het huwelijk veel zou helpen? Ik niet. Ook al zou een arts een huwelijk afraden, dan nog zouden de meeste menschen niet naar hem luisteren; eerst door schade en schande wordt men wijs! Eerst, indien men zulk een groote tragedie in zijn leven heeft gehad, zooals ik, komt men door de ontzettende ervaring tot nadenken over het sexueele vraagstuk en de daarmee samenhangende problemen. Ik meen: dat der inter-sexueele varianten.

Ik ben thans 35 jaar oud, particulier chauffeur en sinds enkele jaren gescheiden. Ongeveer zes jaar geleden maakte ik ergens buiten op een kermis kennis met een alleraardigst jong en frisch buitenmeisje van ongeveer 20 jaar. Zij viel zoo in mijn smaak, dat wij ons kort erop verloofden en na een jaar in het huwelijk traden.

Ik had er haar op gewezen, dat ik tengevolge van een ernstig verkeersongeval niet meer zoo potent was, iets,

wat zij geen bezwaar vond, evenmin het vooruitzicht, dat ons huwelijk waarschijnlijk kinderloos zou blijven.

De eerste jaren van ons huwelijk verliepen zeer gelukkig. Mijn vrouw was een zorgzame huisvrouw en op haar gedrag viel niets aan te merken; hetgeen mij soms wel verdriet deed was, dat zij vaak zoo hyper-nerveus was, wat ik aan mijn tekortkomingen op sexueel gebied toeschreef.

Toen ik er echter eens met haar over sprak, beklaagde zij zich erover, dat zij altijd zoo alleen was en dat wij niet veel vrienden of kennissen hadden. Tenslotte vroeg zij mij of ik het goed vond, dat zij door middel van een advertentie in de krant een passende vriendin zocht.

Ik gaf mijn toestemming, niet wetende, dat dit de wijze is, waarop lesbische vrouwen vaak met elkaar contact zoeken.

Zij vond ook werkelijk een „lieve" vriendin. Beide vrouwen gingen nogal vaak met elkaar uit, hetgeen mijn argwaan opwekte. Toen ik eens toevallig in de stad was ben ik hun nagereden om eens te zien, waar zij naar toe gingen. Toen ik echter zag, dat zij samen zwemmen gingen heb ik er verder geen kwaad achter gezocht.

Op een goeden dag kregen de vrouwen ruzie. De warme vriendschap was uit en de vriendin schreef mij een anonieme brief, waarin zij mij alles vertelde.

Je kunt je voorstellen, dat ik een gevoel kreeg of ik door de bliksem was getroffen. Ik had altijd gedacht, dat homo-sexualiteit een psychische afwijking was, die slechts in de zoogenaamd „betere kringen" voorkwam en niet onder eenvoudige boerenmenschen op het platteland.

Ik heb, na mijn scheiding met wederzijdsch goedvinden,

een paar populaire geschriften over dit onderwerp gelezen en weet nu — te laat, helaas —, dat homo- en bi-sexualiteit een veel voorkomend verschijnsel is ook op het platteland en vooral in groote gezinnen, zooals dat ook bij mijn gewezen vrouw het geval was.

Maar het is een schrale troost : intusschen is mijn leven verwoest !

6. Mevrouw B., 37 jaar en gescheiden, deelde mij het volgende mee :

Ik was ongeveer tien jaar getrouwd. Mijn man was handelsreiziger. De eerste jaren van ons huwelijk verliepen gelukkig en mijn oudste jongen is goed gezond. Daarna kwam eensklaps een verandering in onze verhouding : mijn man begon te drinken.

Hij beweerde, dat zijn beroep eraan schuld was, omdat hij het best zijn zaken in een café kon afsluiten, maar ik was en ben nog van meening, dat er hier sprake was van een vlucht in de alcohol als gevolg van een zieke geslachtsdrift.

Hoe het ook zij : ons gezinsleven was sindsdien verstoord. Een grenzenlooze angst maakte zich iedere keer weer van mij meester, wanneer hij niet op tijd thuis was, omdat ik dan wist, dat hij weer beschonken zou zijn en ik niet in staat was om mij tegen zijn gewelddadigheden te verweren.

Wanneer ik mijn stumper van een tweede kind zie, dat altijd ziekelijk en een beetje achterlijk is, beleef ik weer al de ellende van die jaren.

De dokter heeft mij eens gezegd, dat hier zeker sprake

is van een vergiftiging van de kiemstof tengevolge van voortdurend alcohol-misbruik.

Bovendien verviel mijn man in zijn roes tot allerlei sadistische uitspattingen : een keer heeft hij mij geheel ontkleed in het kolenhok geworpen, een ander maal heeft hij mij op zolder aan een balk gekruisigd en ik kon mij niet verzetten, omdat hij over ontzettende krachten beschikte.

Sinds korten tijd leeft hij met een protistuée en ik ben blij, dat voor mij aan dezen martelgang een eind is gemen !

7. De heer Th. is 32 jaar oud en werkloos magazijnbediende. Hij is sedert geruimen tijd zenuwziek (sexueele neurasthenie) en werd enkele maanden geleden in een sanatorium verpleegd ; hij deelde mij over de oorzaak van zijn lijden het volgende mee :

Ik kom uit een middenstandsgezin. Mijn vader dronk wel eens iets boven zijn dorst en mijn moeder was een zwakke sloof. Gevolg : van de zes kinderen ben ik alleen nog maar in leven.

Ik ben erg hartstochtelijk. Als jongen heb ik veel geonaneerd en al vroeg — vanaf mijn zestiende jaar — allerlei avonturen met vrouwen gehad. Met 23 jaar ben ik getrouwd, omdat ik moest !

Deze verbintenis is een ware hel geworden, want wij harmonieeren op geen enkel, dus ook niet op geslachtelijk, gebied. Mijn vrouw is nogal „streng", enfin U snapt mij wel en bovendien : vreeselijk jaloersch. Haar jaloezie grenst aan vervolgingswaanzin en zoo ziet zij bijv. in iedere vrouw een mededingster.

Tenslotte heeft zij een ziekelijke angst voor de gevolgen van de gemeenschap — wij hebben twee kinderen — en heeft mij zelfs eens gedwongen in een andere kamer te slapen !

Wat moet men in een dergelijke situatie doen ? Scheiden kan men niet — vanwege de steun — en omdat men geen alimenten kan betalen, een betere partner zoeken ook niet, omdat dit aanleiding zou geven tot vreeselijke conflicten (mijn vrouw slaat zoo hard) !

De doctoren zijn unaniem van meening, dat mijn ongelukkig huwelijks- en geslachtsleven mede een van de oorzaken is van mijn zenuwlijden, maar dat is een schrale troost ; zij zien de gevolgen wel, maar de oorzaken kunnen zij niet wegnemen !

8. Kameraad van Looy ! Neem mij niet kwalijk, dat ik je met een aantal vragen lastig val, die je misschien kinderachtig zult vinden, maar bedenk dan, dat ik pas negentien jaar ben geworden en dat mijn ouders aan mijn opvoeding en ook aan de geslachtelijke voorlichting nooit veel tijd en moeite hebben ten koste gelegd.

Ik ben fietsknecht en verdien zeven gulden per week en ben dus op weg kapitalist te worden.

Sinds een paar maanden heb ik verkeering met een meisje, dat in betrekking is. Natuurlijk heb ik wel eens eerder omgang met meisjes gehad, maar dit werd nooit meer dan een avondje langs de dijk of op een bankje in het park ; een jongen met zeven gulden in de week en een gulden zakgeld is geen aanlokkelijke partij !

Maar ditmaal is het echt. En omdat haar mevrouw niet veel thuis is, je weet niet hoe druk die menschen het heb-

ben met tennissen en bridgen en dergelijke flauwe kul, kan ik, wanneer ik een boodschap voor de zaak moet doen, wel eens bij haar op vistie komen.

Nu komen de vragen. Zou een consultatie-bureau ons voorbehoedmiddelen kunnen bezorgen of ben ik nog te jong hiervoor ? En zou een doctor mij raad kunnen geven voor mijn kwaal, die mij veel verdriet bezorgd, vooral omdat mijn meisje mij uitlacht en zegt, dat haar vorige vrijer er geen last van had.

De zaak zit zoo : of ik krijg geen erectie of de zaaduitstorting vindt voordat de gemeenschap voltrokken is plaats.

Geef mij antwoord, want ik ben vertwijfeld !

9. De heer P. 26 jaar oud en werkloos sigarenmaker schreef mij het volgende :

Naar aanleiding van je lezing, die ook voor ons arbeiders van belang was, zou ik je wel eens op het volgende attent willen maken. Je hebt in je lezing maar terloops op het verband tusschen het woningvraagstuk en het geslachtsleven gewezen, een punt, dat m.i. van het allergrootste belang is. Want je zult wel heel goed weten, waar zich het geslachtsleven der minderbedeelden afspeelt ; of, wanneer men nog geen woning heeft onder de bloote hemel in de voortdurende angst gesnapt te worden door strenge zedelijkheidswachters enz., of in woningen, waar men evenmin vrij is, zooals in mijn geval.

De situatie is als volgt : wij wonen samen met een broer, die eveneens gehuwd is. Zoo hebben wij ieder maar één kamer om in te slapen en te wonen en de keuken, waarin wij gezamenlijk eten. In onze kamer slapen ook de kinde-

ren van vijf en vier jaar en willen wij eens ongestoord gemeenschap hebben, dan moeten de kinderen bij de grootouders gebracht worden, anders komt er niets van.

Tengevolge van de crisis is het zoo in heel veel arbeidersgezinnen, ik ken nog heel andere gevallen, en ik vind, dat hierop wel eens de aandacht gevestigd mag worden, want er zijn nog altijd menschen, die denken dat wij het zoo „heerlijk ver gebracht" hebben!

10. Geachte heer van Looy! Na afloop van de lezing was er geen tijd om met U te spreken, reden, waarom ik U deze brief schrijf.

Ik ben 29 jaar oud, gehuwd, heb een kind (een fijne jongen) en mijn man is stuurman bij de groote vaart. U begrijpt nu wel de oorzaak van het conflict: mijn man is soms maandenlang weg en dit eischt heel wat van het zenuwgestel van een gezonde vrouw.

Wanneer hij weer terug is wordt alles weldra weer goed, maar anders lijd ik zoo, dat het met geen pen is te beschrijven. Vooral des nachts. Soms vlieg ik uit mijn bed, omdat ik zulke aanvallen van duizeligheid en hartkloppingen krijg, dat ik denk, dat mijn laatste uurtje heeft geslagen.

Wanneer ik dit alles aan mijn huisdokter vertel geeft hij mij wat broom en bazelt verder iets over „sterk zijn", veel gaan wandelen, afleiding zoeken, aan sport doen enz.: enfin het gewone recept.

U zult zeggen: dan geen onthouding.

Laat ik eerlijk zijn; ik ben wel eens „zwak" geweest en schaam mij hiervoor niet, want ik ben van meening,

dat een vrouw evengoed het recht heeft „ontspanning" te zoeken als de man.

Maar dit nog buiten beschouwing latend: dergelijke korte verbintenissen schenken mij ook geen algeheele bevrediging, in de eerste plaats, omdat de gelegenheid hier ontbreekt voor twee individuën om zich bij elkaar aan te te passen, ook op geestelijk gebied.

En voor een verbintenis van langeren duur schrik ik vooralsnog terug, omdat dit het einde zou beteekenen van mijn huwelijk en mijn man voor mij nog veel beteekent.

Een moeilijk probleem, hè?

NAWOORD.

Hoewel het zeker is, dat het geslachtsleven door erfelijke, physieke, psychische en sociale factoren bepaald wordt en de schadelijke invloeden door deze ontstaan, zoo zeker is het ook, dat eerst door verandering der maatschappelijke verhoudingen, langzamerhand een verandering ook in deze invloeden kan komen. Eerst wanneer de arbeidskracht en de liefde niet langer artikelen zijn als andere artikelen in onze aan goederen zoo rijke maatschappij, wanneer alle onderdrukking — ook de geslachtelijke — zal zijn opgeheven, dan is een betere toekomst mogelijk.

Dan zullen de verdringers naar binnen, om de woorden van den grooten Magnus Hirschfeld te gebruiken, niet langer vervolgers naar buiten zijn, en zullen wij als vrijen elkaar zonder geweld liefhebben en zullen onze kinderen broeders en zusters zijn!

Amsterdam, December 1938.

FRANK VAN LOOY.

WOORDVERKLARINGEN

akkumuleren	opeenstapelen
askese	onthouding
ambivalent	tweewaardig
affect	gemoedsaandoening
auto-intoxatie	zelf-vergiftiging
adepten	volgelingen
anomalie	afwijking
analoog	overeenkomstig
anatoom	ontleedkundige
androgynie	mannelijke en vrouwelijke geslachtsdelen bij één individu
animaliteiten	dierlijkheden
alimenten	voedingsstoffen
attributen	kentekenen
bi-sexueel	tweegeslachtelijk
biogenetisch	ontwikkelingsgeschiedkundig
biopsychisch	ontwikkelingszielkundig
biologisch	volgens de levensleer
barrière	versperring
clans	stammen
civilisatie	beschaving
critisch-positivisme	gebaseerd op zintuigelijke critische waarneming
complicatie	verwikkeling
cerebraal	de hersenen betreffend
copuleren	paren
continuïteit	onafgebroken duur
dominant	overheersend
decennium	tiental jaren
digestie	spijsvertering
differentiatie	arbeidsspecialisering
deceptie	teleurstelling
dissimilatie	verbruik van lich. bestanddelen
ersatz	vervangingsmiddel
electro-physiologisch	op de levensverrichtingen toegepaste electriciteit
epilepticus	lijder aan vallende ziekte
excretorisch	uitscheiding betreffende
encyclopaedisten	samenstellers der eerste encycl. van de 18de eeuw

ejaculatie	zaaduitstorting
étatisme	staatsverafgoding
eunochodisme	onmannelijkheid
exhibitionisme	ontbloting
endocrine	innerlijke
equivalent	gelijkwaardig
fetischisme	wellustige liefde tot voorwerpen
ferment	gistmiddel
feminien	vrouwelijk
foetus	onvoldragen vrucht
feodaal	middeleeuws
geprononceerd	uitgesproken
gecommercialiseerd	handelszaak geworden
genitaal-hemisferen	omgeving der geslachtsdelen
hereditaire lues	erfelijke syphilis
homo-sexueel	neiging tot het eigen geslacht
hetero-sexueel	neiging tot het andere geslacht
hypochondrisch	zwaarmoedig
hermaphroditisme	tweeslachtigheid
Hippocrates	Grieks arts (460 — 377 v. Chr.)
hypothese	aangenomen grondstelling
incest	bloedschande
incarneren	verpersoonlijken
identificeren	vaststellen van de persoonlijkheid
infantilisme	kinderlijk ontwikkeld zijn
instigatie	aanwijzing
incretorisch	innerlijke afscheiding betreffende
importantie	belang
inhaerentie	eigenschap
investeren	beleggen in
inversie	omkering
klinisch	bedlegerig
lesbisch	gelijkgeslachtelijk
lymphe	weefselvloeistof
libido	geslachtelijk verlangen
matriarchaat	moederrecht
masochisme	bevrediging door het ondergaan van mishandeling
metaphysisch	bovenzinnelijke beschouwingswijze
masturberen	zelfbevlekken
mutueel	wederkerig
meta-tropisme	omgekeerde neiging
macroscopisch	met ongewapend oog gezien

narcisme	volkomen eigenliefde
neurasthenie	zenuwzwakte
nomenclatuur	benaming
neurose	zenuwziekte
nymphomanie	abnormale stijging der geslachtsdrift bij de vrouw
optimum	beste voorwaarden
orgasme	hoogtepunt der gesl. bevrediging
obductie	lijkschouwing door opensnijding
ovulatie	uitstoten van het ei
phobiën	angsten
pollutie	uitstorting
potentie	vermogen
priapitismus	onvolkomen of pijnlijke erectie
pharmacoloog	artsenijkundige
psychastenici	zielszwakken
patriarchaat	vaderrecht
particularisme	bijzonder boven algemeen belang
predispositie	buitengewone vatbaarheid
reflectorisch	reactie op uitwendige prikkeling
rudiment	overblijfsel
somatisch	lichamelijk
secretie	afscheiding
septennaat	zevental jaren
skrophuleus	klierachig
satyriasis	abnormale stijging der geslachtsdrift bij de man
seniel dement	ouderdomszwakzinnig
spekulatief	bespiegelend
toxine	giftstof
transvestitisme	verkleeddrift
therapie	geneesleer
"The proof of the pudding is in the eating".	„De beste leermeester is de practijk"
vivificatie	verlevendiging
viriel	mannelijk
vulgariseren	gemeengoed maken